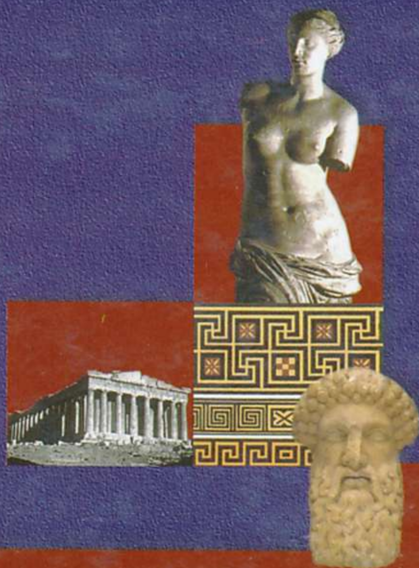
Apolodor

Knjiga grčke mitologije

Biblioteka **MITOLOGICA**
knjiga 13

Urednik biblioteke:
Bernard Gospodinović

Prijevod i obrada s grčkog:
Igor Brajković
Naslov izvornika: Ἀπολλόδωρος : Βιβλιοθήκη

Lektura:
Nana Moferdin

Layout i likovno rješenje omota:
Snježana Engelman Džafić

Izdavač
"CID-NOVA"
Nova cesta 120, Zagreb

Tisak: LDK PROMET

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 292.13

KNJIGA grčke mitologije / Apolodor ;
<prijevod s grčkog Igor Brajković>. -
Zagreb : CID-Nova, 2004. - (Biblioteka
Mitologica ; knj. 13)

Prijevod djela: Bibliotheke. - Prema
uvodnom tekstu djelo se pripisuje
Apolodoru iz Atene, iako ga je vjerojatno
napisao nepoznati autor iz 1. st. pr. Kr.

ISBN 953-6566-65-6

1. Apolodorus
I. Grčka mitologija -- Prikazi

440719023

Apolodor

KNJIGA GRČKE MITOLOGIJE

UVOD

Malo se toga sa sigurnošću može reći o autoru *Bibliotheke* (knjiga grčke mitologije). Ipak, djelo se pripisuje Apolodoru iz Atene (rođen 180. godine prije Krista), Aristarhovu učeniku. Sam tekst, koji je slijedeći dugu liniju predaje stigao do nas, vjerojatno je zapisao nepoznati autor iz prvog stoljeća prije Krista.

Sama *Bibliotheke* pruža nam prikladan sažetak klasične grčke mitologije i herojskih legendi kakve su bile zapisane u klasičnoj literaturi, bez nastojanja da je kritizira ili objašnjava. U svojem kompilatorskom radu autor je slijedio potvrđene autoritete pismene tradicije, čije je zapise obilno koristio u sastavljanju ovoga djela. Što se tiče usmene predaje, nemamo dokaza da ju je autor uvrstio u svoje djelo.

Tekst *Bibliotheke*, kakvim ga nalazimo, prilično točno odražava upravo ono za što se vjeruje da su stari Grci sebi predstavljali kao zapis o začetku i ranoj povijesti Svijeta, te posebno samoga naroda grčkog.

Autor *Bibliotheke* nije, dakle, bio ni filozof ni retoričar, čime je bitno smanjena vjerojatnost da je tekst bio obrađen pod utjecajem neke doktrine. Po svemu sudeći, sam autor nije sumnjao u tradiciju koja mu je u tolikom obimu pružala materijal za rad. Samim time, ono što bi se, s jedne strane, moglo uzeti kao njegov najveći nedostatak, iz naše perspektive postaje njegova najveća prednost.

SADRŽAJ

KNJIGA I

I. Uran prvi zavlada čitavim svijetom. Nakon što je oženio Geju, dobio je najprije Storuke, koji su redom nazvani: Brijarej, Gig i Kot. Oni su bili rođeni nenadmašivi veličinom i snagom. Imali su po sto ruku, a glava pedeset. Nakon ovih, Geja mu je rodila Kiklope: Arga, Steropa, Bronta, od kojih je svaki imao po jedno oko nasred čela. Ali njih je Uran svezao i bacio u Tartar; mračno je to mjesto u Hadu. Toliko je udaljeno od zemlje, koliko je zemlja udaljena od neba. Geja mu je ponovo rodila djecu; Titane, koji su nazvani: Okean, Kijon, Hiperion, Krej, Japet i, najmlađi od sviju, Kron; a kćeri su nazvane Titanide: Tetida, Reja, Temida, Mnemozina, Fojba, Diona i Tija.

Ali Geja, koja je žalila nad propašću svoje djece koja su bila bačena u Tartar, nagovori Titane da navale na oca i dâ Kronu čelični srp. Oni, svi osim Okeana, navale na njega. Kron odsiječe očev stid i baci ga u more. Iz kapi krvi koja je potekla, postale su Erinije: Alekta, Tizifona i Megara. Kako su svrgnule oca s vlasti, uzdigle su braću koja su bila bačena u Tartar, te su vlast predale Kronu.

Ovaj ih je pak svezao i zatvorio natrag u Tartar, te je oženio sestru Reju. A kako su mu i Geja i Uran prorekli da

će biti svrgnut s vlasti od rođenoga djeteta, gutao je vlastitu novorođenčad. Tako je progutao prvorođenu Hestiju, zatim Demetru i Heru, a poslije njih Plutona i Posejdona. Kada je bila trudna sa Zeusom, razljućena takvim ponašanjem, Reja je pobjegla na Kretu. Zeusa je rodila u Diktinoj pećini. Dala ga je Kuretima i nimfama Adrasti i Idi, Melizejevim kćerima, da ga othrane. One su, dakle, dijete othranile Amaltejinim mlijekom. A Kureti su, naoružani, čuvali novorođenče u pećini, udarajući kopljima o štitove kako Kron ne bi čuo glas djeteta. Reja je pak zamotala stijenu i dala je Kronu da je proguta kao tek rođeno dijete.

II. Ali čim je Zeus stasao, uzeo je Metidu, Okeanovu kćer, kao suradnicu, a ova je dala Kronu da ispije lijek od kojega je ovaj bio prisiljen na povraćanje, te je izbljuvao najprije stijenu, a zatim i svu djecu koju je progutao. S njihovom je pomoći Zeus vodio rat protiv Krona i Titana. Kada su se već borili deset godina, Geja prorekne Zeusu pobjedu ako uzme za saveznike One koji su bili bačeni u Tartar te on ubije njihovu stražaricu Kampu i raspusti im remenje. Kiklopi tada Zeusu daju grom, munju i bljesak; Plutonu kacigu, a Posejdonu trozubac. Ovi pak, naoružani tim oružjem, svladaju Titane i zatvore ih u Tartar; one sa sto ruku postavili su za stražare. Sami su se dogovorili oko vlasti: Zeus je zadobio vlast na Nebu, Posejdon u Moru, a Pluton u Hadu.

Titanima su se rodili i potomci; Okeanu i Tetidi rodile su se Okeanide: Azija, Stiksa, Elektra, Dorida, Eurinoma, Amfitrita, Metida; Koju i Fojbi: Asterija i Leta; Hiperionu i Tiji: Zora, Sunce i Mjesec; Kreju i Euribiji, Pontovoj kćeri: Astrej, Palad i Perz; Japetu i Aziji: Atlas, koji je na plećima

imao nebo, i Prometej i Epimetej te Menojtij – onaj kojega je Zeus zgromio u borbi s Titanima i bacio u Tartar. Kronu i Filiri se rodio Hiron, kentaur dvostruke prirode; Zori i Astreju su se rodili vjetrovi i zvijezde; Perzu i Asteriji Hekata; Palantu i Stiksi rodili su se Pobjeda, Snaga, Zavist i Nasilje. Zeus je učinio da se zakletve polažu na vodu Stiksa što teče iz stijene u Hadu; takvu počast dao joj je jer se, zajedno sa svojom djecom, borila s njim protiv Titana.

Pontu i Geji rodili su se Fork, Taumat, Nerej, Euribija i Keta. Taumatu, dakle, i Elektri, Irida i Harpije, Ela i Okipeta; Forku i Keti, Forkide i Gorgone, o kojima ćemo govoriti kada budemo izlagali o Perzeju. Nereju i Doridi rodile su se Nereide, čija su imena: Kimotoja, Spija, Glaukonoma, Nauzitoja, Halija, Erata, Saa, Amfitrita, Eunika, Tetida, Eulimena, Agava, Eudora, Dota, Feruza, Galateja, Akteja, Pontomeduza, Hipotoja, Lizijanasa, Kima, Jona, Halimeda, Plekzaura, Eukranta, Prota, Kalipsa, Panopa, Kranta, Neomerida, Hiponoja, Ijanira, Polinoma, Autonoja, Melita, Dijonoja, Nezaja, Dera, Euagora, Psamata, Eumolpa, Ijona, Dinamena, Keta i Limnoreja.

III. Zeus je pak oženio Heru i dobio Hebu, Ilitiju i Aresa; sastao se, naime, s mnogim ženama, smrtnima i besmrtnima. Od Temide, Uranove kćeri, i sam je dobio kćeri: Godišnja doba, Mir, Ravnopravnost i Pravdu; od Mojre: Klotu, Lezidu, Atropu; Diona mu je rodila Afroditu; Eurinoma, kći Okeanova, rodila mu je Harite: Agleju, Eufrozinu i Taliju; Stiks Perzefonu; a Mnemozina Muze: najprije Kaliopu, zatim Kliju, Melpomenu, Euterpu, Eratu, Terpsihoru, Uraniju, Taliju i Polimniju.

Kaliopa je, dakle, Eagru, ili kako kažu, Apolonu, rodila Lina, kojega je ubio Heraklo; i Orfeja, koji je uvježbao muziciranje na kitari tako da je micao stijene i drveće dok je pjevao. Kada je Euridika, njegova žena, umrla od ugriza zmije, otišao je u Had sa željom da je vrati, te je nagovorio Plutona da je pošalje gore. Bog je pak obećao da će to učiniti ako se Orfej ne okrene za vrijeme puta prije nego pristigne do vlastite kuće. Ali on se, ne pridržavajući se pravila, okrenuo i pogledao ženu, a ona se zbog toga vratila natrag. Orfej je osnovao i Dionizove misterije; a pokopan je u Pireju, nakon što su ga Menade rastrgale na dijelove. Klija se zaljubila u Pireja, Magnetova sina, zbog osvete što ju je odaslala Afrodita; namamila ga je njezinom ljubavi za Adonisa. Kada se s njime sastala, rodila mu je sina Hijakinta, u kojega se zaljubio Tamirid, sin Filamona i nimfe Argiope; prvi čovjek koji se zaljubio u muškarca. Ali Apolon je kasnije slučajno ubio Hijakinta diskom; s obzirom na to da mu je ovaj bio ljubavnik. Tamirid, ističući se ljepotom i umijećem muziciranja, započeo je glazbeno natjecanje s Muzama; dogovorio se da će se, ako pobijedi, naužívati u svima, a ako bude poražen, lišit će se onoga što one zažele. Euterpa je s rijekom Strimonom dobila sina Reza, kojega je Diomed ubio u Troji. Ali, kako neki kažu, on je začet od Kaliope. Taliji i Apolonu rodili su se Koribanti, a Melpomeni i Aheloju Sirene, o kojima ćemo govoriti obrađujući Odisejev život.

Hera, bez lijeganja s drugim spolom, rodila je Hefesta. Ali, kako kaže Homer, i njega je rodila sa Zeusom. Njega je Zeus zbacio s Neba jer je priskočio u pomoć svezanoj Heri. Nju je pak Zeus pustio da visi s Olimpa jer je Heraklu poslala

oluju dok je plovio, nakon što je zauzeo Troju. Ali Tetida je spasila Hefesta, koji je pao na Lemno i osakatio noge.

Zeus se sastao s Metidom, koja je promijenila mnogo oblika kako se ne bi sastala s njime. Ipak, kada je zatrudnjela, Zeus ju je brzo progutao, jer je Geja rekla da će, nakon djevojčice koju je trebala roditi, donijeti na svijet dijete koje će biti vladarem Neba. U strahu od toga, Zeus ju je progutao. A kada je nastupilo vrijeme rođenja, Prometej ili, kako neki kažu, Hefest, sjekirom je lupio Zeusovu glavu, te je iz njegova tjemena na rijeku Triton iskočila naoružana Atena.

IV. Od Kojovih kćeri, Asterija, nalik prepelici, samu je sebe bacila u more, bježeći pred sjedinjavanjem sa Zeusom; i grad je bio isprva nazvan po njoj Asterija, ali kasnije Del. Leta pak, nakon što se sastala sa Zeusom, bila je progonjena po cijeloj zemlji od Here, dok nije stigla u Del i rodila najprije Artemidu, uz pomoć čije primaljske vještine je kasnije donijela na svijet Apolona.

Artemida se, dakle, vježbala u lovu, te je ostala djevica, a Apolona je Pan, sin Zeusa i Hibride, podučavao proricanju, te je došao u Delfe, gdje je u to vrijeme proricala Temida; a kada mu je zmija Piton, koja je čuvala proročište, zapriječila prilaz ponoru, on ju je ubio i preuzeo proročište. Ne mnogo poslije, ubio je i Titija, koji je bio sin Zeusa i Orhomenove kćeri Elare, koju je Zeus, čim ju je snubio, sakrio pod zemlju jer se uplašio Here, a Titija, dijete ogromne veličine koje je ona tada nosila, iznio je na svjetlo. Kada je Titij vidio Letu koja je došla u Pitij, bio je nadjačan žudnjom te ju je privukao k sebi. Ali ona je pozvala svoju djecu i oni su ga prostrijelili. Kažnjen je on i nakon smrti: jer jastrebovi mu u Hadu jedu srce.

Ubio je Apolon i Olimpovog sina Marsiju. Jer kada je ovaj pronašao svirale koje je Atena bacila jer su joj izobličavale lice, upustio se u glazbeno natjecanje s Apolonom. Među njima je bilo dogovoreno da će onaj koji pobijedi odrediti svoju volju poraženome; kada je natjecanje počelo, Apolon se natjecao okrenuvši kitaru naopako, i zatražio je isto od Marsije. Kako ovaj to nije mogao učiniti, Apolon se pokazao kao bolji i pogubio je Marsiju, objesivši ga na visoku smreku i oderavši mu kožu.

Oriona je Artemida pogubila u Delu. Kažu da je njegovo, od zemlje rođeno tijelo, bilo ogromno. Ali Ferekid kaže da je bio sin Posejdona i Eurijale. Posejdon mu je dao moć da prelazi more. Taj je još prvi oženio Sidu, koju je Hera bacila u Had jer se s njome natjecala oko izgleda. Kasnije je opet došao u Hion, te je snubio Meropu, kći Ojnopiona. Ojnopion ga je pak napio, oslijepio dok je spavao, te ga je izbacio na žal. Ovaj je pak došao do Hefestove kovačnice i, zgrabivši jedno dijete, postavio ga je na ramena i naredio mu da ga vodi prema istoku. Kada je stigao tamo, progledao je, izliječen pod zrakama sunca, te žurno krenuo na Ojnopiona. Ali njemu je Posejdon pripremio kuću pod zemljom, koju je sagradio Hefest. U Oriona se zaljubila Zora, te ga je pograbila i prenijela na Del. Afrodita je učinila da ova bude neprekidno zaljubljena, zato jer je spavala s Aresom. Orion pak, kako neki kažu, bijaše uklonjen, izazvavši Artemidu na natjecanje u bacanju diska ili, kako kažu drugi, bijaše prostrijeljen od Artemide jer je silovao Opinu, jednu od djevica koje su stigle iz Hiperboreja.

Posejdon je oženio Amfitritu, Okeanovu kćer, te su mu se rodili Triton i Roda, koju je oženio Helij.

V. Pluton se zaljubio u Perzefonu, te ju je ugrabio kradomice, uz Zeusovu pomoć. Ali Demetra je krenula s bakljama, tražeći je noću i danju po cijeloj zemlji; kada je saznala od Hermionjana da ju je ugrabio Pluton, razbjesnjela se na bogove i ostavila je Nebo, te je stigla u Eleuzinu, nalikujući ženi. Najprije je sjela na stijenu koja se po njoj nazivala Mrka[1], pokraj bunara kojega nazivaju Bunar lijepih plesova. Zatim je otišla do Keleona – onoga koji je tada vladao narodom Eleuzine; unutra su bile žene i one su joj zapovjedile da sjedne pokraj njih, a neka starica Jamba je zadirkivala boginju te ju je nasmijala. Zbog toga kažu da se žene izruguju za vrijeme trajanja Tezmoforijskih svečanosti.

Metanira, Keleonova žena, imala je dijete. Njega je primila Demetra, te ga je odgojila, a kako ga je željela učiniti besmrtnim, položila ga je jedne noći u vatru i skinula s njega smrtno meso. Začudno je po danu napredovao Demofont, jer tako bijaše ime dječaku. Praksiteja je gledala i, kada ga je vidjela zakopanog u vatru, povikala je; zato je novorođenče potrošila vatra, a boginja je sebe otkrila. Triptolemu pak, starijemu od Metanirine djece, podarila je ozim, a kola je opremila krilatim zmajevima, te je on s njima jurio po zraku i zasijao cijelu Naseljenu. Panijazid kaže da je Triptolem bio Eleuzinin sin; jer kaže da je Demetra došla k njemu. Ferekid pak kaže da je bio sin Okeana i Geje.

Kada je Zeus Plutonu naredio da Perzefonu pošalje gore, Pluton joj je, kako ne bi ostala predugo kod majke, dao sjeme šipka da ga pojede. Ona ga je pak progutala, ne uviđajući posljedice. Demetra je Askalafu, sinu Aheronta i Gorgire,

[1] Doslovno: bez smijeha.

natovarila težak kamen u Hadu, jer je svjedočio protiv nje, a Perzefona je bila prisiljena boraviti kod Plutona trećinu svake godine; ostatak je godine provodila kod bogova.

VI. Tako se, dakle, govori o Demetri. Ali Geja, žaleći za Titanima, rodila je Gigante s Uranom; veličinom tijela bijahu nepremašivi, a snagom nepobjedivi; očima su se strašni ukazivali; jer s glava i brade su im visjele teške kose, a umjesto stopala imali su zmajeve ljuske. Kako jedni kažu, rodili su se u Flegari; drugi pak tvrde u Paleni. Prema nebu su bacali stijenje i plamteće hrastove. Medu svima su se isticali Porfirij i Alkionej, koji je bio i besmrtan dok se borio u zemlji u kojoj se i rodio. Taj je odagnao i Helijeve krave iz Eritije. Bogovima bijaše prorečeno da pod rukom bogova nijedan od Giganta neće moći umrijeti, već da će skončati tek kada uzmu za saveznika nekog od smrtnika. Geja, na ovo upozorena, tražila je lijek kako Giganti ne bi mogli biti uništeni ni od smrtnika. Ali Zeus zabrani Zori, Mjesecu i Suncu da se pojavljuju, te je požurio pred drugima i sam nasjekao lijek, a Herakla je, uz Ateninu pomoć, pridobio kao saveznika. On je prvi nastrijelio Alkioneja, ali je gigant oživio nakon što je udario u zemlju. Po Ateninom savjetu, on ga je ipak odvukao izvan Palene te je ovaj tako skončao. Porfirij je napao Herakla u bici, a i Hera također. Ali Zeus je njemu poslao žudnju za Herom; kada joj je on strgao odjeću i namjerio se da će ju silovati, Hera je zazvala u pomoć, Zeus ga je ošinuo gromom, a Heraklo ga je prostrijelio i ubio. Od preostalih, Apolon je Efijaltu nastrijelio lijevo oko, a Heraklo desno. Dioniz je tirsom ubio Euritona; Klitiona je Hekata ubila bakljama, a Mimanta je ubio Hefest, nabacivši na njega kugle usijana željeza. Atena pak na Enkelada, koji je bježao, nabaci otok

Siciliju, a Palantu odere kožu, te njome prikrije vlastito tijelo u bici. Polibot, kojega je po moru gonio Posejdon, pristigne u Kos; a Posejdon je otkinuo dio otoka koji zovu Niziron, te ga je bacio na njega. Hermes je pak u bici ubio Hipolita, noseći Hadovu kacigu, a Artemida Grationa. Mojre, Agriona i Toanta, borile su se mjedenim kijačama. Ostale je Zeus sastavio munjama i uništio; a sve ih je redom nastrijelio i Heraklo dok su umirali.

Kada su bogovi nadjačali Gigante, Geja, još više razjarena, sastala se s Tartarom, te je rodila Tifona u Kilikiji; on je imao miješanu prirodu – čovjeka i zvjeri. Taj je i veličinom i snagom nadišao sve koje je rodila Geja. Bijaše on do bedara ljudskoga lika, ali beskrajno velik, tako da je nadvisivao sve planine, a glava mu je često doticala i zvijezde. Ruke su mu bile takve da se jedna protezala do zapada, a druga do istoka; iz njih je nicalo stotinu zmajevih glava. Od bedara nadolje imao je navoje ogromne guje otrovnice, koji su mu pak, kada su bili razvučeni, dodirivali glavu i usput ispuštali glasan zvižduk. Cijelo mu je tijelo bilo pernato, a divlje su mu kose, s glave i s brade, bile nošene vjetrom. Vatra mu je sijevala iz očiju. Takav je bio i toliki kada je bacao vatreno stijenje na samo nebo; uz zvižduk je i jako bučao, a iz usta je bljuvao veliki mlaz vatre. Kada su ga pak bogovi vidjeli kako juri na Nebo, pristigli su u Egipat kao bjegunci, te su, progonjeni, promijenili svoje obličje u životinje. Kako je Zeus bio udaljen, on udari Tifona munjama, a kada je došao blizu, oborio ga je čeličnim srpom; progonio ga je sve do Kasijske gore; ova pak nadvisuje Siriju. Našavši ga tamo ranjenoga, rukama se pohrvao s njime. Tifon, prekriven ljuskama, uhvatio ga

je i oduzeo mu je srp, te mu je posjekao tetive ruku i nogu, digao ga na ramena, prenio preko mora u Kilikiju i odložio ga tek kada je stigao u Korikijsku pećinu. Tamo je također odložio i tetive, nakon što ih je sakrio u medvjeđu kožu, te nakon što je kao stražara postavio zmaja Delfinu; bijaše to djevojka. Hermes i Egip ukrali su tetive i potajice ih namjestili Zeusu. A Zeus, povrativši vlastitu snagu i krenuvši iznenada s Neba u zaprezi krilatih konja, udari munjama te Tifona progna do gore koju zovu Niza, gdje ga Mojre, tako progonjenoga prevariše; jer uvjeren da će ojačati, kušao je ponešto od dnevnih plodova. Zato je nanovo prognan pa je stigao u Trakiju i, boreći se oko Hajma, razbacao je cijela brda. Ali kada su se ova snagom groma obrušila natrag na njega, po brdima se razlilo mnogo krvi. Kažu da se zbog toga brdo zove Hajma.[2] Kada je počeo bježati kroz Sicilijsko more, Zeus ga je pogodio brdom Etna na Siciliji; to je ogromno brdo iz kojega do danas, kažu, bljuvaju vatre od bačenih munja. Ali o tome nam je rečeno do ovdje.

VII. Prometej je napravio ljude od vode i zemlje i predao im vatru a da Zeus to nije znao, i to sakrivši je u trsku[3]. Ali čim je to shvatio, Zeus je naredio Hefestu da mu tijelo pribije na planinu Kavkaz; to je Skitijska planina. Prometej je mnogo godina proveo viseći na njoj. Svakoga bi dana njemu doletio orao te mu razdirao jetru, a ova bi preko noći ponovno narasla. Prometej je zaradio takvu kaznu jer je ukrao vatru, sve dok ga Heraklo kasnije nije razriješio kazne, kako ćemo razjasniti u poglavlju o Heraklu.

---

[2] Krv.

[3] Devesilje, *ferula communis*.

Prometeju se rodio sin Deukalion. Ovaj je vladao krajevima uokrug Ftije, te je oženio Piru, Epimetejevu i Pandorinu kći, prvu ženu koju oblikovaše bogovi. Dočim je Zeus poželio uništiti brončani rod, Deukalion je sagradio kovčeg po Prometejevu savjetu, te je unio ono potrebno i ušao u njega, zajedno s Pirom. Zeus pak, mnogu kišu s neba lijevajući, veći je dio Helade poplavio, tako da su poginuli svi ljudi, osim nekolicine koja je pobjegla u obližnje visoke gore. Tada su se razišle i Tesalske gore i bijaše zahvaćeno sve izvan Istma i Peloponeza. Ali Deukalion, nošen morem u kovčegu, devet dana i isto toliko noći, pristigne do Parnasa, te tamo, kada je stala kiša, iziđe i žrtvuje Zeusu pribjegaru. I Zeus pošalje njemu Hermesa, da bira što želi; a on izabere da mu se stvore ljudi. I po Zeusovim riječima, on podigne kamenje i baci ga preko glave, te ono kamenje koje je bacio Deukalion postadoše muškarci, a ono koje je bacila Pira – žene. Odatle su i ljudi[4] metaforički nazvani od *laas*, "kamen".

Pira rodi Deukalionu djecu; prvi bijaše Helen, za kojega neki kažu da je postao od Zeusa, a drugi Amfiktij, koji je s Kranajem vladao Atikom; kći bijaše Protogeneja, koja je sa Zeusom imala Etlija. Helen je s nimfom Orsejom imao Dora, Ksuta i Eola. Sam je, dakle, po sebi, one koje su nazivali Grcima prozvao Helenima, a zemlju je razdijelio među djecom. Ksut, nakon što mu je pripao Peloponez, od Kreuze, Erehtejeve kćeri, dobije Aheja i Ijona, po kojima se nazivaju Ahajci i Jonjani. Dor je dobio zemlju preko puta Peloponeza, te je stanovnike po sebi nazvao Doranima; a Eol je vladao krajevima oko Tesalije, te je one koji su ih nastavali prozvao

---

[4] *Laos* – narod.

Eolcima, i oženio je Enaretu, Deimahovu kći, te je s njome imao sedmoricu sinova: Kreta, Sizifa, Atamasa, Salmona, Dejona, Magneza, Perijereja, i pet kćeri: Kanaku, Alkionu, Pizidiku, Kaliku i Perimedu.

Perimedina i Ahelijeva djeca bijahu Hipodam i Orest; Pizidikina i Mirmidonova, Antif i Aktor. Alkionu je oženio Keik, Heosforov sin. Ovi su, pak, zbog oholosti propali. Jer on je rekao da mu je žena Hera, a ona da joj je muž Zeus. Ali Zeus ih je pretvorio u ptice; nju je učinio zimorotkom, a njega galebom.

Kanaka je s Posejdonom dobila Hopleja, Nireja, Epopeja, Aloja i Triopa. Aloj je dakle oženio Ifimediju, Triopovu kći. Ova se pak zaljubila u Posejdona, te je često odlazila na more, rukama grabila valove i polijevala ih po grudima. Sastavši se s njom, Posejdon je dobio dvoje djece: Ota i Efijalta, koje zovu Aloadi. Ovi su svake godine rasli – lakat u širinu, a hvat u visinu. Kada su napunili devet godina i bili široki devet lakata i visoki devet hvatova, naumili su ratovati protiv bogova, te su Osu postavili na Olimp, a na Osu su postavili Pelija, te su se ovim planinama kleli da će se popeti na nebo, i da će more ispuniti brdima i učiniti ga kopnom, a zemlju morem. Još su i žene prosili; Efijalt Heru, a Ot Artemidu. Štoviše, svezali su i Aresa. Njega je pak oteo Hermes, te ga je spasio, a Artemida je prijevarom, u Naksu, ubila Aloade. Jer pretvorila se u jelena i doskakutala među njih dvojicu, a ovi, želeći dobro pogoditi životinju, jedan su na drugoga nabacili koplja.

Od Kalike i Etlija rodio se sin Endimion, koji je iz Tesalije izveo Eolce i naselio Elidu. Neki pak kažu da je bio Zeusov sin. U njega, ljepotom nenadmašna, zaljubila se Sele-

na. I Zeus je njemu dozvolio da bira što želi, a on je izabrao da spava, zauvijek besmrtan i zauvijek ostajući mlad.

Etol bijaše sin Endimiona i nimfe Neide ili, kako neki kažu, Ifijanase; on je ubio Apisa, sina Foroneja, i pobjegao u kuretsku zemlju gdje je ubio domaćine: Dora, Laodoka i Polipita, sinove Apolona i Ftije, te nazvao zemlju po sebi – Etolija.

Etolu i Pronoji, kćeri Forba, rodili su se Pleuron i Kalidon, po kojima su nazvani gradovi u Etoliji. Pleuron je, dakle, oženio Ksantipu, Dorovu kći, te je dobio sina Agenora i kćeri Steropu, Stratoniku i Laofontu. Kalidon i Eolija, Amitaonova kći, imali su Epikastu i Protogeneju, koja je s Aresom imala Oksila. Agenor pak, Pleuronov sin, oženio je Epikastu, Kalidonovu kći, te je dobio Portaona i Demoniku, koja je s Aresom imala Evena, Mola, Pila i Testiju.

Even dobije Marpesu, koju je prosio Apolon. Kada ju je pograbio Ida, Afarejev je sin uzeo krilata kola od Posejdona. Even ga je progonio u kolima, te ga je sustigao kod rijeke Likorma; kako ga nije mogao uhvatiti, zaklao je konje i bacio se u rijeku; tako se rijeka, po njemu, zove Even. Ali Ida stigne u Mesenu, te Apolon, naletjevši na njega, oduzme mu mladu. Dok su se oni borili oko zaruka s djevojkom, Zeus ih rastavi i dozvoli samoj djevi izabrati s kime želi živjeti; ona pak, uplašivši se da ju Apolon ne bi ostavio kada ostari, izabere za muža Idu.

Testiju i Euritemidi, Kleobojevoj kćeri, rode se kćerke: Altaja, Leda i Hipermnestra, te sinovi: Ifiklo, Evip, Pleksip i Euripil.

Od Portaona i Eurite, Hipodamatove kćeri, potekli su sinovi: Enej, Agrij, Alkataj, Mel, Leukopej, i kći Steropa, za koju kažu da je s Ahelojem imala Sirene.

VIII. Vladajući Kalidonom, Enej bijaše prvi koji je od Dioniza primio mladicu vinove loze. Oženio je Altaju, kći Testijinu, i dobio Tokseja, kojega je sam ubio jer je preskočio jarak. Pored njega, dobio je još Tireja i Klimena, te kći Gorgu, koju je oženio Andrajmon, te Dejaniru, za koju kažu i da je od Dioniza rođena na Altaju. Ova je Dejanira vozila kočiju i vježbala se u ratnoj vještini, a oko njenih zaruka hrvao se Heraklo s Ahelojem. Altaja je pak, s Enejem, rodila i sina Meleagra, za kojega kažu i da je Aresov sin. Kažu da su, sedam dana nakon njegova rođenja, Mojre prorekle kako će Meleagar skončati kada dogori cjepanica na ognjištu. Kada je to čula, Altaja je pograbila cjepanicu i položila je u škrinju. Meleagar je tako postao neranjiv i plemenit čovjek, ali je svršio na ovaj način: Žrtvujući prvine sezonskih plodova na zemlji svim bogovima, Enej je zaboravio jedino Artemidu. Ona, u svojoj ljutnji, pošalje vepra, izuzetna veličinom i snagom, koji je spriječio da se zemlja zasije i uništio stoku ili bilo koga na kog bi naletio. Enej je tada sazvao sve najodličnije ljude Helade da navale na toga vepra, te je objavio da će onome tko ubije zvijer za nagradu dati kožu. Oni koji su se sakupili u lovu na vepra bijahu sljedeći: Meleagar, Enejev sin; Drija, sin Aresa – ovi dođoše iz Kalidonije; Ida i Linkej, Afarejevi sinovi, iz Mesene; Kastor i Poluks, sinovi Zeusa i Lede, iz Lakedemona; Tezej, Egejev sin, iz Atene; Admet, Feresov sin, iz Fere; Ankaj i Kefej, Likurgovi sinovi, iz Arkadije; Jazon, Ezonov sin, iz Jolka; Ifiklo, Amfiklionov sin, iz Tebe; Pirit, Iksionov sin, iz Larise; Pelej, Eakov sin, iz Ftija; Telamon, Eakov sin, iz Salamine; Euritij, Aktorov sin, iz Ftija; Atalanta, Shinejeva kći, iz Arkadije; Amfiaraj, Ojklov sin, iz Arga. S njima su stigli i Tijestovi sinovi. Kada su se

sakupili, Enej ih je gostio devet dana; desetoga pak dana, kada su se Kefej, Ankaj i još neki drugi pobunili jer idu u lov sa ženom, Meleagar, iako je za ženu imao Kleopatru, kći Ide i Marpase, poželio je i s Atalantom imati dijete, te je njih prisilio da sa njom idu u lov. Kada su okružili vepra, Hilej i Ankaj bijahu pogubljeni od zvijeri, a Euritiona je Pelej slučajno oborio kopljem. U leđa je vepra prva nastrijelila Atalanta, drugi pak Amfiaraj, u oko; ali Meleagar ga ubije ubodom u slabine, a kožu uzme i pruži ju Atalanti. Ipak su joj Tijestovi sinovi oduzeli kožu, ne slažući se da žena dobije nagradu dok ima muškaraca, govoreći da im pripada po rođenju, ako ju Meleagar ne odluči uzeti. Razbješnjevši se, Meleagar pobije Tijestove sinove, a kožu vrati Atalanti. Ali Altaja, ražalošćena smrću braće, zapali cjepanicu, te Meleagar iznenada umre.

Neki kažu da Meleagar nije tako skončao, nego je, kako su Tijestovi sinovi tražili kožu, jer je Ifiklo navodno prvi pogodio vepra, izbio rat među Kuretima i Kalidoncima; kada je Meleagar isplovio i ubio neku od Tijestove djece, Altaja ga prokune; tako je on, sav razjaren, ostao kod kuće. Ipak, kada su se neprijatelji već približili zidinama i kada su građani moleći tražili da pomogne, nagovoren od žene, jedva je isplovio, te je pobio preostalu od Tijestove djece i poginuo boreći se. Nakon Meleagrove smrti Altaja i Kleopatra su se objesile, a one žene koje su oplakivale mrtvaca bijahu pretvorene u ptice.

Nakon što je Altaja poginula, Enej je oženio Periboju, kći Hiponoja. Autor *Tebaide* kaže da ju je Enej dobio kao počasnu nagradu kada je Olen pobijeđen u ratu. Heziod pak, jer je bila uvrijeđena od Hipostrata, Amarinkova sina,

kaže da ju je otac Hiponoj poslao od Olena s Ahaje k Eneju, koji je bio daleko od Helade, namjeravajući ju pogubiti. Ima ih koji kažu da ju je Hiponoj poslao Eneju kada je saznao kako mu je vlastita kći bila zavedena, te kada je zanijela. Od nje je Enej dobio Tideja. Ali Pizandar kaže da je ovome majka bila Gorga; Enej se, po Zeusovoj volji, zaljubio u njegovu kći.

Kada je Tidej odrastao u plemenita čovjeka, bio je protjeran jer je ubio, kako neki kažu, Alkata, Enejeva brata; a kako pak autor *Alkmeonide* tvrdi, Melanovu djecu, koja su vrebala na Eneja: Feneja, Eurijala, Hiperlaja, Antioha, Eumeda, Sternopa, Ksantipa i Stenelaja; ali, kako kaže Ferekid, ubio je vlastitog brata Oleniju. Kako je Agrij njemu tjerao pravdu, on je pobjegao u Arg i stigao kod Adrasta, te je oženio njegovu kći Deipilu i s njome imao Diomeda.

Tidej je, dakle, sudjelovao u ratu s Tebom zajedno s Adrastom, te je poginuo, ranjen od Melanipa. Agrijeva djeca: Terzit, Onhest, Prot, Keleut, Likopej, Melanip, preotevši Enejevo kraljevstvo, dali su ga ocu, te su, još pritom živa Eneja, zatvorili i mučili. Kasnije je Diomed s Alkmeonom kradomice stigao iz Arga, te je pobio svu Agrijevu djecu, osim Onhista i Terzita, koji su ranije pobjegli na Peloponez; a jer je Enej već bio star, kraljevstvo je predao Andremonu, koji je oženio Enejevu kći; dok je samog Eneja poveo na Peloponez. Oni pak, od Agrijeve djece koja su pobjegla, zalegli su u zasjedu, uokrug Telefova ognjišta, u Arkadiji, te su ubili starca. Ali Diomed prebaci mrtvaca u Arg i pokopa ga na mjestu gdje danas leži grad, po njemu nazvan Enoj; zatim je oženio Egijaliju, Adrastovu kći, ili kako neki kažu Egijalovu, te je otišao u rat protiv Tebe i Troje.

IX. Od Eolove djece, Atamant, vladajući Beotijom s Nefelom, dobio je sina Friksa i kći Helu. Ponovo je oženio drugu ženu Ino, od koje su mu potekli Learh i Melikert. Kujući zavjeru protiv Nefeline djece, Ino je nagovorila žene da propрže sjeme pšenice i, prikupivši ga, one su to učinile bez znanja muškaraca. A zemlja, zasijana propрženim sjemenjem, nije urodila plodom. Stoga je Atamant poslao u proročište u Delfe, kako bi se saznao odgovor. Ali Ino je nagovorila glasnike da objave kako je prorečeno da će neplodnost prestati ako se Friks žrtvuje Zeusu. Kada je to čuo, Atamant je bio prisiljen, od onih koji su zemlju nastavali, prinijeti Friksa oltaru. Nefela ga pak pograbi, zajedno s kćeri, te im pruži ovna zlatnoga runa, kojega je dobila od Hermesa, a kojime su, nošeni po nebu, oni prešli zemlju i more. Ali čim su stigli do mora koje leži među Sigejem i Hersonezom, Hela je propala u dubinu, te se, jer je tamo poginula, po njoj i more nazva Helespont. Friks je stigao do Kolšana, kojima je vladao Ajet, sin Helija i Perzide, brat Kirke i Pazifaje, koju je oženio Minos. Ovaj primi Friksa i dâ mu jednu od svojih kćeri – Halkiopu, te Friks zlatorunog ovna žrtvuje Zeusu pribjegaru, a njegovo runo pokloni Ajetu; on pak objesi runo o hrast u Aresovu gaju. Od Halkiope su se Friksu rodila djeca: Arg, Mela, Front i Kitizor.

Kasnije, zbog Herine srdžbe, Atamant bijaše lišen i djece koju mu je rodila Ino. Jer on je sam, poludjevši, nastrijelio Learha, a Ino se s Melikertom bacila u more. Protjeran iz Beotije, molio je boga da mu objavi gdje da se nastani; i bijaše mu prorečeno da se nastani na kojemu god mjestu se zadesi ugošćen od divljih zvijeri; mnogo je prošao zemalja, dok nije naletio na vukove koji su trgali dijelove ovce, ali

kada su ga spazili, ostavili su lovinu te su pobjegli. Prisvojivši tu zemlju, Atamant ju je po sebi nazvao Atamatija; zatim je oženio Temistu, kći Hipseja, te je dobio Leukona, Eritrija, Shineja i Ptoja.

Sizif, Eolov sin, osnovao je Efir, kojega danas zovu Korint, te je oženio Meropu, Atlasovu kći. Njima se rodio sin Glauk, kojemu je Eurimeda rodila dijete Belerofonta, koji je pak ubio Himeru vatrenoga daha. Ali Sizif je kažnjen u Hadu tako da kotrlja stijenu rukama i glavom ne bi li ju preko vrha prebacio. Ipak, kako god je on gurao, ona se sama od sebe vraćala natrag. On je tu kaznu ispaštao zbog Azopove kćeri Egine; jer kaže se da je Sizif, kada ju je Zeus kradomice ugrabio, dojavio to Azopu, koji ju je onda tražio.

Dion, vladajući Fokidom, oženio je Diomedu, kći Ksutovu, te su mu se rodili kći Asterodija i sinovi Enet, Aktor, Filak i Kefal, koji je oženio Prokru, Erehtejevu kći. No potom se Zora zaljubila u njega i otela ga.

Perijerej, zavladavši Mesenom, oženio je Gorgofonu, Perzejevu kći, koja mu je rodila sinove: Afareja, Leukipa i Tindareja, te još Ikara. Ali mnogi za Perijereja kažu da nije sin Eola, već Kinorta, sina Amiklova. Zato ćemo povijest Perijerejevih potomaka iznijeti baveći se Atlasovim rodom.

Magnet oženi nimfu Neidu, te mu se rode sinovi Polidekt i Diktid; oni su kolonizirali Serifon.

Salmonej je isprva nastavao Tesaliju, ali kasnije je stigao u Elidu i ondje je osnovao grad. Kako je pak bio ohol, želio se izjednačiti sa Zeusom, te je kažnjen zbog svojega bezboštva. Jer samoga je sebe proglasio za Zeusa, te je oduzeo žrtve bogu i naredio da se prinose njemu samome; iz kočije je vukao osušene kože s brončanim loncima, te je govorio da gr-

mi, a bacajući u nebo zapaljene baklje, govorio je da sijeva. Ali Zeus ga je udario gromom, te je razorio grad koji je on osnovao i pobio sve njegove stanovnike.

Tira, kći Salmoneja i Alkide, odgojena od Kreta, Salmonejeva brata, gajila je snažnu ljubav spram rijeke Enipeja; tako bi ona često pohodila njegove brze vode i naricala. Ali Posejdon, nalikujući Enipeju, liježao je s njom, a kada je kriomice rodila blizance, ona ih je izložila. Dok su bebe ležale tako izložene, jedna kobila, u vlasništvu konjušara koji su naišli, udarila je jednu od njih dviju i ostavila znak na dijelu lica. Konjušar je pak podigao obje bebe te ih je nahranio; onoga sa znakom[5] nazvao je Pelije, a drugoga Nelej. Kada su odrasli, upoznali su svoju majku, a maćehu Sideru su ubili. Jer kada su otkrili da je činila loše njihovoj majci, oni su krenuli na nju, no ona ih je pretekla i sakrila se u Herinu svetom gaju, te im je umakla. Ipak, Pelije ju je sasjekao na samim oltarima, te je sve i dalje ustrajao, prezirući Heru. Kasnije su se braća zavadila, pa je Nelej, kako je bio izbačen, došao u Mesenu, gdje je osnovao Pil i oženio Hloridu, Amfionovu kći, s kojom je dobio kći Peru, i sinove Taura, Astera, Pilaja, Dimaha, Euriba, Epilaja, Frazija, Eurimena, Euagoru, Alastora, Nestora i Periklimena, kojemu je Posejdon podario moć da mijenja oblik, te se ovaj za vrijeme Heraklova pustošenja Pila pretvarao u lava, zatim u zmiju, te u pčelu, ali je ipak poginuo od strane Herakla, zajedno s ostalom Nelejevom djecom. Izvukao se jedino Nestor, jer on je bio odgojen kod Gerenjana. On je oženio Anaksibiju, Kratijevu kćer, te

---

[5] *Pelion.*

je dobio kćeri Pizidiku i Polikastu, i sinove Perzeja, Stratiha, Areta, Ehefora, Pizistrata, Antiloha i Trazimeda.

Pelije je živio u Tesaliji, te je oženio Anaksibiju, Bijantovu kći, ili kako tvrde neki, Filomahu, Amfionovu kći, te je dobio sina Akasta i kćeri Pizidiku, Pelopiju, Hipotoju i Alkestiju.

Kretej je osnovao Jolk i oženio Tiru, Salmonejevu kći, od koje su mu se rodila djeca Ezon, Amitaon i Feret. Amitaon je nastavao Pil i oženio Iđomenu, Feretovu kći, od koje su mu se rodili sinovi Bijant i Melampod; ovaj posljednji je živio na zemlji i pred njegovom je kućom bio hrast u kojemu se nalazila nastamba zmija; kada su njegove sluge pobile zmije, Melampod sakupi drva i zapali reptile, a mlade je zmije othranio. Kada su mlade zmije odrasle, stajale su mu na ramenima dok je spavao, te su mu otuda čistile uši jezicima. Kako je ustao, tako se i preplašio, te je razumio glasove ptica koje su ga nadlijetale, i poučen od njih, prorekao je budućnost ljudima. Pored toga je stekao i vještinu proricanja svetinjama, a otkada se u Alfeju namjerio na Apolona, sve preostalo vrijeme je bio odličan prorok.

Bijant je prosio Peru, Nelejevu kći. Nelej je pak, kako je bilo mnogo njih koji su prosili ruku njegove kćeri, rekao da će ju dati onome koji mu donese Filakova goveda. Ova su bila u Filakiji, a čuvao ih je pas zbog kojega im se niti čovjek niti zvijer nisu usuđivali približiti. Kako Bijant nije mogao ukrasti ta goveda, on je pozvao brata da mu pomogne. Brat je prisegao i prorekao je da će biti otkriven u krađi, te da će, nakon što bude zadržan godinu dana, tek tada dobiti goveda. Nakon što je dao obećanje, zaputio se u Filakiju, te je, baš kao što mu je i bilo proročeno, bio uhvaćen pri krađi

i svezan, a u zatvoru je bio čuvan. Kada je malo nedostajalo do pune godine, u skrovitom je dijelu krova začuo crve; jedan od njih je pitao koliki je dio grede već pojeden, a ostali su odgovorili da je ostalo još jako malo. I brzo je zamolio da ga premjeste u drugu ćeliju, a kada se to dogodilo, i ne mnogo zatim, ćelija se urušila. Filak se začudio i shvatio da je ovaj odličan prorok, te ga je oslobodio i pozvao da mu kaže kako bi njegov sin Ifiklo mogao imati djece. Ovaj obeća da će mu reći, pod uvjetom da on dobije goveda. Žrtvovavši dva bika i zapjevavši, sazvao je ptice, te kada je stigao jastreb, od njega je saznao da kada je Filak jednom škopio ovnove, odložio je još krvav nož pored Ifikla, a kada se dijete uplašilo i pobjeglo, on ga je zabio u sveti hrast, te ga je kora drveta obavila i sakrila. Rekao je, stoga, da ako bi pronašao nož i ako bi ostrugao rđu, pa deset dana Ifiklu dao da je pije – ovaj bi dobio dijete. Poučen od jastreba, Melampod je našao nož, te je ostrugao rđu, dao je Ifiklu da ju pije deset dana, te mu se rodio sin Podark. A goveda je on zagnao u Pil, te je dobio Nelejevu kći i predao je bratu. Još je određeno vrijeme živio u Meseni, ali kako je Dioniz zaveo žene u Argu, on ih je izliječio za dio kraljevstva, te se tamo nastanio s Bijantom.

Bijant i Pera su imali sina Talaja, čija je žena bila Lizimaha, kći Abantova, sina Melampodova, te mu je ona rodila Adrasta, Partenopeja, Pronaksa, Mekisteja, Aristomaha i Erifilu, koju je oženio Amfiaraj. Partenopeju se rodio Promah, koji je s Epigonima zaratio na Tebu; Mekistejev sin bijaše Eurijal, koji je otišao u Troju. Pronaktu se rodio Likurg; a Adrast i Amfiteja, Pronaktova kći, imali su kćeri Argiju, Deipilu i Egijaliju, te sinove Egijaleja i Kijanipa.

Feret, Kretejev sin, utemeljio je Feru u Tesaliji, te je dobio Admeta i Likurga. Likurg se nastanio u Nemeji, oženio Euridiku ili, kako neki kažu, Amfiteju, te je dobio Ofelta, kojega su kasnije nazvali Arhemor. Dok je Admet vladao Ferom, i za vrijeme dok je prosio Pelijevu kći, Alkestidu, Apolon mu je služio kao sužanj. Pelije je objavio da će kći dati onome tko ujarmi lava i vepra u kola. Apolon, ujarmivši ih, dâ ih Admetu, koji ih je odveo Peliju te je dobio Alkestidu. Ali prinoseći žrtve na svadbi, zaboravio je prinijeti žrtvu Artemidi, te je stoga otvorio bračnu odaju i našao je popunjenu sklupčanim zmijama. Ipak, Apolon prozbori i umilostivi boginju, te izmoli kod Mojra da, kada mu dođe vrijeme mrijeti, Admet bude razriješen od smrti, ako neko dobrovoljno izabere mrijeti umjesto njega. Tako dođe i dan za umiranje, ali niti otac niti majka ne htjedoše umrijeti za njega, već to učini Alkestida. Ipak, nju je natrag poslala Djevojka[6], a kako neki kažu Heraklo se borio s Hadom, te ju je doveo njemu gore.

Ezon, Kretejev sin, od Polimede dobije sina Jazona. Tako je živio u Jolku, a Jolkom je nakon Kreteja vladao Pelije, kojemu je, na upit o kraljevstvu, bog prorekao da se čuva čovjeka s jednom sandalom. Isprva kralj nije razumio proročanstvo, da bi ga kasnije spoznao. Jer dok je na moru nudio žrtvu Posejdonu, mnoge je druge, a među mnogima i Jazona, poslao da sudjeluje. Zaljubljen u zemljoradnju, Jazon je odsjeo na selu, te je žurio na žrtvovanje pa, prešavši rijeku Anauron, iziđe sa samo jednom sandalom; drugu je sandalu izgubio u bujici. Vidjevši ga, Pelije ga usporedi s

[6] Perzefona.

proročanstvom, te dok su naprijed hodili, zapita ga što bi učinio da ima vlast i da mu bude prorečeno kako će biti ubijen od nekog od građana. A Jazon, ili rekavši nasumice ili potaknut Herinom srdžbom, kako bi Medeja ispala loša za Pelija, jer nije cijenila Heru, reče: "Naredio bih mu da donese Zlatno runo". Čim je to Pelije čuo, naredi mu da krene po runo. Ono bijaše u Kolhidi, u Aresovu gaju, obješeno na hrast, a bilo je čuvano od zmaja koji nikad ne spava.

Poslan po runo, Jazon pozove u pomoć Arga, sina Friksova, i on po Ateninu savjetu sagradi brod s pedeset vesala, po graditelju nazvan Argo. A na pramac ugradi Atena cjepanicu s Dodonina hrasta koja je govorila. Kada je brod bio izgrađen, te je Jazon upitao za proročanstvo, bog ga uputi da otplovi kada sakupi najodličnije ljude Grčke. Oni pak koji su se sakupili bijahu sljedeći: Tif, Hagnijev sin, koji je kormilario brodom; Orfej, sin Egrov; Zet i Kalija, Borejevi sinovi; Kastor i Poluks, Zeusovi; Telamon i Pelej, sinovi Eakovi; Heraklo, sin Zeusov; Tezej, Egejev sin; Ida i Linkej, Afarejevi sinovi; Amfiaraj, Iklov sin; Kajnej, Koronov sin; Palajmon, Hefestov ili Etolov sin; Kefej, Eolov sin; Laert, Arkizijev sin; Autolik, Hermesov sin; Atalanta, Shinejeva kći; Menojtij, Aktorov sin; Aktor, sin Hipasov; Admet, Feretov sin; Akast, Pelijev; Eurit, Hermesov sin; Meleagar, Enejev sin; Ankaj, Likurgov sin; Eufem, Posejdonov sin; Pea, Tamakov sin; But, Teleonov sin; Fan i Stafil, Dionizovi sinovi; Ergin, Posejdonov sin; Periklimen, Nelejev sin; Augej, Helijev sin; Ifiklo, Testijin sin; Arg, Friksov sin; Eurijal, Mekistejev sin; Penelej, Hipalmov sin; Lejt, Alektorov sin; Ifit, Naubolov sin; Askalaf i Jalmen, Aresovi sinovi; Asterij, Kometov sin; Polifem, Elatov sin.

Ovi su, pod Jazonovim zapovjedništvom, stigli do Lemna. Međutim, zadesi se u to vrijeme Lemno pust od muškaraca, pod vladavinom Hipsipile, Toantove kćeri, iz razloga koji slijedi. Lemljanke nisu poštivale Afroditu, te im ona nabaci strašan smrad; stoga su im muževi uzeli zarobljenice iz susjedne zemlje Trakije, te spavaju s njima. Obeščašćene, Lemljanke su im ubile očeve i braću; jedino je Hipsipila sakrila svoga oca Toanta, te ga je spasila. Kako su, dakle, pristigli na Lemno, upravljan od strane žena, sa ženama su općili. Hipsipila je spavala s Jazonom, te mu je rodila sinove Euneja i Nebrofona.

Nakon Lemna, pristigli su Doljanima, kojima je vladao Kizik. On ih je srdačno primio. Ali od tamo otplovivši po noći i nabasavši na protivne vjetrove, vratili su se opet natrag Doljanima, bez da su za to znali. Ovi su ih pak smatrali za pelazgijsku armadu, jer često su bili napadani od Pelazga, te su se i jedni i drugi dohvatili noćne borbe, bez znanja s kim se bore; a pobili su mnoge, među kojima i Kizika. Po danu, kada su shvatili, jadikovali su, te su sami sebi odrezali kose, a Kizika su raskošno pokopali. Nakon pokopa su otplovili i dosegli Miziju.

Tamo su ostavili Herakla i Polifema. Jer Hil, Teodamantov sin i Heraklov ljubimac, bio je poslan da donese vode, ali tada je zbog svoje ljepote otet od nimfa. Ali Polifem je čuo njegove uzvike, pa izvuče mač i krene u potjeru, smatrajući da ga odvode lopovi. I iznese to Heraklu, kojega je sreo. Ali dok su njih dvojica tražila Hila, brod ode, te je Polifem zasnovao grad Kij i kraljevao u Miziji, a Heraklo se vratio u Arg. Ali Herodot kaže da Heraklo tada nije isplovio, a niti na početku putovanja, već da je tada robovao kod

Omfale. Ferekid pak kaže da je bio ostavljen u Afeti, u Tesaliji, kada je Argo izjavio da ne može nositi njegovu težinu. Ipak, Demart iznosi kako je Heraklo otplovio u Kolhidu; jer Dioniz ga čak navodi kao vođu Argonauta.

Iz Mizije su otplovili u bebrijsku zemlju, kojom je vladao Amik, sin Posejdona i nimfe Bitine. Kako je bio hrabar, prisiljavao je goste koji su pristizali da se bore golim šakama i na taj je način svršavao stvar. Stigavši na Argo, ponovo je izazvao na šakanje najboljega od posade. Poluks prihvati i pošaka se s njime te ga ubije, udarivši ga u lakat. A kada su Bebrici krenuli protiv njega, odličnici zgrabiše oružje te pobiše mnoge od njih koji su bježali.

Od tamo otplovivši, siđoše na kopno u trakijskoj Salmidesi. Tamo je živio Finej, vrač koji je bio slijep na oba oka. Za njega jedni kažu da je bio Agenorov sin, a drugi pak Posejdonov. Jedni kažu da je bio oslijepljen od bogova jer je ljudima proricao budućnost, a drugi pak da su ga oslijepili Borej i Argonauti jer je, nagovoren od njihovih maćeha, oslijepio njegovu vlastitu djecu. Neki kažu da ga je oslijepio Posejdon jer je Friksovoj djeci otkrio plovni put od Kolhide do Helade. A bogovi njemu poslaše i Harpije. One bijahu krilate, te čim bi Fineju bio postavljen stol, doletjevši s neba pograbile bi većinu toga, a ono malo što bi ostavile, ostavile bi okuženo smradom, tako da to nitko ne bi mogao dirnuti. Kada su tako Argonauti od njega htjeli doznati nešto o putu, on reče da će im razjasniti sve u vezi putovanja, ako ga oni riješe Harpija. Tako su Argonauti razastrli pokraj njega trpezu punu ića, a Harpije, iznenada se obrušivši, odnesu hranu. Kada su to vidjeli, Zet i Kalaj, Borejevi sinovi, jer su bili krilati, izvukli su mačeve, te su ih gonili kroz zrak. Harpijama

bijaše zapisano poginuti od Borejevih sinova, a Borejevim sinovima skončati tada kad, progoneći, ne uspiju uhvatiti progonjenoga. Tako, dok su bile proganjane, jedna od Harpija pade u rijeku Tigar na Peloponezu, koja se pak sada po njoj naziva Harpija. Jedni je zovu Nikotoja, a drugi Elopa. Druga, nazvana Okipeta, prema nekima Okitoja, ali Heziod ju naziva Okipoda, pobjegla je niz Propont, dok nije stigla do Ehinadskih otoka, koji se sad po njoj nazivaju Strofadi.

Riješen Harpija, Finej je razotkrio putovanje Argonautima, te ih je savjetovao u vezi sudarajućih stijena u moru. A bijahu to ogromne stijene koje su, zbog snage vjetrova sudarajući se jedna u drugu, zatvarale morski prolaz. Nad njima bijaše gusta magla, a mogao se čuti i snažan prasak, te bijaše nemoguće, čak i pticama, proći kroz njih. Tako ih savjetova da puste golubicu kroz stijene, te ako vide da se spasila, neka plove kroz tjesnac bez brige; ako pak propadne, tada neka ne idu silom kroz prolaz. Kada su to čuli, krenuše, te kako su se približili stijenama, s pramca pustiše golubicu. Dok je ova letjela, sudar joj dviju stijena otkine vrh repa. Oni su, dakle, počekali dok se stijene nisu razdvojile, te žestokim veslanjem, i uz Herinu pomoć, prođoše, ali im je šiljak krme bio okrnjen. Od tada su sudarajuće stijene zaustavljene, jer njima bijaše suđeno da se, čim ih netko prvi prođe, sasvim zaustave.

Argonauti su stigli kod Mariandinaca, i tamo ih je kralj Lik uljudno primio. Tada od udarca divlje svinje pogine vrač Idmon; a poginuo je i Tif, te se kormila broda primio Ankaj.

Oplovivši Termodon i Kavkaz, stigli su do rijeke Fazis, koja se nalazi u Kolhidi. Kada je brod pristao u luci, ode Ja-

zon do Ejeta te, iznoseći Pelijevu zapovijed, zatraži da mu preda runo. Ovaj obeća da će mu ga predati, ako jednom rukom podjarmi bikove mjedenih kopita. Bijahu, naime, kod njega dva divlja bika iznimne veličine; Hefestov poklon. Imali su oni mjedena kopita, a iz usta su izbacivali vatru. Kada ove podjarmi, Ejet mu naredi da posije zmajeve zube; jer imao je polovicu od onih koje je Kadmo posijao u Tebi; dobio ih je od Atene. Ali dok se Jazon bunio kako da podjarmi bikove, Medeja se zaljubila u njega; a bijaše ona travarka, kći Ejeta i Idije, Okeanove kćeri. Uplašena da ne bi od bikova nastradao, skrivećki od oca, obeća da će mu pomoći podjarmiti bikove i isporučiti runo, ako joj se zakune da će ju uzeti za ženu i da će ju povesti sa sobom kada bude plovio natrag u Heladu. Kada se Jazon zakleo, dala mu je lijek koji mu je trebao pomoći da podjarmi bikove; naredi mu da namaže štit, koplje i tijelo; jer s njime namazan, reče ona, jedan dan neće moći biti ranjen – niti od vatre, niti od željeza. Razjasni mu da, kada zubi budu posijani, iz zemlje će se na njega dizati naoružani ljudi, za koje je rekla da čim ih vidi iz daljine nabaci kamenje po sredini, a kada se oni oko toga međusobno potuku, tada da ih pobije. Kada je to čuo i kada se namazao lijekom, Jazon se pojavio u hramskom gaju i pronašao je bikove, te iako su ga zasuli mnogom vatrom, on ih podjarmi. Kako je pak zasijao zube, digoše se iz zemlje naoružani ljudi; a on, gdje ih je vidio više na okupu, skrivećki ih je nabacivao kamenjem, te kada bi se oni međusobno potukli, on bi prilazio i ubijao ih. Ali iako je podjarmio bikove, Ejet mu nije dao runo; jer želio je spaliti Argo i pobiti posadu. Ali Medeja ga je prestigla i po noći je dovela Jazona do runa, te je uzela runo, a svojim je lijekovima uspavala zmaja

koji ga je čuvao; nakon toga se s Jazonom ukrcala na Argo. Slijedio ju je i njezin brat Apsirt. S njima na brodu, Argonauti otploviše po noći.

Kada je Ejet saznao što je Medeja učinila, krene u potjeru za lađom. Ali kada ga je vidjela u blizini, Medeja ubije brata te ga je, raskomadavši ga na dijelove, bacala u dubinu. A Ejet, sakupljajući dijelove djeteta, zaostane u potjeri; zato se okrenuo natrag i pokopao spašene dijelove tijela, te je mjesto nazvao Tome[7]. Ipak, mnoge je Kolhiđane poslao u potragu za Argom, zaprijetivši im da će, ako ne dovedu Medeju, oni sami trpjeti njezinu kaznu. Oni su se zato razišli i svaki je tražio na drugome mjestu.

Kada su, ploveći, Argonauti već bili prošli rijeku Eridan, Zeus se razbjesni zbog ubojstva Apsirta i pošalje žestoku oluju, te im nametne lutanje. Dok su tako plovili pored Apsirtskih otoka, lađa progovori, proričući da se neće riješiti Zeusova bijesa ako ne otplove u Auzoniju i ako ih Kirka ne pročisti zbog Apsirtova ubojstva. Tako su ovi prošli pored ligijskoga i keltskoga naroda, te nastavili kroz Sardinijsko more, zaobilazeći Tireniju, i stigli u Eeniju, gdje su bili pročišćeni, te su postali Kirkini pribjegari.

Kada su plovili pored Sirena, Orfej izbavi Argonaute, pjevajući melodiju suprotnu Sirenama. Jedino je But zaplivao prema njima; njega je pograbila Afrodita i nastanila ga u Lilibaju.

Nakon Sirena, brod je naišao na Skilu i Haribdu, lutajuće stijene, nad kojima se uzdizao veliki plamen i dim. Ali,

---

[7] Rasjek.

zamoljena od Here, Tetida je, zajedno s Nereidama, sigurno provela brod kroz njih.

Zaobišavši otok Trinakriju, na kojemu se nalaze Helijeva goveda, stigli su na feački otok Korkiru, kralj koje bijaše Alkinoj. Kako Kolhiđani nisu mogli pronaći brod, neki su se od njih nastanili u Keraunijskim planinama, a neki su otputovali u Iliriju i osvojili Apsirtske otoke. Ali neki su otišli do Feačana te, zatekavši tamo Argo, zatražili su Medeju od Alkinoja. On odgovori da će ju, ako se već sastala s Jazonom, dati njemu, ali ako je još djevica, da će ju poslati ocu. Areta pak, Alkinojeva žena, preduhitrila je stvar, te je Medeju vjenčala s Jazonom; tada su se Kolhiđani nastanili među Feačanima, a Argonauti su otplovili s Medejom.

Ploveći po noći, nabasali su na snažnu oluju. Apolon pak, postavivši se na Melantijsko sljeme, sjevne, otpustivši strijelu u more. Tada su ovi ugledali otok u blizini, a jer se nenadano pojavio kada su se usidrili, nazvali su ga Anafe[8]. Podigli su žrtvenik Apolonu Sjajnome, te žrtvujući, oni okrenu na gozbu, a dvanaest je služavki, Medeji darovanih od Arete, zadirkivalo odličnike šalama; zbog toga je za vrijeme žrtve, još uvijek uobičajeno ruganje među ženama.

Nakon što su od tamo otplovili, od Tala su bili spriječeni izići na Kreti. Neki za njega kažu da je od mjedene rase, drugi pak da ga je Minosu dao Hefest. On je bio mjedeni čovjek, ali neki kažu da je bio bik. Imao je jednu žilu, koja se protezala od vrata do gležnjeva, a na kraju žile bio je zabijen mjedeni čavao. Taj je Tal čuvao otok, optrčavao ga je triput na dan; zato ga je tada, kada je vidio Argo kako se približava, počeo

---

[8] *Anafaino* – pokazati se, izaći.

gađati kamenjem. Prevaren, umro je od Medeje, kako neki kažu, jer mu je lijekom uzrokovala ludilo, ili, kako drugi kažu, jer je obećala da će ga učiniti besmrtnim, te mu je izvukla čavao, a on je umro kada mu je istekla sva krv. Neki ipak kažu da ga je Pijant pogodio u gležanj i ubio.

Ostali su tamo samo jednu noć, pa su se zaputili u Eginu da se opskrbe vodom; izbilo je, međutim, među njima natjecanje oko vađenja vode. Od tamo, ploveći kroz Eubeju i Lokridu, stigli su u Jolk, završivši tako cijeli put u četiri mjeseca.

Pelije, očajavajući zbog povratka Argonauta, želio je ubiti Jazona; on pak zatraži da sam sebi oduzme život te, nudeći žrtvu, bez prisile ispije bikovu krv i umre. Jazonova majka prokune Pelija, te se objesi, ostavivši nejako dijete Promaha. Ali Pelije pogubi i sina kojega je ona ostavila. Kada se vratio, Jazon je predao runo, te iako se želio osvetiti onima koji su mu učinili loše, čekao je pravo vrijeme. Tada je s odličnicima otplovio na Istam i posvetio lađu Posejdonu, ali je odmah nakon toga poticao Medeju da zatraži od Pelija da mu vrati dug. Ona je otišla u Pelijevu kraljevsku palaču i nagovorila njegove kćeri da ga rasijeku na komade i skuhaju, obećavajući da će ga uz pomoć lijeka učiniti mladim; a da bi pridobila njihovo povjerenje, rasiječe ovna, te ga skuha i učini od njega janje. One joj tako povjerovaše, rasijeku oca, te ga skuhaju. Akast pak, uz pomoć stanovnika Jolka, pokopa oca, a Jazona i Medeju protjera s Jolka.

Oni stigoše u Korint i tamo sretno provedoše deset godina, dok Kreont, korintski vladar, nije za Jazona zaručio kći Glauku; Jazon ju je oženio i otjerao Medeju. Ona zazove bogove na koje se Jazon zakleo i, nakon što se često tužila

na njegovu nezahvalnost, mladenki pošalje ogrtač namočen otrovom. Kada ga je mladenka ogrnula, zajedno je s ocem, koji joj je priskočio u pomoć, izgorjela u žestokom plamenu. Djecu Mermera i Fereza, koje je imala s Jazonom, Medeja ubije, pa pobježe na kočiji s krilatim zmajevima, koju je dobila od Helija, te stigne u Atenu. Još se govori i da je ostavila još nejaku djecu dok je bježala, postavivši ih za pribjegare kod žrtvenika Here Visočnice, a da su ih Korinćani premjestili i izranjavali do smrti.

Medeja je stigla u Atenu, gdje se udala za Egeja, te mu je rodila sina Meda. Kasnije, jer je kovala zavjeru protiv Tezeja, zajedno je sa sinom bila prognana iz Atene. Ipak, on je pokorio mnoge barbare, te je njemu podložnu zemlju nazvao Medija; poginuo je, zarativši na Indijce; a Medeja, neznana, stigne u Kolhidu te, otkrivši kako je Ejet razbaštinjen kraljevstva od strane brata Perza, ovoga ubije i ocu povrati kraljevstvo.

KNJIGA II

I. Kako smo razložili o Deukalionovu rodu, sada nam predstoji reći nešto o Inahovom.

Okeanu i Tetidi rodi se sin Inah, po kojemu se i rijeka u Argu naziva Inah. Njemu i Meliji, Okeanovoj kćeri, rode se sinovi Foronej i Egijalej. Egijalej je umro a da nije imao djece, te se cijela zemlja nazvala Egijalija; Foronej je pak vladao cijelom zemljom, kasnije nazvanom Peloponez, te je s nimfom Teledikom dobio Apisa i Niobu. Apis je svoju moć preobrazio u tiraniju, a Peloponez je po sebi nazvao Apija. Bio je nasilni tiranin, pa su Teleksij i Telhiz skovali urotu i pogubili ga, a da ovaj nije iza sebe ostavio djece. Kako je bio smatran bogom, nazvan je Sarapis. Nioba je sa Zeusom imala sina Arga, a bila je prva smrtnica s kojom se Zeus spojio, kako kaže Akuzilaj. Nioba je sa Zeusom imala i sina Pelazga, po kojemu se stanovnici Peloponeza nazivaju Pelazgi. Ipak, Heziod kaže da je Pelazg iz same zemlje potekao. Ali na njega ću se kasnije vratiti. Argo je dobio kraljevstvo, pa je Peloponez po sebi nazvao Arg. Nakon što je oženio Evadnu, kći Stiromona i Nere, dobio je Ekbaza, Pira, Epidaura i Krijaza, koji je i naslijedio kraljevstvo.

Ekbazu se rodio sin Agenor, a Agenoru Argo; onaj kojega su nazivali Svevideći. Imao je taj oči po cijelome tijelu,

a kako je bio iznimno snažan, ubio je bika koji je zlostavljao Arkadiju i obukao je njegovu kožu; kada je pak satir vrijeđao Arkađane i krao njihovu stoku, Argo ustraja te ga ubije. A govori se da je na spavanju uhvatio i Ehidnu, kći Tartara i Geje, onu koja je običavala grabiti prolaznike, te da ju je ubio. Osvetio je i Apisovu smrt, tako što je ubio krivce.

Argo i Izmena, Ezopova kći, imali su sina Ijasa, od kojega kažu da je potekla Ija. Ali kroničar Kastor i mnogi tragičari kažu da je Ija Inahova kći; a Heziod i Akuzilaj kažu da je ona Pijrenova kćer. Nju je Zeus zaveo dok je služila kao Herina svećenica. Kada ga je Hera otkrila, dodirnuvši se djevojke, pretvorio ju je u bijelu kravu, te se zakleo da se s njome nije sastao. Zbog toga Heziod kaže da zakletve zbog ljubavi ne povlače za sobom bijes bogova. Hera pak od Zeusa zatraži tu kravu i kao njenog čuvara postavi Arga koji sve vidi, za kojega Ferekid kaže da je bio Arestorov sin, Asklepijad tvrdi Inahov, a Kerkop kaže da je bio sin Arga i Izmene, Ezopove kćeri; Akuzilaj pak kaže da ga je sama zemlja rodila. Taj Argo ju je zavezao za maslinu koja se nalazila u mikenskom svetom gaju. Zeus je naredio Hermesu da ukrade kravu, ali kako je Hijeraks dojavio, nije to mogao učiniti potajice, te je ubio Arga, pogodivši ga kamenom; odatle je nazvan Argifont[9]. Hera je tada na kravu poslala obada, te je ova najprije stigla do zaljeva koji je po njoj nazvan Jonski; zatim je putovala preko Ilirije i, prebacivši se preko planine Hemon, prešla je tjesnac, koji je tada nazivan Trakijskim, a sada po njoj Bospor[10]. Otišavši u Skitiju i zemlju Kimerana, lutala je ve-

[9] Ubojica Arga.

[10] Kravlji tjesnac.

likim, suhim predjelima i mnoga je mora preplivala, i u Europi i u Aziji, da bi na kraju stigla u Egipat, gdje je povratila stari lik i pokraj Nila rodila sina Epafa. Hera je zatražila od Kureta da ga sakriju, i oni su ga sakrili. Kada je to opazio Zeus, pobio je Kurete, ali Ija je krenula u potragu za djetetom. Lutala je po cijeloj Siriji, jer joj je bilo objavljeno da tamo žena kralja Biblija odgaja njezino dijete; kada je našla Epafa, otišla je u Egipat i tamo se udala za Telegona. Telegon je tada vladao Egipćanima. Ona je postavila Demetrinu sliku, koju su Egipćani nazvali Izidom; a i samu Iju su nazivali Izidom.

Vladajući Egipćanima, Epaf je oženio Memfidu, kći Nila, te je po njoj nazvao grad koji je osnovao – Memfis. Dobio je i kći Libiju, po kojoj je nazvana zemlja Libija. S Posejdonom je Libija imala dva sina: Agenora i Bela. Agenor je, dakle, otišao u Feniki ju i tamo je vladao, te je postao rodonačelnik velike loze, odakle ćemo i podastrijeti njegovu priču. Ali kako je ostao u Egiptu, Bel je oženio Anhinoju, kći Nila, te su se i njemu rodila dva sina: Egipt i Danaj; a kako pak kaže Euripid, još i Kefej i Finej. Bel je Danaja smjestio u Libiju, a Egipta u Arabiju; Egipt je pak pokorio zemlju Melampođana, te ju je po sebi nazvao Egipat. Od mnogih žena, Egiptu se rodilo pedeset sinova, a Danaju pedeset kćeri. Kasnije, kada su se njih dvoje svađali u vezi vladavine, Danaj se uplašio Egiptovih sinova, te je po Ateninom savjetu sagradio brod; a bijaše prvi koji je to učinio. Nakon što je ukrcao kćeri, pobjegao je. Dodirnuvši se Roda, postavio je kip Atene Lindijske. Tada je otišao do Arga, te mu je Gelanor, tadašnji vladar, predao kraljevstvo. Kako je zemljom zavladao sam, stanovnike je po sebi nazvao Danajcima. Zem-

lja je bila bez vode, jer je Posejdon, zbog bijesa spram Inaha koji je potvrdio da je zemlja Herina, isušio izvore. Tako je Danaj poslao kćeri da nađu vode. Jedna od njih, Amimona, tražeći vodu, odapela je strijelu na jelena, a pogodila usnuloga satira, te je on ustao i poželio ju; ipak, kada se pojavio Posejdon, satir je pobjegao, a Amimona je legla s Posejdonom, te joj je on otkrio izvore u Lerni.

Egiptovi su sinovi došli u Arg, gdje su nagovarali Danaja da se okani neprijateljstva, te su ga molili da ožene njegove kćeri. Iako Danaj nije vjerovao njihovim najavama, a i sjećao se lošega što je pretrpio u vezi bijega, ipak je pristao na svadbu i razdijelio kćeri ždrijebom. Hipermnestra, najstarija, bila je izabrana za ženu Linkeju, a Gorgofona je bila izabrana za ženu Proteju; jer su se njih dvoje rodili u Egiptu, od Argifije, žene kraljevske krvi. Od ostalih, Buziridu, Enkeladu, Liku i Defronu su dopale kćeri koje je Danaju rodila Europa: Automata, Amimona, Agava i Skeja. Ove je Danaj dobio od kraljice; ali Gorgofonu i Hipermnestru mu je rodila Elefantida. Istar je dobio Hipodamiju; Halkodon, Rodiju; Agenor, Kleopatru; Het, Asteriju; Diokorist, Hipodamiju; Alkej, Glauku; Alkmenor, Hipomeduzu; Hipotoj je dobio Gorgu, Euhenor, Ifimeduzu; Hipolit, Rodu. Ovo je deset sinova koji su rođeni od žene iz Arabije. Ali djevojke su rođene od hamadrijadskih nimfi; neke su Atlantine kćeri, a neke Fojbine. Agaptolem je dobio Pirenu; Kerket, Doriju; Euridam, Fartidu; Egij, Mnestru; Argij, Evipu; Arhelaj, Anaksibiju; Menemah, Nelu. Ovih je sedmero od feničke žene, a djevojke od Etiopljanke. Oni rođeni od Tire, bez ždrijeba su dobili djevojke čija je majka bila Memfida, zbog sličnosti imena; Klit je do-

bio Klitu; Stenel, Stenelu; Hrizip, Hrizipu. Dvanaest Egiptovih sinova s naidskom nimfom Kalijadnom, ždrijebali su se oko kćeri koje je Danaju rodila naidska nimfa Poliksa; sinovi bijahu Euriloh, Fant, Peristen, Hermes, Drijad, Potamon, Kizej, Lik, Imbro, Bromij, Poliktor i Htonij, a kćeri Autonoja, Teana, Elektra, Kleopatra, Euridika, Glaukipa, Antelija, Kleodora, Evipa, Erata, Stigna i Brika. Egiptovi sinovi od Gorgone, ždrijebali su oko Danajevih kćeri s Pirijom; tako je Perifant dobio Akteju; Enej, Podarku; Egipt, Dioksipu; Menelk, Aditu; Lamp, Okipetu; Jadmon, Pilargu. Najmlađi Egiptovi sinovi ovako su ždrijebali; Ida, Hipodiku; Defron, Adijantu – ove je pak djevojke rodila mati Herza; Pandij je dobio Kalidiku; Arbel, Imu; Hiperbij, Kelenu; Hipokorist, Hiperipu – mati je ovih junaka bila Hefestina, a mati djevojaka bila je Krina.

Kada su završili ždrijebanje brakova, Danaj je priredio gozbu, a kćerima je podijelio bodeže, te su ove pobile svoje muževe dok su spavali; sve osim Hipermnestre. Ona je poštedjela Linkeja, koji je poštivao njezino djevičanstvo. Danaj ju je stoga zatvorio i čuvao pod stražom. Ostale su Danajeve kćeri zakopale glave svojih mladoženja u Lerni, a tijela su pred gradom dolično opravile; Atena i Hermes su ih pročistili po Zeusovoj zapovijedi. Danaj je kasnije smjestio zajedno Hipermnestru i Linkeja, a ostale je kćeri udao za pobjednike atletskih natjecanja.

Amimona je s Posejdonom dobila Nauplija. Taj je Nauplij imao dugačak život te je, ploveći morem, svjetlom baklje običavao odvoditi u smrt one na koje bi nabasao. Dogodilo se tako da je i sam skončao istom tom smrću. Ali prije

nego je skončao, kako kažu tragičari, oženio je Klimenu, Katrejevu kćer, ali kako kaže autor *Povratka*[11], Filiru, a kako će Kerkop, Hezionu; te mu je ona rodila Eaka i Nauzimedona.

II. Nakon Danaja, Argom je vladao Linkej, kojemu je Hipermnestra rodila sina Abaza, a kojemu je pak Aglaja, Mantinejeva kći, rodila dva sina: Akrizija i Prita. Ova su se dvojica međusobno svađala još dok su bili u utrobi; tako kada su odrasli, zaratili su oko kraljevstva, a ratujući, bijahu prvi koji su pronašli štitove. Nakon što je pobijedio, Akrizije je Prita protjerao s Arga. I ovaj je otišao pred Ijobata u Likiju, a kako pak neki kažu, pred Amfijanaksa; oženio je njegovu kćer, kako će Homer, Anteju, a kako će pak tragičari, Steneboju. Njegov tast ga je povratio s likijskom vojskom, te je zauzeo Tirint, koji je za njega bio utvrđen od Kiklopa. Braća su među sobom podijelila cijelu Argolidu, te su je nastanili; Akrizije je vladao Argom, a Prit Tirintom. Akriziju se od Euridike, Lakedemonove kćeri, rodila kći Danaja, a i Prit je sa Stenebojom imao Lizipu, Ifionu i Ifijanasu. Kada su ove djevojke odrasle, poludjele su; Heziod tvrdi da je to stoga što nisu htjele prihvatiti Dionizove svetkovine, a Akuzilaj kaže jer su uništile Herin drveni kip. Tako sluđene, lutale su po cijeloj Argolidi, te su kasnije prolazile Arkadiju i Peloponez, a u potpunome su neredu pretrčale i pustinju. Ali Melampod, sin Amitaona i Idomene, Abantove kćeri, bio je vrač, te je prvi primjenjivao terapiju lijekovima i pročišćenjima, a obećao je da će liječiti djevojke ako dobije trećinu kraljevstva. Kako Prit nije pristao na liječenje uz toliku cijenu,

---

[11] *Nostoi*: Povratak junaka od Troje.

djevojke su još više podivljale, a pored njih su podivljale i sve ostale žene; jer, ostavivši kuće, one su pogubile vlastitu djecu i odlutale u pustinju. Tek kada je nesreća došla do najgorega, Prit je platio traženu cijenu; i Melampod je sad obećao da će ih liječiti kada njegov brat Bijant primi drugu trećinu zemlje. Prit, uplašivši se da će od njega biti traženo još i više ako bude i dalje odlagao terapiju, pristao je na te uvjete. Tako je Melampod uzeo sa sobom najsnažnije mladiće, te je s vikom i vrstom mahnita plesa dotjerao žene s planina u Sikion. U natjeravanjima je nestala Ifiona, najstarija od kćeri; ostalima pak, koje su uspjele biti pročišćene, vratio se razum. Njih je Prit dao kao nevjeste Melampodu i Bijantu, a kasnije je dobio sina Megapenta.

III. Belerofont, sin Glauka, Sizifova sina, zbog toga što je nesvojevoljno ubio brata Delijada, ili, kako neki kažu, Pirena, a drugi opet Alkimena, stigao je kod Prita, te je bio pročišćen. Steneboju je zahvatila vatrena ljubav, te mu je poslala prijedlog da se nađu. Kako je on odbio, ona je javila Pritu da joj je Belerofont poslao zlonamjeran prijedlog. Prit je povjerovao, te mu je dao pismo da ga nosi Iobatu. U pismu je bilo zapisano kako mu je ubiti Belerofonta. Pročitavši pismo, Iobat zapovjedi Belerofontu da ubije Himeru, nadajući se da će biti uništen od zvijeri; jer bijaše ona zahtjevna lovina, i to ne samo njemu, već mnogima drugima; naime, imala je lice lava, zmajev rep, a treću, srednju glavu, koze, kroz koju je bljuvala vatru. Zemlju je opustošila i stoku je oskvrnula. Jer bijaše to jedno biće sa snagom triju zvijeri. Uz to se kaže da je ta Himera bila odgojena od Amizodara, sukladno onome što je rekao i Homer, te da je nastala iz veze Tifona i Ehidne, kako to Heziod potvrđuje. Belerofont

se dakle uspeo na svojega pernatoga konja Pegaza, potomka Meduze i Posejdona, učvrstio se na visini, te je otuda ustrijelio Himeru. Nakon te borbe naredi njemu Iobat da krene u rat sa Solimljanima. Kako je on i to skončao, naredio mu je da se pobije s Amazonkama. Kada je pak i njih pobio, Iobat izabere one za koje se činilo da se ističu hrabrošću, te im naredi da naprave zasjedu i da ga ubiju. Ali kada je Belerofont i ove pobio, Iobat se oduševio njegovom snagom, pa mu je pokazao pismo i molio ga je da ostane s njime; uz to mu je dao kći Filonoju, a kada je umro, ostavio mu je i kraljevstvo.

IV. Kada je Akrizije upitao proročište kako bi mogao dobiti mušku djecu, bog mu je odgovorio kako će mu kći roditi dijete koje će ga ubiti. Uplašivši se toga, Akrizije je pripravio podzemnu mjedenu sobu u kojoj je čuvao Danaju. Ipak, kako neki kažu, nju je snubio Prit, a tada je i započelo neslaganje među njima; kako pak kažu drugi, Zeus je promijenio oblik u zlatnu bujicu koja je utekla kroz krov u Danajino krilo, te se on tako sastao s njome. Kada je Akrizije kasnije spazio Perzeja, kojega je ona rodila, a ne vjerujući da je bila zavedena od Zeusa, zatvori kći s djetetom u sanduk te ih baci u more. Kako je sanduk bio odnesen do Serifa, Diktid je podigao dječaka, te ga je othranio. Serifom je tada vladao Polidekt, Diktidov brat. On se zaljubio u Danaju, ali se nije mogao s njome sastati jer je Perzej već bio izrastao u muškarca; tako je sazvao prijatelje, medu kojima i Perzeja, s isprikom da skuplja priloge za vjenčanje Hipodamije, Enomajeve kćeri. Kako je Perzej najavio da neće sudjelovati, niti za Gorgoninu glavu, od ostalih je zatražio konje. Od Perzeja, dakle, nije dobio konje, te mu je naredio da donese Gorgoninu glavu. Perzej pak, vođen od Hermesa i Atene, stigao je do

Forkovih kćeri: Enije, Perfrede i Dine; jer bijahu one kćeri Forka i Kete, Gorgonine sestre, starice od rođenja. Sve tri su imale jedno oko i jedan zub, te su ih redom mijenjale medu sobom. Perzej se domogao oka i zuba, a kad su ih ove zatražile natrag, on odgovori da će im ih vratiti ako mu pokažu put koji vodi do nimfa. Ove su pak nimfe imale krilate sandale i *kibizin*, za kojega one kažu da je bisaga. Ali Pindar i Heziod kažu za Perzeja u *Štitu*:

> "Cijela su njegova leda nosila glavu strašne grdosije Gorgone, a oko njega je tekao *kibiz*."

Kibiz se tako naziva jer se tamo ostavljaju odjeća i hrana. Imale su one i Hadovu kapu. Nego, kada su mu Forkide pokazale put, vrativši im zub i oko, te stigavši do nimfa i dobivši što je tražio, prebacio je bisagu, sandale je pričvrstio za gležnjeve, a kapu je nataknuo na glavu. Kako je imao sve to, vidio je koga god je želio, ali od drugih nije bio viđen. Primivši još i čelični srp od Herma, odletio je do oceana i uhvatio Gorgone kako spavaju. Bijahu one Stena, Eurijala i Meduza, a jedino je Meduza bila smrtna; zato je Perzej bio poslan po njenu glavu. Imale su Gorgone glave obavijene zmajevim ljuskama, velike zube kao u svinje, mjedene ruke i zlatna krila s kojima su letjele. One koji bi ih vidjeli, pretvarale su u kamenje. Tako je Perzej stajao nad njima dok su spavale, a rukom mu je upravljala Atena, te je on, odvraćajući pogled i gledajući mjedeni štit, u kojemu je vidio odraz Gorgone, odrubio njoj glavu. Kad joj je glava bila odrubljena, iz Gorgone je iskočio Pegaz, krilati konj, i Hrizar, Gerionov otac; njih je, naime, imala s Posejdonom. Perzej je stavio

glavu Meduze u bisage, te se opet vratio natrag; kad su se Gorgone probudile, progonile su Perzeja, ali ga nisu mogle vidjeti zbog kape; zahvaljujući njoj je, naime, bio nevidljiv.

Stigavši u Etiopiju, kojom je vladao Kefej, našao je kraljevu kći Andromedu izloženu kao plijen morskoj nemani. Jer se Kasiepeja, Kefejeva žena, natjecala s Nereidama u ljepoti i hvalila se da je ljepša od sviju, zbog čega su se Nereide rasrdile; i Posejdon je podijelio njihov bijes, te je na zemlju poslao poplavu i neman. Ali Amon je prorekao spas od nesreće ako Kasiepejina kći Andromeda bude izložena kao plijen morskoj nemani. Prisiljen od Etiopljana, Kefej je to učinio i privezao kći za stijenu. Vidjevši je i zaljubivši se u nju, Perzej je obećao Kefeju da će ga riješiti nemani, ako mu spašenu djevojku dâ za ženu. Kada su postavljeni ovi uvjeti, Perzej ustraja, te ubije neman i oslobodi Andromedu. Ipak je Finej, koji je bio Kefejev brat i za kojega je najprije bila zaručena Andromeda, kovao zavjeru protiv njega; kada je Perzej otkrio zavjeru, pokazao im je Gorgoninu glavu, te su se on i ostali koji su s njime kovali zavjeru smjesta skamenili. Stigavši u Serif i zatekavši majku i Diktida izbjegle kod oltara, zbog Polidektova nasilja, ušao je u palaču gdje je Polidekt sazvao prijatelje i, okrećući lice ustranu, pokazao im je Gorgoninu glavu; od onih koji su je vidjeli, svaki je ostao skamenjen, u položaju u kojem se već zatekao u tom trenutku. Postavivši Diktida za vladara Serifa, vratio je Hermesu sandale, bisage i kapu, a Gorgoninu je glavu dao Ateni. Hermes je, dakle, navedene stvari vratio nimfama, a Atena je Gorgoninu glavu umetnula u sredinu svoga štita. Neki govore da je Meduza bila dekapitirana zbog Atene; kažu da se Gorgona htjela s njome mjeriti, čak i u ljepoti.

S Danajom i Andromedom, Perzej se požurio u Arg, kako bi vidio Akrizija. On pak, saznavši za to i bojeći se proročanstva, ostavio je Arg i otišao u pelazgijsku zemlju. Teutamid, vladar Larise, održavao je atletska natjecanja u čast pokojnoga oca, a u želji da se natječe, stigao je i Perzej. Ali natječući se u pentatlonu[12], diskom je pogodio Akrizija u petu i na mjestu ga ubio. Shvativši kako se proročanstvo ispunilo, Akrizija je pokopao izvan grada te, srameći se otići u Arg po nasljedstvo čovjeka koji je od njegove ruke poginuo, pošao je u Tirint kod Megapenta, Projtova sina, te je s njime napravio razmjenu i predao mu Arg. Tako je Megapent zavladao Argejcima, a Perzej Tirintom, utvrdivši i Midiju i Mikenu. Rodiše mu se djeca od Andromede: prije nego što je stigao u Grčku, sin Perz, kojega je ostavio kod Kefeja (kaže se da su perzijski kraljevi potekli od njega); a u Mikeni je dobio Alkaja, Steneleja i Heleja, Mestora i Elektriona, te kći Gorgofonu, koju je oženio Perijerej.

Alkej i Astidamija, Pelopova kći, imali su Amfitriona i kći Anaksu; kako neki kažu Alkej ih je imao s Laonomom, Gunejevom kćeri, a kako pak drugi tvrde, s Hiponomom, Menojkejevom kćeri; a Mestor i Lizidika, Pelopova kći, imali su Hipotoju. Ovu je Hipotoju ugrabio Posejdon, te ju je odnio na Ehinadsko otočje i s njome se sjedinio; dobio je Tafija, koji je kolonizirao Taf, a narod je prozvao Teleboancima, zato jer je otišao daleko[13] od domovine. Tafiju se rodio sin Pterelaj; njega je Posejdon učinio besmrtnim, usadivši mu zlatnu vlas u glavu. Pterelaju su se ipak rodili sinovi: Hromij, Tiran, Antioh, Hersidam, Mestor i Ever.

---

[12] Peterostruka borba.

[13] Ime Teleboanaca izvedeno je od *telou ebē* – "daleko je otišao".

Elektrij je oženio Alkajevu kći Anaksu, te mu je ova rodila kći Alkmenu i sinove Stratobata, Gorgofona, Filonoma, Keleneja, Amfimaha, Lizinoma, Hejrimaha, Anaktora i Arhelaja; nakon njih je, s frigijskom ženom Midejom, dobio i nezakonita sina Likimnija.

Steneleju je Nikipa, Pelopova kćer, rodila Alkionu i Meduzu, a kasnije se rodio i Euristej, koji je zavladao i Mikenom. Jer kada se Heraklo trebao roditi, Zeus je razglasio među bogovima da će potomak Perzejev, koji se tada trebao roditi, vladati Mikenom, ali je Hera, sva ljubomorna, nagovorila Ilitijce da odgode Alkmenin porod, te je uredila da se rodi Stenelejev sin, iako je imao samo sedam mjeseci.

Kada je Elektrij vladao Mikenom, Pterelajeva su djeca došla s Tafijcima i zatražila vlast Mestora, oca njihove majke, te kako Elektrij nije prihvaćao njihov zahtjev, oni su mu odagnali stoku; kada su Elektrijeva djeca, izazvana, stala u obranu, pobili su jedni druge. Od Elektrijeve se djece spasio Likimnije, jer je bio još mlad, a od Pterelajeve Ever, koji je čuvao brodove. Tafijci koji su pobjegli, otplovili su, odnijevši sa sobom stoku koju su ukrali. Stoku su predali kralju Elejaca, Poliksenu, ali Amfitrion ju je oteo Poliksenu i doveo u Mikenu. Elektrij, želeći osvetiti smrt sinova, ostavio je kraljevstvo i kći Alkmenu Amfitrionu, zakletvom ga vezavši da je do njegova povratka sačuva kao djevicu, te je naumio ratovati s Teleboancima. Kako mu se vraćala stoka, jedna je krava poskočila, a Amfitrion je na nju bacio batinu koju je imao u rukama; ova se odbila od rogova i zabila se u Elektrijevu glavu te ga je ubila. Stenelaj se time poslužio kao isprikom, te je izbacio Amfitriona iz cijeloga Arga, sam je preuzeo vlast

nad Mikenom i Tirintom, a Midiju je predao njima, poslavši po Pelopovu djecu: Atreja i Tijesta.

Amfitrion je krenuo u Tebu s Alkmenom i Likimnijem, te je bio pročišćen od Kreonta, a svoju je sestru Likimniju dao Perimedu. Kada je Alkmena rekla da će se udati za njega ako osveti smrt njena brata, Amfitrion je obećao da će to učiniti, te krene s vojskom na Teleboance i zatraži od Kreonta da mu pomogne. Kreont reče da će s njime vojevati ako on najprije riješi Kadmeju lisice; jer lisica je bila poharala Kadmeju. Ali iako je Amfitrion ustrajao, bijaše suđeno da je nitko ne uhvati. Zemlja je tako stradavala, jer Tebanci su morali svakog mjeseca izlagati po jedno građansko dijete, a mnoge bi još bila ugrabila da je se nije spriječilo. Dakle, Amfitrion je ipak otišao u Atenu kod Kefala, sina Dejonejeva, te ga je nagovorio da na zvijer pusti psa kojega je Prokrida doveo s Krete, kao poklon od Minosa, u zamjenu za dio teleboanskog plijena; tom psu bijaše suđeno da ulovi sve što bi progonio. Kada je, dakle, lisica bila progonjena od psa, Zeus ih je oboje pretvorio u stijene. Ali Amfitrion je imao za saveznike Kefala iz Torikije u Atici, iz Fokeje Panopeja, iz Hela u Argolidi Heleja, Perzejeva sina, a iz Tebe Kreonta, te je opustošio tafijske otoke. Dok je Pterelaj bio živ, ovaj nije mogao zauzeti Taf; ali kako je Kometa, Pterelajeva kćer, zaljubivši se u Amfitriona, iščupala ocu zlatnu vlas s glave te je ovaj umro, Amfitrion je porobio sve otoke. Ovaj je poslije ubio Kometu, te je s plijenom otplovio u Tebu, a otoke je dao Heleju i Kefalu. Oni su osnovali po njima nazvane gradove, te su ih nastanili.

Ipak je Zeus utrostručio jednu noć, došavši usred noći, prije negoli je stigao Amfitrion, u Tebu, i učinio se sličnim

Amfitrionu, te je spavao s Alkmenom i razložio ono što se dogodilo s Teleboancima. Kada je Amfitrion stigao a nije vidio svoju ženu da ga ljubazno pozdravlja, zanimao ga je razlog; kada je odgovorila da je stigao prethodne noći i da je spavao s njom, saznao je od Tirezije kako ju je Zeus snubio. Alkmena rodi dva sina: Zeusu Herakla, jednu noć starijega, a Amfitrionu Ifikla. Kada je Heraklo bio osam mjeseci star, Hera, želeći usmrtiti dijete, pošalje mu dvije velike zmije u krevet. Kako je Alkmena zazvala Amfitriona, Heraklo je ustao, te je ubio zmije, daveći ih objema rukama. Ali Ferekid kaže da je zmije u krevet ubacio Amfitrion, želeći saznati koje je od dvoje djece njegovo; kada je Ifiklo pobjegao, a Heraklo ustrajao, shvatio je kako je Ifiklo njegov sin.

Heraklo je od Amfitriona bio poučen vožnji kočije, hrvanju ga je poučio Autolik, vještini baratanja lukom i strijelom podučio ga je Eurit, borbu s oklopom naučio je od Kastora, a Lino ga je naučio svirati kitaru. Lino je bio Orfejev brat; stigao je u Tebu i postao Tebanac, ali je poginuo, udaren kitarom od strane Herakla. Jer kako je ovaj udario Herakla, Heraklo se razbjesnio te ga je ubio. Kada je bio osuđen zbog ubojstva, sjetio se Radamantidova zakona, koji govori da onaj koji se brani uklanjajući krivca, nakon što ga je ranio, jest nedužan; tako je bio razriješen optužbe. Amfitrion ga je poslao da čuva goveda, uplašivši se da ne bi ponovo učinio nešto takvo. Kako je tamo odrastao, veličinom je i snagom nadišao sve. Bijaše vidljivo već na prvi pogled da je Zeusov sin; jer imao je tijelo od četiri lakata, a iz očiju mu je bljeskao sjajan plamen. Nikada nije promašivao, niti gađajući lukom i strijelom, niti bacajući koplje.

Dok je boravio sa stadima, u svojoj je osamnaestoj godini ubio Kiteronskog lava. Jer, naime, upravo je taj, upadajući iz Kiterona, ubijao Amfitrionova goveda; i ona Tespijeva. Naime, Tespije je bio kralj Tespijaca, a Heraklo ga je posjetio, u želji da uhvati lava. Kralj ga je ugostio pedeset dana, i dok je Heraklo odlazio u lov, Tespije mu je svake noći davao jednu kćer, a bijaše ih pedeset kod njega, rođene mu od Megamede, Arnejeve kćeri; jer on ih je sve požurivao da rode Heraklovu djecu. Tako se Heraklo, iako je smatrao da je ona s kojom spava uvijek jedna te ista, sjedinio sa svima. Nadjačavši lava, odjenuo je kožu, a zjalom se poslužio kao kacigom.

Kada se vraćao iz lova, susretoše ga glasnici, poslani od Ergina da od Tebanaca utjeraju daću; a prinosili su Tebanci Erginu daću iz sljedećega razloga: Menikov uzdodrža, imenom Perijerej, u Onhestu, Posejdonovu gaju, stijenom je pogodio Klimena, kralja Minijaca, te ga je ranio; ovaj je pak, nakon što je polumrtav prenesen u Orhomen, umirući naložio sinu Erginu da osveti njegovu smrt. Ergin je zaratio na Tebu, te nakon što je pobio nemalo njih, izlio je žrtvu ljevanicu i primio obećanje kako će mu Tebanci dvadeset godina plaćati daću: svako ljeto sto goveda. Nabasavši na glasnike na njihovom putu u Tebu da utjeraju daću, Heraklo ih je naružio; jer odsjekao im je uši, noseve i ruke te im ih zavezao užadima o vratove i poručio da ih nose Erginu i Minijcima kao daću. Ergin se nato rasrdio, te je krenuo s vojskom na Tebu. Heraklo je pak dobio oružje od Atene i preuzeo je zapovjedništvo, te ubio Ergina, a Minijce je odagnao i natjerao ih da prinose Tebancima dvostruku daću. Dogodilo se da je u boju Amfitrion pao, dostojanstveno se boreći. Heraklo

je pak dobio od Kreonta, kao nagradu za boj, njegovu najstariju kći Megaru, od koje su njemu potekla tri sina: Terimah, Kreontijad i Dejkon. Mlađu je pak kći Kreont dao Ifiklu, koji je već imao sina Iolaja s Automeduzom, Alkatovom kćeri; a udala se i Alkmena, nakon Amfitrionove smrti, sa Zeusovim sinom Radamantidom, te je, pobjegavši iz Beotije, živjela u Okaliji.

Vještinu baratanja lukom i strijelom, Heraklo je naučio najprije od Eurita, mač je primio od Hermesa, a luk i strijelu od Apolona; od Hefesta je primio zlatni oklop, a od Atene plašt; jer toljagu je sam posjekao u Nemeji[14].

Herakla je snašlo ludilo, uzrokovano Herinom ljubomorom nakon bitke s Minijcima, te je bacio u vatru vlastitu djecu koju je imao s Megarom, i dvoje Ifiklove djece; zato je sam sebe osudio na izgon, te je bio pročišćen od Tespija; kada je stigao u Delfe, pitao je boga gdje da se nastani. Pitija ga je tada prvi put nazvala Heraklom; jer prije je bio nazivan Alkid. Rekla mu je da se nastani u Tirintu, služeći Euristeju dvanaest godina, i da izvrši deset mu zapovjeđenih poslova, te će tako, rekla je, kada dovrši poslove, biti besmrtan.

V. Kada je to čuo, Heraklo je otišao u Tirint i učinio ono što mu je od Euristeja bilo naloženo. Euristej mu tako najprije naloži da donese kožu Nemejskoga lava; a bila je to neranjiva životinja, Tifonov potomak. Hodeći tako na lava, stigne do Kleone i odsjedne kod Molorha, siromaha čovjeka. Kada je domaćin krenuo nuditi žrtvu, Heraklo mu reče da počeka do trideset dana, te ako se on iz lova vrati čitav, neka žrtvuje Zeusu Spasitelju; ako pak pogine, neka tada žrtvuje

[14] Dolina u Argolidi između Kleone i Filusa.

njemu kao heroju. Kako je stigao u Nemeju i pronašao lava, najprije ga je gađao strijelom; ali čim je uvidio kako ovaj nije ranjen, izvukao je toljagu te ga je progonio. Kada je pak lav pobjegao u pećinu s dva ulaza, Heraklo je jedan ulaz zagradio, a kroz drugi je ušao po zvijer-lava te ga je, zabacivši ruku oko njegova vrata, ustrajno davio, dok ga napostljetku nije udavio; poslije ga je nasadio na ramena i odnio u Kleonu. Uhvatio je Molorha zadnjega dana, dok se ovaj spremao ponuditi žrtvu njemu kao mrtvacu, te je žrtvovao Zeusu Spasitelju i odnio lava u Mikenu. Zadivljen njegovom muževnošću, Euristej mu zabrani da od tada pa nadalje ulazi u grad, ali mu naloži da pred vratima izloži osvojeno. Kažu i da je, uplašivši se, samome sebi pod zemlju zakopao mjedeni vrč, kako bi se mogao sakriti, a da je naloge za poslove slao preko glasnika Kopreja, sina Pelopa iz Eleje. Taj je Koprej ubio Ifita i pobjegao u Mikenu, te se zatekao kod Euristeja koji ga je pročistio; tamo se i nastanio.

Kao sljedeći posao, naredi mu da ubije Lernejsku Hidru; ona pak, othranjena u lernejskoj močvari, izlazila bi u ravnicu te je pustošila i stoku i zemlju. Hidra je imala ogromno tijelo s devet glava, od kojih je osam bilo smrtnih, ali je ona srednja bila besmrtna. Popevši se u kočiju koju je vozio Iolaj, stigao je u Lernu, te je zaustavio konje kad je našao Hidru na jednome brežuljku, pored izvora Amimone, gdje se nalazila njena spilja. Gađao ju je vatrenim strijelama, te ju je prisilio da izađe; dok je izlazila, on ju je nadjačao i tako uhvatio. Ona je pak, prilijepivši se, obavila jednu njegovu nogu. Udarajući joj glave toljagom, nije ju mogao odagnati; jer kada bi jednu glavu zdrobio, dvije bi nove izrasle. Grizući mu stopala, Hidri je pomagao i ogroman rak. Zato ga je Heraklo

ubio i pozvao u pomoć Iolaja, koji je zapalio dio obližnje šume te je ugarcima palio izvorišta glava; tako im je zapriječio rast i na taj je način svladao izviruće glave, odsjekao besmrtnu, zakopao je, te je na nju navalio težak kamen pored puta koji vodi kroz Lernu u Eleju; raskomadavši tijelo Hidre, umočio je strijele u njezinu žuč. Ipak, Euristej je rekao da ovo djelo ne bi trebalo biti ubrojeno u onih deset zadataka jer nije nadjačao Hidru sam, nego i uz pomoć Iolaja.

Kao treći posao, naložio mu je da Kerinitsku košutu dovede živu u Mikenu. Košuta se nalazila u Ojnu, imala je zlatne rogove i bila je Artemidina svetinja, te ju je zato Heraklo lovio cijelu godinu, ne želeći je niti ubiti niti raniti. Ali čim bi se umorio, zvijer bi mu pobjegla u goru nazivanu Artemizij, te otamo do rijeke Ladon. Kada se košuta spremala prijeći tu rijeku, Heraklo ju je pogodio strijelom i uhvatio je, stavio na ramena, te se požurio kroz Arkadiju. Srela ga je Artemida s Apolonom i htjela mu je uzeti plijen, a prekoravala ga je jer je oskvrnuo njezinu svetu životinju. Ipak, on se žalio na nuždu, te je naveo Euristeja kao krivca; ublaživši gnjev boginje, zvijer je živu doveo u Mikenu.

Kao četvrti posao, naredio mu je da dovede živoga Erimantijskog vepra; ta je zvijer opustošila Psofidu, nasrćući iz gore koju zovu Ermant. Prolazeći, dakle, kroz Folu, bio je zabavljen kentaurom Folom, sinom Silena i melijske nimfe. Ovaj je Heraklu iznio pečeno meso, a sam se poslužio sirovim. Kada je Heraklo zatražio vino, rekao je da se boji otvoriti bocu, zajedničku svim kentaurima. Pozivajući ga na hrabrost, Heraklo ju je otvorio, i nedugo potom, osjetivši miris, a naoružani kamenjem i jelama, stigli su kentauri do Folove pećine. Prve koji su pokušali ući unutra, Anhiona i Agrija,

Heraklo je otjerao zasuvši ih ugarcima, a ostale je nastrijelio, progoneći ih do Maleje. Tamo su pribjegli kod Hirona, koji se nastanio u Maleji, od Lapita protjeran s gore Pelija. Kako su kentauri okružili Hirona, Heraklo je, gađajući njih, odaslao strijelu koja je prošla kroz Elatovu ruku, te se zabila u Hironovo koljeno. Ozlovoljen time, Heraklo je potrčao i izvukao strijelu, te je stavio lijek koji mu je Hiron dao. Kako se rana pokazala neizlječivom, Hiron se povukao u pećinu. Želio je tamo umrijeti, ali nije mogao, jer je bio besmrtan. Ipak, kako se Prometej ponudio Zeusu da umjesto njega postane besmrtan, Hiron je umro. Ostali su se kentauri razbježali, svaki na svoju stranu; neki su stigli do Malejske gore, Euritij do Fole, a Nes do rijeke Evene. Ostale je Posejdon primio u Eleuzini te sakrio u planini. Ali Fol, izvlačeći strijele iz leševa, čudio se da je njih tako velike ubilo nešto tako malo; uto mu jedna strijela sklizne iz ruke i padne na nogu, te ga na mjestu ubije. Kada se Heraklo vratio u Folu i našao Fola mrtvog, zakopao ga je i nastavio lov na vepra; istjeravši ga vikom iz nekog brloga, natjerao ga je u duboki snijeg, svezao ga i doveo u Mikenu.

Kao peti zadatak, zapovjeđeno mu je da u jednom danu sam iznese svu balegu Augijevih goveda. Augije je bio vladar Elide, Helijevo dijete, kako neki kažu, a kako pak drugi tvrde – Posejdonovo, ili možda Forbantovo, te je imao mnoga stada goveda. Heraklo mu je prišao te, ne otkrivajući kako je to Euristejeva zapovijed, izjavi da će u jednome danu iznijeti balegu, ako mu ovaj da desetinu goveda. Augije nije vjerovao, ali je obećao da će tako učiniti. Uzevši Augijevog sina kao svjedoka, Heraklo je razbio temelje staje, te je tokove Alfeja i Peneja, koji su tekli uporedo, skrenuo i pustio kroz

staju, a učinio je da isteku kroz drugi izlaz. Kada je Augije saznao kako je to učinjeno po Euristejevoj zapovijedi, nije mu htio dati nagradu; još je pritom i nijekao da je to obećao učiniti, te je izjavio kako je, vezano uz to, spreman podvrći se suđenju. Kada su pravednici zasjeli, Filej je bio pozvan od Herakla, te je svjedočio protiv oca, govoreći kako se ovaj složio da mu isplati nagradu. Augije se razbjesnio te je, prije nego se održalo glasanje, i Fileju i Heraklu naredio da odu iz Elide. Filej je tako otišao u Dulihion i tamo se nastanio, a Heraklo je stigao u Olen, kod Deksamena, te ga je zatekao kako se upravo spremao iz nužde zaručiti kći Mnezimahu s kentaurom Euritionom; od Deksamena pozvan u pomoć, Heraklo je ubio Euritiona kada je ovaj stigao po mladu. Euristej niti ovo djelo nije prihvatio kao jedno od onih deset, govoreći kako je bilo učinjeno za plaću.

Kao šesto djelo, naređeno mu je da lovi stimfalidske ptice. Bijaše, naime, u Stimfalu, gradu u Arkadiji, jezero nazivano stimfalskim, zaraslo u drveće; u njega su pribjegavale bezbrojne ptice, bojeći se da će ih rastrgati vukovi. Kako Heraklo nije znao kako da istjera ptice iz šume, Atena mu je dala mjedene činele, koje je dobila od Hefesta. Udarajući njima na jednoj planini koja je nadvisivala jezero, prestrašio je ptice; nisu mogle izdržati buku, već su se zbog straha razletjele, te ih je na taj način Heraklo gađao.

Kao sedmo djelo, Euristej mu naredi da dovede Kretskoga bika. Za njega Akuzilaj kaže da je prenosio Europu Zeusu; neki pak kažu da je to bik kojega je Posejdon poslao iz mora kada je Minos obećao da će žrtvovati Posejdonu ono što se pojavi iz mora. Kažu da, kada je vidio ljepotu bika, poslao ga je u svoja stada, a Posejdonu je žrtvovao drugo-

ga, na što se bog razbjesnio te je razjario bika. Po njega je Heraklo stigao na Kretu; kada mu je, zatraživši od njega pomoć, Minos odgovorio da ga ulovi boreći se sam, Heraklo ga je i ulovio te ga je doveo kod Euristeja i pokazao mu ga; nakon toga ga je pustio na slobodu; ali ovaj je dolutao u Spartu i u Arkadiju, a prešavši Istam, stigao je na Maraton u Atici, gdje je zlostavljao stanovnike.

Kao osmu zadaću, Euristej zapovjedi da mu se u Mikenu dovedu kobile Diomeda Tračanina; bijaše on sin Aresa i Kirene, vladar Bistonjana, najratobornijega tračkog naroda, a imao je kobile ljudožderke. Plovio je, dakle, Heraklo s dobrovoljcima, te je svladao upravitelje jasla i odveo kobile na more. Kada su naoružani Bistonjani pristigli u pomoć, predao je kobile na čuvanje Abderu; bijaše on Hermesov sin, Lokranin iz Opunta, Heraklov ljubimac, kojega su kobile vukle za sobom te ga tako pogubile; ali Heraklo se borio s Bistonjanima i ubio je Diomeda, a ostale je natjerao u bijeg i osnovao grad Abderu, pored groba pogubljenog Abdera, te je poveo kobile i predao ih Euristeju. Kako ih je Euristej pustio na slobodu, došle su do gore koja se naziva Olimp, te su bile uništene od divljih zvijeri.

Kao deveto djelo, zapovjedi Heraklu da donese Hipolitin pojas. Ona je vladala Amazonkama, koje su bile nastanjene oko rijeke Termodona. To je bio narod poznat po ratnoj vještini, jer njegovale su mušku vrlinu, pa iako su rađale u odnosu s drugim spolom, odgajale su žensku djecu, kojoj su odsjecale desne dojke, kako ne bi smetale za bacanje koplja, a lijeve su ostavljale, kako bi mogle dojiti. Hipolita je imala Aresov pojas, kao simbol njenoga prvenstva nad svima. Heraklo je bio poslan po taj pojas, jer ga je željela za sebe

Euristejeva kći Admeta. Uzevši kao suborce dobrovoljce, u jednom je brodu otplovio i pristigao na otok Par, kojega su nastanili Minosovi sinovi Eurimed, Hriz, Nefalion i Filolaj. Kako su stupili na kopno, dogodilo se da su dvojica članova posade bili ubijeni od Minosovih sinova; rasrdivši se zbog toga, Heraklo smjesta pobije Minosove sinove, a ostale zatvori i pritijesni, dok nisu odaslali poslanike, zahtijevajući da u zamjenu za ubijene uzme dvojicu koje on poželi. On otpusti opsadu, te uzevši Alkaja i Stenela, sinove Androgeja, sina Minosova, dođe u Miziju kod Lika, Daskilovog sina, te od njega bude ugošćen; kada ga je napao kralj Bebričana, Heraklo pomogne Liku, te pobije mnoge, među kojima i kralja Migdona, Amikova brata. Kako je Bebričanima oduzeo velik dio zemlje, dao ju je Liku, koji ju je cijelu nazvao Herakleja.

Uplovivši u luku Temiskir, stigla je i Hipolita, istražujući iz kojega je razloga Heraklo stigao, te je obećala da će mu dati pojas, ali Hera, pretvorivši se u jednu od Amazonki, uzduž i poprijeko je hodila, govoreći kako su stranci koji su tek stigli ugrabili kraljicu. Ove su se s oružjem, na konjima, zaletjele na brod. Kada ih je Heraklo vidio naoružane, a smatrajući to prijevarom, ubio je Hipolitu i strgnuo joj pojas. Nakon što se borio s ostalima, otplovio je, te je pristao u Troji.

Dogodilo se da je grad tada bio u nesreći uzrokovanoj Apolonovim i Posejdonovim bijesom. Jer Apolon i Posejdon su željeli iskušati Laomedovu obijest, te su se, prerušivši se u ljude, prihvatili utvrđivanja Pergama za plaću. Ali kada su ga utvrdili, Laomed im nije htio dati plaću. Apolon je stoga poslao kugu, a Posejdon morsku neman koja je, nošena plim-

nim valom, grabila ljude iz ravnice. Ipak, bilo je prorečeno kako će lijek za nesreću biti izlaganje Laomedove kćeri Hezione kao plijena morskoj nemani. Ovaj ju je, dakle, izložio, privezavši je na stijene blizu mora. Vidjevši je izloženu, Heraklo obeća da će je spasiti ako od Laomeda dobije kobile koje je Zeus dao kao nagradu za Ganimedovu otmicu. Kada je Laomed rekao da će mu ih dati, Heraklo je ubio neman i spasio Hezionu. Ali kako Laomed nije htio dati nagradu, zaprijetivši da će zaratiti s Trojom, Heraklo se otisnuo na more.

I pristao je u Enu, gdje je bio ugošćen od Poltija. Kada je isplovljavao, ubio je Sarpedona, Posejdonova sina, a brata Poltijeva, nastrijelivši ga na Enskome žalu, jer bio je obijestan. Stigavši na Tas, te podjarmivši Tračane koji su ga nastavali, dao ga je Androgejevoj djeci da ga nasele. Iz Tasa je plovio dalje do Torone, te je od Poligona i Telegona, sinova Protejevih, a koji je pak bio Posejdonov sin, bio izazvan na hrvanje, pa ih je u hrvanju i ubio. Donijevši pojas u Mikenu, dao ga je Euristeju.

Kao deseti posao, zapovjedi mu da dovede Gerionova goveda iz Eritije. Eritija bijaše otok polegnut blizu Okeana, koji se sada naziva Gadira. Na njoj žive Gerion, Hrizaorov sin, i Kaliroja, Okeanova kći; Gerion je imao tijelo sraslo od triju muškaraca, spojeno u jedno – u struku, a razdijeljeno na tri – od kukova i bedara. Posjedovao je grimizna goveda, pastir kojih je bio Euritij, a čuvar Orto, dvoglavi pas, potomak Tifona i Ehidne. Idući po Gerionova goveda kroz Europu, uništio je mnoge divlje životinje i stupio je u Libiju, te stigavši u Tartez, na granicu Europe i Libije, postavio je kao

znakove svojega putovanja, jedan nasuprot drugoga, dva stupa. Kako ga je na njegovu putovanju zagrijalo Sunce[15], nategao je luk prema bogu, a ovaj mu podari zlatni pehar, začudivši se njegovoj hrabrosti, u kojemu je Heraklo onda preplovio Okean. Stigavši u Eritiju, utaborio se na planini Abant. Ipak, kada ga je opazio pas, krenuo je na njega. Ovaj psa raspali toljagom i ubije pastira Euritija koji je priskočio u pomoć psu. Ali Menojtije, koji je tamo napasao Hadova goveda, dojavio je Gerionu što se dogodilo. Ovaj, zatekavši Herakla pored rijeke Antema kako goni goveda, upusti se u bitku s njim, te je prostrijeljen poginuo. Heraklo, ukrcavši goveda u pehar i prešavši u Tartez, vrati pehar Heliju.

Prešavši Abderiju, stigao je u Liguriju, gdje su Jalebion i Derkin, Posejdonovi sinovi, pokušali ukrasti goveda, ali ih je Heraklo ubio i krenuo kroz Tireniju. Kod Regnija, jedan se bik odmetnuo, te je hitro uskočio u more, preplivao do Sicilije i prešao obližnju zemlju, koja se po njemu naziva Italija; jer Tirenci su bika nazivali *italon*. Tako je stigao u Eriksovu nizinu. Erik je vladao Elimcima, a bio je Posejdonov sin, te je bika uvrstio u vlastita stada. Povjerivši goveda Hefestu, Heraklo je krenuo u potragu za bikom. Kada ga je našao u Eriksovim stadima, kralj ga je odbio vratiti ako ga Heraklo ne nadjača u hrvanju. Heraklo ga je tri puta pobijedio i u hrvanju ga je i ubio, te je bika poveo na Jonsko more, uzevši ga zajedno s ostatkom stada. Kada je stigao do morskih zaljeva, Hera je na krave pustila obada i ove su se raspršile po obroncima Trakije. Heraklo je krenuo u potjeru, i one koje je ulovio dovodio je na Helespont, a one koje su

---

[15] Helij.

pobjegle poslije su podivljale. Jedva skupivši goveda, krivio je rijeku Strimon, te kako je prije ova bila plovna, nabacavši ju kamenjem učinio ju je neplovnom, a goveda je doveo Euristeju, te mu ih je predao. On ih je žrtvovao Heri.

Kada su poslovi pozavršavani, u osam godina i jedan mjesec, Euristej, ne prihvaćajući zadaću vezanu uz Augijeva goveda i Hidru, naloži mu da kao jedanaesti zadatak donese zlatne jabuke Hesperida. Ove bijahu, ne kako su neki rekli u Libiji, već na Atlasu, među Hiperborejcima; njih je Geja poklonila Zeusu povodom njegova vjenčanja s Herom. Čuvao ih je besmrtni zmaj sa stotinu glava, potomak Tifona i Ehidne, a služio se mnogim i različitim zvukovima. Uz njega su stražarile i Hesperide: Egla, Eritija, Hesperija, Aretuza. Putujući, Heraklo je stigao na rijeku Ehedor. Kikno, sin Aresa i Pirene, izazvao ga je na borbu jedan na jedan. Ares je branio Kikna, te je namjestio borbu; tada je grom, bačen između njih dvojice, razmetnuo borbu. Dok je kročio kroz Iliriju, Heraklo se žurio na rijeku Eridan, da stigne do nimfa, kćeri Zeusa i Temide. Ove mu otkriju Nereja. Uhvatio ga je dok je spavao te ga je, iako je ovaj promijenio mnoge oblike, Heraklo svezao, i nije ga oslobodio prije negoli je od njega saznao gdje se nalaze jabuke i Hesperide. Kada je saznao, prešao je Libiju. Tom je zemljom tada vladao Antaj, Posejdonov sin, koji je ubijao strance prisiljavajući ih na hrvanje. Kako je bio prisiljen hrvati se s njime, Heraklo ga je istovremeno zagrlio i dignuo, te ga je slomio i ubio; jer Antaj je postajao sve jači samo dok je dodirivao zemlju; zato su neki govorili da je Antaj sin Zemlje.

Nakon Libije, Heraklo je prošao Egipat. Tom je zemljom tada vladao Buzirid, sin Posejdona i Lizijanase, kćeri

Epafove. Ovaj je Buzirid žrtvovao strance na Zeusovu oltaru, u skladu s jednim proročanstvom; jer neplodnost je zahvaćala Egipat već devet godina, te je Frazije, učeni vidovnjak koji je došao s Cipra, objavio da će nesreća prestati samo ako svake godine žrtvuju Zeusu čovjeka stranca. Buzirid je pogubio najprije vrača samoga, a zatim je smicao strance koji su dolazili. Tako je i Heraklo bio uhvaćen i prinesen oltarima, ali je on rastrgao lance, te je ubio Buzirida i njegovog sina Amfidamanta.

Nakon što je prošao Aziju, stigao je u Termidre, luku Lindijaca. Raspustivši jednoga od bikova iz govedarevih kola, prinio ga je kao žrtvu te je blagovao. Kako govedar nije mogao zaštititi sam sebe, stao je na jednu planinu te ga je prokleo. Iz navedenoga razloga i danas, kada žrtvuju Heraklu, čine to uz kletve.

Kada je prolazio pored Arabije, ubio je Emationa, Titonova sina. Putujući kroz Libiju do vanjskoga mora, dobio je pehar od Helija. Kako je prešao na suprotno kopno, na Kavkazu je nastrijelio orla, potomka Tifona i Ehidne, koji je jeo Prometejevu jetru; tako je oslobodio Prometeja, nakon što je sebi uzeo vez od masline, i Hirona doveo Zeusu, koji je, iako besmrtan, pristao umrijeti umjesto njega.

Kada je došao u Hiperborej, kod Atlasa, Heraklo je poslušao Prometejev savjet, te je zamijenio Atlasa; jer Prometej je bio rekao Heraklu da ne ide sam po jabuke, nego da preuzme Atlasov teret svoda, te da pošalje njega. Ali kada je Atlas primio tri jabuke od Hesperida, došao je do Herakla i, ne želeći ponovo preuzeti svod, rekao je da će sam odnijeti jabuke Euristeju, te je tražio da ovaj pridrži nebo umjesto njega. Heraklo je obećao da će tako učiniti, ali ga je lukavs-

tvom natovario natrag Atlasu. Jer, na Prometejev savjet, tražio je od Atlasa da pridrži nebo dok ne zamota rubac oko glave. Kada je Atlas to čuo, odložio je jabuke na zemlju i prihvatio svod. Tako ih je Heraklo podigao i otišao. Ali neki kažu da ih nije dobio od Atlasa, nego da je sam ubrao jabuke, nakon što je ubio zmiju čuvaricu. Donijevši jabuke, dao ih je Euristeju. Ovaj pak, primivši ih, darovao ih je Heraklu, od kojega ih je kasnije uzela Atena te ih vratila natrag, jer ne bijaše pravedno odložiti ih bilo gdje.

Kao dvanaesti zadatak, Euristej mu je naložio da iz Hada dovede Kerbera. Ovaj je imao tri pseće glave, zmajev rep, a na leđima je imao glave različitih zmija. Heraklo se, dakle, spremao krenuti po njega, te je, želeći se posvetiti, otišao do Eumolpa u Eleuzinu. Međutim, tada strancima nije bilo dozvoljeno posvećivanje, ali se on ipak posvetio kao usvojeni sin Pilija. Kako nije mogao vidjeti misterije jer nije bio pročišćen od ubojstva kentaura, Eumolp ga je pročistio i tada posvetio. Kako je stigao u Tenar, u Lakoniji, gdje se nalazi otvor za silazak u Had, spustio se kroz njega. Ali čim su ga vidjele, duše su pobjegle, osim Meleagra i Meduze Gorgone. Heraklo je izvukao svoj mač na Gorgonu, kao da je živa, ali je od Hermesa saznao da je samo privid. Došavši blizu vrata Hada, našao je Tezeja i Pirita, koji je Perzefonu molio za brak, te je zbog toga svezan. Kada su oni vidjeli Herakla, ispružili su ruke, kao da će se uzdignuti iz mrtvih zbog njegove snage. On je Tezeja stvarno primio za ruku i uzdignuo, ali kada je želio uzdignuti Pirita, zemlja se zatresla i on ga je pustio. Otkotrljao je i Askalafovu stijenu. Želeći dušama pribaviti krv, pogubio je jedno Hadovo govedo. Menit pak, sin Keutonima, koji je čuvao Hadova goveda,

izazvao je Herakla na hrvanje te je, uhvaćen po sredini, slomio rebra; ipak je pušten, za što je izmolila Perzefona. Kada je Heraklo od Plutona tražio Kerbera, Pluton mu reče da ga može odvesti ako ga svlada bez oružja koje je nosio. Našao ga je na vratima Aheronta, i iako je bio napadan ugrizima od strane zvijeri, zaštićen oklopom i stegnut lavljom kožom, zabacio je ruke oko njegove glave, te nije popuštao u hrvanju i stiskanju, sve dok zvijer nije bila konačno svladana. Nakon što ga je podigao, otišao je, uspevši se kroz Trezen. Demetra je Askalafa pretvorila u uhatu sovu, a Heraklo je Kerbera vratio natrag u Had, nakon što ga je pokazao Euristeju.

VI. Po završetku poslova, Heraklo je otišao u Tebu, a Megaru je dao Iolaju. Sam se želio oženiti, te se osigurao da je Eurit, knez Ehalije, ponudio kći Iolu na udaju, kao nagradu onome tko pobijedi njega i njegove sinove u natjecanju lukom i strijelom. Stigavši tako u Ehaliju i dokazavši se u streličarstvu kao bolji od njih, ipak ga nije dopala svadba; jer iako je stariji od sinova, Ifit, zagovarao da se Iola dâ Heraklu, Eurit i ostali su odbili, te su kao razlog naveli da se boje kako bi Heraklo ponovo pobio djecu koju bi dobio. Nedugo potom, kada je Autolik ukrao goveda iz Euboje, Eurit je smatrao da je to učinio Heraklo; ali Ifit nije vjerovao, pa je otišao Heraklu, kojega je zatekao kako se vratio iz Fere nakon što je Admetu spasio Alkestidu, te ga pozvao da zajedno potraže goveda. Heraklo obeća pa ga ugosti, ali, ponovo poludjevši, baci ga sa zidina Tirinta. Želeći se pročistiti od ubojstva, stigao je kod Neleja, koji je bio knez Piljana. Kada ga je Nelej odbio, zbog prijateljstva s Euritom, otišao je u Amiklu, te je bio pročišćen od Deifoba, Hipolitovog sina. Ipak, zahvaćen strašnom bolešću zbog ubojstva Ifita, stigao je u

Delfe, te se raspitivao za izlječenje. Kako mu Pitija nije odgovorila proročanstvom, želio je opljačkati hram, te odnijeti tripod i utemeljiti vlastito proročište. Ali kako se Apolon uhvatio u borbu s njime, Zeus je posred njih odaslao grom. Kada su na taj način bili rastavljeni, Heraklo je dobio proročanstvo, koje je objavilo da će razrješenje od bolesti pronaći ako se proda, odsluži tri godine i plati cijenu za ubojstvo Euritu. Kada je proročanstvo bilo izrečeno, Hermes je prodao Herakla, te ga je kupila Omfala, Jardanova kći, kraljica Liđana, kojoj je vlast ostavio pokojni muž Tmol. Eurit nije prihvatio ponuđenu cijenu, ali je Heraklo, služeći Omfali, oko Efeza uhvatio i svezao Kerkope, a Sileja, koji je prisiljavao prolaznike da kopaju, zajedno s kćeri je ubio u Aulidi, nakon što je zapalio loze s korijenjem. Pristavši na otoku Dolihu, vidio je Ikarovo tijelo, nasukano na obalu, te ga je pokopao, a otok je umjesto Dolih nazvao Ikarija. Zauzvrat, Dedal je u Pizi napravio portretni kip Herakla, kojega je Heraklo po noći, ne znajući, kao da je živ, nabacio kamenom i pogodio. Za vrijeme njegova služenja kod Omfale, priča se da se odvila i plovidba na Kolhidu i lov na Kalidonskog vepra, te da je Tezej na putu iz Trezena počistio Istam.

Po završetku službe, riješivši se bolesti, otplovio je na Ilij, s osamnaest lađa sa po pedeset vesala, sakupivši vojsku plemenitaša koji su dobrovoljno željeli ratovati. Kada su stigli u Ilij, stražu nad lađama prepustio je Eklu, a sam je, zajedno s ostalim plemenitašima, krenuo na grad. Kada je pak Laomed s mnoštvom stigao do lađa, ubio je Ekla u bici, ali pošto su ga Heraklovi ljudi otjerali, bio je pod opsadom. Kada je već bila uspostavljena opsada, Telamon je prvi ušao u grad, razvalivši zidine, a nakon njega Heraklo. Ali kako je

vidio Telamona da je ušao prvi, izvukavši mač krenuo je na njega, ne želeći da se itko smatra boljim od njega. Vidjevši to, Telamon je skupio kamenje koje je ležalo u blizini, a kada ga je Heraklo upitao što to radi, odgovorio je da gradi žrtvenik Heraklu, sjajnome pobjedniku. Heraklo mu je zahvalio, i kada je zauzeo grad i prostrijelio Laomeda i svu njegovu djecu osim Podarka, Telamonu je dao Hezionu, Laomedovu kćer, kao nagradu, te je njoj dozvolio da uzme i vodi sa sobom koga god želi od zarobljenika. Kada je ona izabrala njezina brata Podarka, Heraklo reče kako on najprije mora postati rob, te ga tek tada, nakon što ga je otkupila, može dobiti. Ona pak, kada je brat bio prodavan, skine veo s glave, te ga dâ u zamjenu; od tada se Podark naziva Prijam[16].

VII. Dok je Heraklo plovio na povratku iz Troje, Hera mu je poslala teške oluje, na što se Zeus rasrdio, te ju je stavio da visi s Olimpa, a Heraklo je doplovio na Kos. Košani, smatrajući da on predvodi razbojnički pothvat, zasuli su ga kamenjem, te mu nisu dozvolili da se približi. Ali on se probio na silu i zauzeo je Kos po noći, te je ubio kralja Euripila, sina Astipalejina i Posejdonova. U bici je Heraklo ranjen od Halkodona, ali ga je Zeus ugrabio te mu se ništa nije dogodilo. Nakon što je razorio Kos, uz Ateninu je pomoć stigao u Flegru, te je s bogovima zaratio protiv Giganta.

Nedugo potom, zavojevao je na Augija, sakupivši vojsku iz Arkadije, te primivši dobrovoljce iz redova najodličnijih ljudi Grčke. Augije je pak, kada je čuo za rat što ga je Heraklo pokrenuo, postavio za zapovjednike Elejaca Eurita i Kteata, dva srasla čovjeka koji su snagom nadmašivali tadašnje ljude,

[16] Ovdje se ime Prijam izvodi od glagola *priamai* – kupiti.

a bili su sinovi Aktora i Molione, ali govorilo se i da su Posejdonovi; Aktor je pak bio Augijev brat. Dogodilo se da se Heraklo na pohodu razbolio; zbog toga je i sklopio mir s Molionidima. Oni su pak kasnije, kada su saznali da je on bolestan, napali vojsku i mnoge su pobili. Tada se Heraklo povukao; ali opet, nakon svršetka trećih istmijskih svečanosti, kada su Elejci poslali Molionide da zajedno žrtvuju, Heraklo ih je kod Kleone ubio iz zasjede, te je zauzeo grad, vojujući na Elij. Kako je ubio Augija s djecom, ponovo je vratio Fileja i njemu je predao kraljevstvo. Ustanovio je i Olimpijsko natjecanje, a podigao je i žrtvenik Pelopu, te je sagradio šest oltara dvanaestorice bogova.

Nakon što je zauzeo Elidu, zavojevao je na Pil, te je zauzeo grad i ubio Periklimena, najhrabrijega od Nelejeve djece, koji se borio mijenjajući oblike. Ubio je Neleja i svu njegovu djecu osim Nestora; jer kako je on bio mlad, bio je odgajan kod Gerenijaca. U bici je ranio i Hada, koji je pomagao Piljanima.

Zauzevši Pil, zarati na Lakedemon, želeći kazniti djecu Hipokona; jer, razbjesnio se na njih stoga što su se borili s Nelejem, a još se više razbjesnio jer su ubili Likimnijevog sina. Naime, dok je on gledao Hipokonovu palaču, istrčao je molozijski pas te je navalio na njega; ovaj je bacio kamen i pogodio psa; tada su istrčali Hipokonjani te su ga pogubili, udarajući ga batinama. Želeći osvetiti njegovu smrt, Heraklo je sakupio vojsku za napad na Lakedemonjane. Stigavši u Arkadiju, molio je Kefeja i njegovih dvadeset sinova da zarate zajedno s njime. Ali, u strahu da Argivci ne bi krenuli na Tegeju ako bi je on ostavio, Kefej je odbio pohod. Ipak, Atena je Heraklu poklonila Gorgonin uvojak, u mjedenoj žari, te

ga je on dao Steropi, Kefejevoj kćeri, govoreći da ga digne tri puta sa zidina u slučaju da neka vojska krene na grad te, ako ne bude gledala ispred sebe, da će to biti poraz neprijatelja. Kako je tome bilo tako, Kefej je sa sinovima krenuo u rat. U bici su on i njegovi sinovi skončali, kao i Ifiklo, Heraklov brat. Kada je Heraklo ubio Hipokona i njegove sinove te pokorio grad, doveo je natrag Tindareja i predao mu je kraljevstvo.

Prolazeći pored Tegeje, Heraklo je zaveo Augu, ne znajući da je ona Alejeva kći. Ona je pak krišom rodila, te je novorođenče odložila u Ateninom svetom gaju. Ali, kako je zemlja bila pustošena od kuge, Alej je ušao u gaj, istražio i otkrio kćerin porod. Tako je, dakle, beba bila izložena na brdu Parteniju, te je bila spašena nekom božjom providnošću; jer othranila ju je košuta što se tek bila olanila, a pastiri su uzeli bebu te su je nazvali Telef. Augu je pak dao Naupliju, Posejdonovom sinu, da je proda u inozemstvu. Ovaj ju je dao Teutru, knezu Teutranije, koji ju je učinio svojom ženom.

Stigavši u Kalidon, Heraklo je prosio Dejaniru, Enejevu kći, i za njenu se ruku hrvao s Ahelojem u liku bika, te mu je otkinuo jedan od rogova. Heraklo je oženio Dejaniru, a Aheloj je povratio rog, tako što je u zamjenu dao Amaltejin rog. Amalteja je pak bila Hemonijeva kći, koja je imala bikov rog, koji je, kako kaže Ferekid, imao moć pribaviti hrane i pića u izobilju, i to koje god bi tko poželio.

Heraklo je zaratio s Kalhidonjanima na Tesprotijce i, nakon što je zauzeo Efiru, kojom je vladao Fila, sastao se s njegovom kćeri Astiohom, te je postao otac Tlepolema. Dok je boravio kod njih, poslao je poruku Tespiju da zadrži sed-

mero njegovih sinova, troje da pošalje u Tebu, a ostalih četrdeset neka pošalje na otok Sardiniju, da ga nastane. Nakon svega toga, dok se gostio kod Eneja, ubio je Eunoma, Arhitelova sina, udarivši ga zaglavkom dok je ovaj prao ruke. On je pak bio Enejev rođak. Eunomov otac, osvjedočivši se da se to dogodilo slučajno, oprostio je Heraklu, ali Heraklo je, prema zakonu, želio odslužiti progonstvo, te je odlučio otići do Keika u Trahij. Poveo je i Dejaniru, te je stigao do rijeke Evena, u kojoj je sjedio kentaur Nes, te je putnike prebacivao preko rijeke za plaću, govoreći da je zbog vlastite pravednosti od bogova dobio dozvolu za prevoženje. Heraklo je, dakle, sam prešao rijeku, a zatražen da plati, predao je Dejaniru Nesu da je preveze. Ovaj ju je, dok ju je prebacivao preko, pokušao silovati. Heraklo je opazio da ona vrišti pa je, izlazeći iz rijeke, prostrijelio Nesa kroz srce. Spremajući se umrijeti, Nes je pozvao Dejaniru, te joj reče da, ako želi posjedovati ljubavni napitak za Herakla, neka pomiješa sjeme koje je ispustio na zemlju s krvlju koja je tekla iz prostrijeljene rane. Ona je tako učinila, te je pripravak sačuvala kod sebe.

Prolazeći kroz zemlju Driopa, Heraklo je susreo Tiodamanta, koji je gonio goveda te je, u nedostatku hrane, razvezao i zaklao jednoga od volova pa su blagovali. Kada je došao u Trahiju kod Keika, Keiko ga je primio, te je on pokorio Driope.

Kasnije je krenuo otamo i zaratio s Egimijem, vladarom Dorana; jer Lapiti, vođeni Koronom, zaratili su s njime oko granica zemlje; kako je ovaj bio pod opsadom, pozvao je Herakla da mu pomogne, u zamjenu za dio zemlje. Stigavši u pomoć, Heraklo je ubio Korona zajedno s ostalima, te je oslobođenu zemlju predao Egimiju. Ubio je i Laogora, kralja

Driopa, zajedno s njegovom djecom, dok se gostio u Apolonovu svetom gaju; jer bio je obijestan i saveznik Lapita. Dok je prolazio pored Itona, Kikno, sin Aresa i Pelopije, izazvao ga je na borbu jedan na jedan; stupivši u borbu, Heraklo je ubio i njega. Kada je došao u Ormenij, kralj Amintor mu nije dozvolio da prođe s oružjem; ali, jer mu je ovaj priječio da prođe, Heraklo je ubio i njega.

Kada je stigao u Trahiju, sakupio je vojsku za napad na Ehaliju, želeći osvetiti Eurita. Uz njega su se borili Arkađani i Meljani iz Trahija i Epiknemidskih Lokri te je, nakon što je ubio Eurita i njegovu djecu, zauzeo grad. Nakon što je pokopao one koji su poginuli boreći se na njegovoj strani – Hipaza, Keikova sina, te Argija i Melanta, Likimnijeve sinove – opljačkao je grad, a Iolu je odveo kao plijen. Pristao je na Kenaju, rtu Euboje i podigao je žrtvenik Zeusu Kenajskome. Smjerajući ponuditi žrtvu, poslao je glasnika Lihna u Trahiju, da donese sjajnu odjeću. Dejanira je od njega saznala o Ioli, a kako se uplašila da nju ne zavoli više, smatrajući da je krv koja je istekla Nesu istinski ljubavni napitak, njome mu je poškropila košulju. Heraklo ju je obukao, te je prinio žrtvu. Ali kako se košulja ugrijala, tako je Hidrin otrov počeo nagrizati njegovu kožu, te je digao Lihna, uhvativši ga za noge, i bacio ga je s rta[17], a košulju je stao trgati iako se ona već prilijepila za tijelo, tako da se zajedno s njome trgalo i njegovo meso. Zadešen takvom nesrećom, bio je prevezen, na palubi broda, u Trahiju. Kada je Dejanira opazila što se dogodilo, objesila se. Heraklo pak, nakon što je Hilu, svome

[17] Čitanje originalnoga teksta na ovome mjestu nije sigurno, tako da je riječ *rt* u navedenom kontekstu samo "moguća".

starijem sinu kojeg je imao s Dejanirom, naložio da se oženi Iolom kada stasa u muškarca, otišao je na planinu Itu, koja je trahijska planina, te je tamo naložio lomaču i izdao zapovijed da joj netko priđe te da ju potpaljuje. Kako to nitko nije želio učiniti, potpalio ju je Poja, naišavši u potrazi za stadom. Njemu je Heraklo poklonio i svoj luk. Kaže se da je, dok je vatra gorjela, oblak s grmljavinom stao pod Herakla, te da ga je odnio gore na nebo. Tamo je postigao besmrtnost te je, pomirivši se s Herom, oženio njenu kći Hebu, koja mu je rodila sinove Aleksiaresa i Aniketa.

Imao je on djecu i od Tespijevih kćeri; od Prokride, Antileja i Hipeja, jer najstarija je kći rodila blizance; od Panope, Trepzipa; od Lize, Eumeda; ...[18] Kreona; od Epilaide, Astijanaksa; od Kerte, Ijobeza; od Euribije, Polilaja; od Patre, Arhemaha; od Meline, Laomeda; od Klitipe, Eurikapa; Euripila od Eubote; od Aglaje, Antiadesa; Onezipa od Hrizeide; od Oreje, Laomeneta; Teleta od Lizidike; od Entelide, Menipida; od Antipe, Hipodroma; od Euri...[19] Teleutagoru; Kapila od Hipe; od Euboje, Olimpa; od Nike, Nikodroma; od Argele, Kleolaja; od Ekzole, Eritra; od Ksantide, Homolipa; od Stratonike, Atroma; Keleustanora od Ifide; od Laotoje, Antifa; od Antiope, Alopija; od Astibije, Kalometida; od Fileide, Tigaza; Eshrida od Leukone; Anteja ... ; od Euripile, Arhedika; Dinasta od Erate; od Azope, Mentora; od Hone, Amestrija; od Tifide, Linkaja; Halokrata od Olimpuze; od Helikonide, Falija; od Hezihije, Ostrobla; Terpzikrata od Euriope; od Elaheje, Buleja; Antimaha od Nikipe; Patrokla

[18] Nedostaje originalni tekst.

[19] Nedostaje originalni tekst.

od Piripe; Nefa od Praksiteje; od Lizipe, Erazipa; Likurga od Toksikrate; Bukola od Marze; Leukipa od Euritele; od Hipokrate, Hipoziga. Ovi su svi bili od Tespijevih kćeri, a od ostalih žena – od Dejanire, Enejeve kćeri, imao je Hila, Ktezipa, Glena i Onita; od Megare, Kreontove kćeri, imao je Terimaha, Deika i Kreontijada; od Omfale je imao Agelaja, odakle je potekao Krojzov rod; od Halkiope, Euripilove kćeri, imao je Tetala; od Epikaste, Augejeve kćeri, imao je Testala; od Partenope, Stimfalove kćeri, imao je Everesa; od Auge, Alejeve kćeri, imao je Telefa; od Astiohe, Filantove kćeri, imao je Tlepolema; od Astidamije, Amintorove kćeri, imao je Ktezipa; od Autonoje, Pirejeve kćeri, imao je Palemona.

VIII. Kako je Heraklo bio prebačen kod bogova, njegovi su sinovi pobjegli od Euristeja i stigli kod Keika. No, kada je Euristej tražio da mu se izruče i zaprijetio ratom, oni su se uplašili te su ostavili Trahiju i pobjegli kroz Grčku. Progonjeni, stigli su u Atenu; posjeli su se na žrtvenik smilovanja i tražili da im se pomogne. Kako ih Atenjani nisu predali, podnijeli su rat s Euristejem i ubili njegovu djecu: Aleksandra, Ifimedona, Euribija, Mentora i Perimeda; sam je Euristej pobjegao kočijom, ali Hil ga je progonio i ubio kada je ovaj već prolazio pored skironijskih stijena; nakon što mu je odsjekao glavu, dao ju je Alkmeni, a ona mu je iglama za pletenje iskopala oči.

Nakon što je Euristej poginuo, Heraklidi su krenuli na Peloponez, te su zauzeli sve gradove. Kada je prošla godina dana od njihova povratka, kuga je zahvatila čitav Peloponez i proročanstvo je obznanilo da se to dogodilo zbog Heraklida; jer su se vratili prije nego što su trebali. Zbog toga su oni na-

pustili Peloponez i otišli na Maraton, te su se tamo nastanili. Prije negoli su otišli s Peloponeza, Tlepolem je nehotice ubio Likimnija; jer, dok je svojim štapom udarao slugu, Likimnij je dotrčao pod štap; pobjegavši tako, s nemalo njih, stigao je na Rod i tamo se nastanio. Hil je pak, po očevu nalogu, oženio Iolu, te je tražio način kako bi ostvario povratak Heraklida. Zato je otišao u Delfe i pitao kako bi se oni mogli vratiti. Bog je odgovorio da pričekaju treći plod, te da se tada vrate. Hil, smatrajući da treći plod znači treća godina, pričekavši toliko vremena, vratio se s vojskom ... Heraklovom na Peloponez, u vrijeme kada je Tizamen, Orestov sin, vladao Peloponezom. U ponovljenoj bici, pobijedili su Peloponežani, i Aristomah je poginuo. Čim su Kleodonovi sinovi odrasli, raspitivali su se o povratku. Ali, kako je bog odgovorio isto što i prije, Temen ga je optužio, govoreći da, kada su se tome pokorili, nisu imali sreće. Bog je pak odgovorio da su sami krivi za nesreće; nisu, naime, razumjeli proročanstva, jer on nije govorio o trećem plodu zemlje, već o trećem plodu generacije, te je pod tjesnacem mislio na more velikoga trbuha, desno od Istma. Kada je to čuo, Temen je pripremio vojsku i izgradio brodove u Lokridi, na mjestu koje se po njemu zove Naupakt. Dok je vojska tamo bila smještena, Aristodem je poginuo od udara groma, ostavljajući za sobom blizance Euristena i Prokleja, koje mu je rodila Argija, Autezionova kćer. Dogodilo se i da je vojsku u Naupaktu snašla nesreća. Njima se, naime, pojavio vrač koji je, sav ponesen, govorio proročanstva; smatrali su ga magom koji je bio poslan od Peloponežana na propast vojske. Hipot, sin Filata, sina Antiohova, bacio je na njega koplje te ga pogodio i ubio. Kada se to dogodilo, morska je sila propala s

propašću brodovlja, a pješaštvo je zadesila glad i vojska je bila raspuštena. Kada se Temen raspitivao o nesreći, bog mu je odgovorio da se to dogodilo zbog ubojstva vrača i naredio mu je da protjera na deset godina onoga koji ga je ubio, te da se kao vodičem posluži trookim. Hipota su dakle protjerali, te su tražili trookoga. Susreli su tako Oksila, Andremonova sina, koji je sjedio na jednookom konju; drugo mu je oko bilo izbijeno strijelom. Taj je, naime, zbog ubojstva, pobjegao u Elidu, te se otamo, nakon navršene jedne godine, vraćao u Etoliju. Pogađajući značenje proročanstva, učinili su ga svojim vođom. Sukobivši se s neprijateljima, prednjačili su i na zemlji i na moru, te su ubili i Tizamena, Orestova sina. Dok su se s njima borili, poginuli su i Pamfil i Dima, Egimiovi sinovi.

Kada su zavladali Peloponezom, sagradili su tri oltara očinskoga Zeusa, te su na njima žrtvovali i ždrijebom birali gradove. Prvi je izvučen Arg, drugi je izvučen Lakedemon, a treća Mesena. Donijeli su vjedro vode, te je bilo odlučeno da svatko ubaci kamen za glasanje. Temen i Aristodemovi sinovi, Proklo i Euristen, ubacili su kamenje, a Krezfont, želeći da Mesena pripadne njemu, ubacio je grumen zemlje. Kako se grumen rastočio u vodi, pojavila su se preostala dva kamena. Prvi je bio izvučen Temenov, a drugi onaj Aristodemove djece; Mesenu je dobio Krezfont. Na oltarima na kojima su žrtvovali, našli su položeno znamenje; oni koji su dobili Arg, našli su žabu krastaču; oni koji su dobili Lakedemon – veliku zmiju; a oni koji su dobili Mesenu – lisicu. Vračevi su komentirali znamenje i rekli da je onima koji su dobili žabu krastaču bolje ostati u gradu, jer ta životinja nema snage kada hoda; onima koji su dobili veliku zmiju rekli su da će

biti strašni kada budu napadali, a onima koji su našli lisicu da će biti lukavi.

Temen je mimoišao sinove Agelaja, Euripila i Kalija, te je izabrao kći Hernetu i njezina muža Deifonta. Zbog toga su sinovi potplatili neke da ubiju njihovog oca. Kada se dogodilo ubojstvo, vojska je presudila da kraljevstvo pripadne Herneti i Deifontu. Krezfont nije dugo vladao Mesenom jer je ubrzo ubijen zajedno s dvojicom svojih sinova. Na vlast je došao Polifont, koji je potjecao od samih Heraklida, te je protiv njezine volje oženio Meropu, ženu ubijenoga. Ali i on je bio ubijen. Meropa je imala i trećega sina, koji se zvao Epit, a kojega je dala svojemu ocu da ga odgoji. Kada je taj odrastao, potajno se vratio i ubio Polifonta, te je povratio očevo kraljevstvo.

KNJIGA III

I. Kako smo prešli Inahov rod, te smo opisali njegove članove od Bela do Heraklida, sada nam predstoji reći nešto i u vezi Agenora. Jer, kako sam već rekao, Libija je s Posejdonom imala dvoje djece – Bela i Agenora. Bel je, dakle, vladao Egiptom i dobio prije spomenute sinove, a Agenor je, otišavši u Fenikiju, oženio Telefesu i dobio kći Europu, te sinove Kadma, Feniksa i Kilika. Neki pak kažu da Europa nije bila Agenorova, već Feniksova kćer[20]. Kako se Zeus zaljubio u nju, otišao je s Roda, pretvorio se u pitomoga bika, a nju je uspeo na svoja leđa te ju je prebacio preko mora i doveo na Kretu. Zeus je tamo spavao s njom, te je ona rodila Minosa, Sarpedona i Radamanta; ali, prema Homeru, Sarpedon je sin Zeusa i Laodamije, Belerofonove kćeri. Kada je Europa nestala, njezin je otac Agenor poslao sinove u potragu, govoreći im da se ne vraćaju prije negoli pronađu Europu. U potragu je s njima krenula i njezina majka Telefasa, te Tas, Posejdonov sin, ili Kilikov, kako kaže Ferekid. Kako nakon opsežne potrage nisu uspjeli pronaći Europu, odustali su od povratka kući te se svatko od njih nastanio na drugome

[20] Vidi Homer (Il. XIV. 321); Bakhilid (XVI. 29); Mosho (II. 7).

mjestu: Feniks u Fenikiji, Kilik pak blizu Fenikije, gdje je čitavu njemu podložnu zemlju blizu rijeke Pirama nazvao Kilikija; Kadmo i Telefasa su se nastanili u Trakiji. Tako je i Tas u Trakiji osnovao grad te se u njemu nastanio.

Asterij, kretski moćnik, oženio je Europu, te je odgojio njezinu djecu. Ali kako su djeca stasala, zaratili su jedno protiv drugoga, jer zaljubili su se u dječaka koji se zvao Milet, a bijaše on sin Apolona i Arije, Kleohove kćeri. Kako se dječak prema Sarpedonu ponašao više prijateljski, Minos je zaratio na njega i pobijedio. Ostali su pobjegli, te je Milet, stigavši u Kariju, ondje osnovao grad koji je po sebi nazvao Milet. Sarpedon se udružio s Kilikom, koji je ratovao s Likijcima, te je, nakon što se pogodio za dio zemlje, zavladao Likijom. Zeus mu je podario da živi tri generacije. Neki pak kažu da su se oni zaljubili u Atimnija, sina Zeusa i Kasiopeje, te da su zbog njega zaratili. Radamant je otočanima postavio zakone, ali je kasnije pobjegao u Beotiju i oženio Alkmenu, a nakon odlaska na drugi svijet, sudio je u Hadu s Minosom. Minos je pak, nastavajući Kretu, zapisao zakone i oženio Pazifaju, kći Helija i Perzeja, a kako kaže Asklepijad, Kretu, kći Asterija, te je dobio sinove: Katreja, Deukaliona, Glaukona, Androgena, i kćeri: Akalu, Ksenodiku, Arijadnu i Fedru. Od nimfe Parije dobio je Eurimedona, Nefaliona, Hriza i Filolaja; od Deksiteje je dobio Euksantija.

Kako je Asterije umro bez djece, Minos je želio vladati Kretom, ali je bio spriječen. Rekao je, naime, da je od bogova primio kraljevstvo, a kao dokaz je naveo da će se ostvariti sve ono za što se on pomoli. Tako je molio, žrtvujući Posejdonu, da se iz dubina pojavi bik, obećavajući da će ga žrtvovati kada se pojavi. Kada mu je Posejdon poslao poprilično ga

bika, Minos je dobio kraljevstvo, ali je tog bika poslao među svoja stada te je žrtvovao nekog drugog. Kako je prvi uspostavio dominaciju nad morem, zavladao je skoro svim otocima. Posejdon, bijesan na njega jer mu ovaj nije žrtvovao bika, učini bika divljim, a upriliči da Pazifaja osjeti žudnju za njim. Ona je pak, zaljubivši se u bika, uzela kao suradnika Dedala, koji bijaše arhitekt koji je pobjegao iz Atene zbog umorstva. On je sagradio drvenu kravu na kotačima te je izdubio iznutra i prekrio je kožom krave koju je odrao, zatim ju je postavio na livadu na kojoj je bik običavao pasti, a Pazifaju je stavio unutra. Kada je stigao na livadu, bik se sastao s njome kao da je prava krava. Ona je rodila Asterija, kojega su zvali Minotaur. Imao je lice bika, a ostatak tijela čovječji; u skladu s nekim proročanstvima, Minos ga je zaključao u labirint i čuvao. Labirint, kojega je sagradio Dedal, bio je nastamba s mnogobrojnim zakrivljenim zidovima koji su skrivali izlaz. Bitne činjenice u vezi Minotaura, Androgeja, Fedre i Arijadne iznijet ćemo kasnije, kada budemo razlagali o Tezeju.

II. Katrej, sin Minosov, imao je tri kćeri: Aeropu, Klimenu i Apemozinu, te sina Altemena. Kada je Katrej zapitao proročište kako će završiti njegov život, bog mu je odgovorio da će poginuti od ruke jednog od vlastite djece. Katrej je prikrio proročanstva, ali ih je Altemen čuo i uplašio se da ne bi postao ubojica oca; otišao je stoga s Krete, zajedno sa sestrom Apemozinom, i pristao je na jednom mjestu na Rodu, te je otok nazvao Kretinija. Uspevši se na goru zvanu Atabira, promatrao je okolne otoke te, vidjevši Kretu i prisjetivši se bogova njegovih otaca, podigao je žrtvenik Atabrijskom Zeusu. No, nedugo potom, postao je ubojica svoje sestre. Jer Hermes se zaljubio u nju, te kako je nije mogao uhvatiti

dok je bježala, jer bila je brža od njega, po putu je raširio svježe oderane kože na koje se ona poskliznula kada se vraćala s izvora, te je tako bila silovana. Dojavila je bratu ono što se dogodilo. On pak, smatrajući boga isprikom, udario ju je nogom i ubio. Katrej je Naupliju dao Aeropu i Klimenu da ih proda u tuđinsku zemlju; Aeropa je postala Plistenova žena te mu je rodila sinove Agamemnona i Menelaja, a Klimenu je oženio Nauplij, koji je postao otac Eakov i Palamedov. Kasnije je Katrej, zahvaćen starošću, žudio predati kraljevstvo svom sinu Altemenu, te je zbog toga stigao na Rod. Iskrcavši se s lađe prepune heroja na jednom pustom mjestu otoka, bio je proganjan od govedara koji su ih smatrali gusarima koji ih napadaju i nisu mogli čuti istinu zbog buke pasa. Dok su ih ovi napadali, stigao je Altemen te je ubio Katreja pogodivši ga kopljem, ne znajući tko je on. Kada je kasnije saznao što se dogodilo, molio se te je nestao u provaliji.

III. Deukalionu se rodiše Idomenej, Kret i nezakoniti sin Mol. Dok je još bio dijete, Glauk je progonio miša te je upao u vrč meda i tako nastradao. Kako je nestao, Minos je organizirao veliku potragu, te je pitao proročište kako da ga pronađe. Kureti mu rekoše da među stadima ima trobojnu kravu, te da će mu onaj koji bude mogao najtočnije opisati boju krave uspjeti isporučiti i živog sina. Kada je sakupio proroke, Polid, Keranov sin, usporedio je boju krave s plodom kupine; prisiljen tražiti dječaka, našao ga je uz pomoć nekog proročanstva. Iako je Minos rekao da ga mora pronaći živoga, ipak je bio zaključan s mrtvacem. Dok se nalazio u toj velikoj neprilici, vidio je zmiju kako ide prema mrtvacu; na nju je bacio kamen te ju je ubio, uplašivši se da i sam ne

skonča ako tijelo pretrpi neku štetu. Međutim, uskoro je došla i druga zmija i, vidjevši onu prvu mrtvu, ode pa se vrati noseći neku travu, i tu travu položi duž čitavog tijela mrtve zmije; kako je položila travu, zmija je oživjela. Vidjevši to, Polid se začudio, te je istu travu prinio Glaukovu tijelu i tako ga uzdigao iz mrtvih. Iako je Minos dobio sina natrag, nije dozvolio Polidu da ode na Arg prije negoli je Glauka podučio vještini proricanja. Prisiljen na to, Polid ga je podučio. Ali kada je isplovljavao, zapovjedio je Glauku da mu pljune u usta; učinivši to, Glauk je zaboravio na proročku vještinu. Toliko o Europinim potomcima.

IV. Kada je umrla, Kadmo je zakopao Telefasu, a nakon što je ugošćen od Tračana, stigao je u Delfe i raspitivao se o Europi. Bog mu reče da se ne brine za Europu, nego da se posluži kravom kao vodičem, te da osnuje grad tamo gdje ona padne od umora. Nakon tog proročanstva, putovao je kroz Fokiju; zatim je susreo kravu među stadima Pelagona te ju je slijedio. Ona pak pade nakon što je prešla Beotiju, gdje se sada nalazi grad Teba. Želeći žrtvovati kravu Ateni, poslao je neke od onih koji su bili s njime da donesu vode s Aresova izvora. Izvor je čuvao zmaj, za kojega neki kažu da je Aresov potomak, koji je uništio većinu onih koji su bili poslani. Rasrdivši se, Kadmo je ubio zmaja, te je, na prijedlog Atene, posijao njegove zube. Kada su ovi bili posijani, iz njih su se uzdigli naoružani ljudi koje su nazivali Sparti. Ovi su pobili jedni druge; jedni slučajno, započevši svađu, a drugi pak ne znajući. Ali Ferekid kaže da je Kadmo, kada je vidio kako iz zemlje rastu naoružani ljudi, na njih bacao kamenje, a oni, misleći da gađaju jedni druge, stupiše u bitku.

Petero ih se spasilo: Ehij, Udej, Hton, Hiperenor i Pelor. Kadmo pak, zbog onih koje je ubio, služio je Aresu jednu vječnu godinu[21]; bijaše tada godina u trajanju od osam naših.

Nakon završene službe, Atena mu je pribavila kraljevstvo, a Zeus mu je za ženu dao Harmoniju, kći Afrodite i Aresa. Svi su bogovi, ostavivši Nebo, zapjevali himne i slavili taj brak u Kadmeji. Kadmo je Harmoniji poklonio ogrtač i ogrlicu koju je napravio Hefest, za koju neki kažu da ju je Kadmo sam dobio od Hefesta, a Ferekid kaže da ju je dobio od Europe, dok ju je ona pak dobila od Zeusa. Kadmu se rodiše kćeri: Autonoja, Ina, Semela, Agava, te sin Polidor. Inu je oženio Atamant, Autonoju Aristej, a Agavu Ehion. Ali Zeus se zaljubio u Semelu te je spavao s njome, tajeći to pred Herom. Zeus je pristao učiniti što god ona zatraži, te je ona, prevarena od Here, zatražila da joj on priđe onakav kakav je prišao Heri kada ju je prosio. Zeus nije mogao odbiti pa je stigao u njezinu sobu na kočiji, s munjama i grmljavinom, te je udario gromom. Ali Semela je nato umrla od straha, a on je istrgnuo iz vatre mrtvorođeno, šestomjesečno nedonošče, i zašio ga u svoje stegno. Nakon što je Semela poginula, ostale su Kadmove kćeri proširile glas kako je Semela spavala s nekim smrtnikom, te da je krivo optužila Zeusa i da je zbog toga bila pogođena gromom. Razvezavši šavove, Zeus je u pravo vrijeme rodio Dioniza, te ga je predao Hermesu. Ovaj ga je proslijedio Ini i Atamantu, te ih je nagovorio da ga odgoje kao djevojku. Ali Hera se razjarila i

[21] "Vječna godina" se vjerojatno odnosi na stari osmogodišnji ciklus koji je ovdje sukladan s vremenom u kojem se može iskupiti za počinjeno ubojstvo.

na njih bacila ludilo, te je Atamant ubio starijeg sina Learha, progoneći ga kao jelena, a Ina je bacila Melikerta u kotao pun kipuće vode, te ga je zatim ponijela zajedno s mrtvim djetetom i bacila u dubinu. Ona se naziva Leukoteja, a dječak Palemon; tako su ih nazvali oni koji su plovili, jer oni su pomogli mornarima zahvaćenim olujom. Istmijske je igre utemeljio Sizif, u čast Melikerta. Zeus je spriječio Herinu osvetu, pretvorivši Dioniza u jare, te ga je Hermes uzeo i prenio nimfama koje su živjele u Nizi, u Aziji, a koje je Zeus kasnije preobratio u zvijezde i nazvao Hijade.

Autonoji i Aristeju se rodio sin Aktej, koji je odgojen kod Hirona kao lovac, a kasnije je na Kiteronu bio proždran od svojih vlastitih pasa. Kako kaže Akuzilaj, skončao je na taj je način zbog Zeusova bijesa što je ovaj prosio Semelu; ali većina kaže da je to bilo zato što je vidio Artemidu kako se kupa. Kažu da ga je boginja odmah pretvorila u jelena, te da je na pedesetero njegovih pasa bacila bjesnilo pa su ga ovi u neznanju proždrli. Kada je Aktej bio usmrćen, psi su zavijali tražeći svojega gospodara. U potrazi su stigli do Hironove pećine; Hiron je napravio Aktejevu sliku, koja je pak zaliječila njihovu tugu.

[imena Aktejevih pasa od...
tako
a sad okružuje njegovo lijepo tijelo, ili zvijeri,
Njega su razdijelili moćni psi. Blizu prve Arkene.
...nakon nje snažnu djecu, Linkeja i Balija, slavnih nogu,
te još Amarinta.
i ove je jednog za drugim pobrojavao;
i tada je poginuo na Zeusovu zapovijed.

Jer prvi su pili crnu krv njihova gospodara Spart, Omarg i Bor, brz na putu.
Ovi su prvi jeli od Akteja, te su lizali njegovu krv. Nakon njih svi ostali su hitro pojurili.
Da budu lijek mučnim bolima za ljude.]

V. Dioniz je otkrio vinovu lozu, a kako ga je Hera zarazila ludilom, lutao je Egiptom i Sirijom. Najprije ga je prihvatio Protej, kralj Egipta, ali je kasnije stigao kod Kibele u Frigiju; tamo je bio pročišćen od Reje te je bio podučen tajnim umijećima. Od nje je dobio haljinu, te je pošao Indijcima kroz Trakiju. Likurg, sin Drinatov, vladao je Edonijcima koji su nastavali obalu rijeke, i on je bio prvi koji ga je uvrijedio i protjerao. Dioniz je pobjegao u more kod Tetide, Nerejeve kćeri, a Bakanti su postali zarobljenici, kao i cijelo mnoštvo Satira koji su ga slijedili. Kasnije su Bakanti iznenada pušteni, a Dioniz je Likurga natjerao u ludilo. Ovaj je pak, u ludilu, ubio svoga sina Drija udarivši ga sjekirom, jer je mislio da siječe mladicu loze; svijest je povratio tek kada je sinu odsjekao ekstremitete[22]. Kako je zemlja ostala bez plodova, bog je kroz proročanstvo objavio da će ponovno postati plodna ako se Likurg usmrti. Kada su to čuli Edonijci, odveli su ga na planinu Pangejon i svezali, te je tamo poginuo, voljom Dioniza rastrgan od konja.

[22] Ubojstva su u starih Grka nerijetko bila popraćena rezanjem dijelova tijela žrtve, kao što su uši i nos; nanizali bi ih na uže, te bi uže vezali oko vrata i ispod pazuha ubijene osobe. Pretpostavlja se, s priličnom razinom sigurnosti, da je motiv za takav jedan postupak bila namjera da se mrtvac oslabi tako da se on ili, jasnije, njegov duh, ne može osvetiti ubojici.

Prošavši Trakiju i cijelu Indiju, gdje je podigao i stupove, stigao je u Tebu i natjerao žene da ostave svoje domove, te da u bakantičnom zanosu luduju po Kiteronu. Ali Pentej, kojega je Agava rodila Ehionu, naslijedio je kraljevstvo od Kadma, te je zabranio takve događaje; kako je stigao na Kiteron da bi uhodio bakanal, majka Agava mu je u ludilu otrgla udove; jer smatrala ga je divljom zvijeri. Pokazavši tako Tebancima da je bog, otišao je u Arg i tamo je, pošto ga opet nisu cijenili, natjerao žene u ludilo. One su u brdima jele meso djece koju su nosile na grudima. Želeći se prebaciti iz Ikarije u Naks, od Tirenjana je iznajmio gusarsku trijeru[23]. Međutim, kada su ga ukrcali, prošli su Naks te su nastavili prema Aziji kako bi ga tamo prodali. On je pak katarku i vesla pretvorio u zmije; lađu je ispunio bršljanom i zvucima frule; gusari su poludjeli i poskakali u more, te su bili pretvoreni u dupine. Tako su ga ljudi spoznali kao boga te su ga počeli cijeniti; on je doveo majku iz Hada i nazvao je Tijona, te je s njome uzašao na nebo.

Ali Kadmo je s Harmonijom ostavio Tebu i otišao kod Enhelejaca. Kad su ovi bili napadnuti od Ilirijaca, bog im je kroz proročanstvo poručio da će nadjačati Ilirijce ako kao vođe budu imali Kadma i Harmoniju. Oni, uvjereni u istinitost toga, učine njih vođama protiv Ilirijaca i tako pobjede. Tako je Kadmo zavladao Ilirijcima, te mu se uskoro rodi sin Ilirij. Ali kasnije je, zajedno s Harmonijom, bio pretvoren u zmiju, te ga je Zeus poslao na Elizijsku poljanu.

---

[23] Troveslanica; ratna lađa koja je na svakoj strani imala po tri veslačke klupe jednu nad drugom.

Kada je Polidor postao kralj Tebe, oženio je Niktidu, kći Nikteja, sina Htonijeva, te je dobio sina Labdaka. Labdak je poginuo nakon Penteja, jer je razmišljao slično kao on[24]. Kako je Labdak ostavio jednogodišnjeg sina Laja dok je ovaj još bio dijete, vlast je preuzeo Lik, koji je bio Niktejev brat. Ali oboje su pobjegli iz Eubeje, jer su ubili Flegija, Aresova sina i Dotida iz Beotije, te su se nastanili u Hiriji; kada su otamo stigli u Tebu, postali su tu stanovnici grada, i to zbog prijateljstva s Pentejem. Kada su Tebanci izabrali Lika za zapovjednika vojske, dodao je to svjetovnoj vlasti, te je vladao dvadeset godina, ali je na kraju bio ubijen od strane Zeta i Amfiona, i to zbog sljedećega razloga: Antiopa bijaše Niktejeva kći. Zeus se s njome sastao. Kada je zatrudnjela te joj je otac prijetio, pobjegla je u Sikion kod Epopeja i za njega se udala. Niktej je klonuo duhom i ubio se, ali tek nakon što je Liku zapovjedio da kazni Epopeja i Antiopu. Lik je zaratio sa Sikionom, pokorio ga i ubio Epopeja, a Antiopu je odveo kao ratnu zarobljenicu. Na putu, u Eleuteri u Beotiji, ona je rodila dva sina, koje je govedar našao izložene te ih je odgojio kao svoje; jednoga je nazvao Zet, a drugoga Amfion. Zet se brinuo za prehranu goveda, a Amfion se vježbao u pjesništvu, jer Hermes mu je dao liru. Ali Lik i njegova žena Dirka zatvorili su i mučili Antiopu. Ipak, jednoga su se dana lanci sami od sebe raspustili, te je ona kradomice stigla do kolibe njezinih sinova, moleći da je prime. Oni su prepoznali majku te su ubili Lika, a Dirku su svezali za bika; kada je bi-

[24] Apolodor sugerira da je Labdak bio ubijen od Bakantica jer se usprotivio njihovim orgijastičkim svečanostima. Ali čini se da nema izravnog spominjanja njegove nasilne smrti od strane antičkih pisaca. Vidi J. G. Frazer; Apollodorus, *The Library*; Harvard University Press, London 1995, str. 335.

la mrtva, bacili su je u izvor koji se po njoj naziva Dirka. Naslijedivši tako vladavinu, utvrdili su grad, jer stijene su same slijedile Amfionovu liru, a Laja su protjerali. On je boravio na Peloponezu, ugošćen od Pelopa, i dok je učio njegovog sina Hrizipa kako se voze bojna kola, razvio je strast za njim, te ga je ugrabio.

Zet je oženio Tebu, po kojoj je i nazvan grad Teba; a Amfion je oženio Niobu, Tantalovu kćer, koja je rodila sedmoricu sinova: Sipila, Eupinita, Izmena, Damazihtona, Agenora, Fedima i Tantala, te jednaki broj kćeri: Etodeju ili, kako kažu neki, Neru, Kleodoksu, Astiohu, Ftiju, Pelopiju, Astikratiju i Ogigiju. Ali Heziod kaže da su imali deset sinova i kćeri; Herodot pak kaže da su imali dva muška djeteta i tri ženska; a Homer kaže da su imali šest sinova i šest kćeri. Kako je bila plodna, Nioba je izjavila da je plodnija od Lete; ali Leta se zbog toga razjarila te je Artemidu i Apolona potaknula protiv nje; tako je Artemida prostrijelila svu žensku djecu u kući, a Apolon je ubio svu mušku djecu dok su zajedno lovili na Kiteronu. Od muške se djece spasio samo Amfij, a od ženske najstarija kćer – Hlorida, koju je oženio Nelej. Ali, prema Telezilu, bili su spašeni Amiklo i Meliboja, a oni su prostrijelili i Amfiona. Sama je Nioba ostavila Tebu i otišla ocu Tantalu u Sipil, te je tamo, moleći se Zeusu, promijenila svoj lik u stijenu; i slijevale su se suze, i noću i danju, iz te stijene.

Nakon Amfionove smrti, kraljevstvo je preuzeo Laj. Oženio je Menojkejevu kćer, za koju neki kažu da je Jokasta, a neki Epikasta. Bog ga je proročanstvom upozorio da ne stvara djecu, jer će onaj koji se rodi ubiti oca; ipak, opijen vinom, sastao se sa ženom. Kada se dijete rodilo, dao ga je

pastiru da ga izloži, probušivši mu gležnjeve kopčama; i ovaj ga je izložio na Kiteronu, ali su govedari korintskoga kralja Poliba pronašli dijete i odnijeli ga njegovoj ženi Periboji. Ona ga je primila i posvojila, te mu je izliječila gležnjeve i nazvala ga Edipom; dajući mu to ime zbog otečenih stopala[25]. Kada je dijete naraslo i snagom prevazišlo vršnjake, iz zavisti su ga zadirkivali da je usvojen. On se raspitivao kod Periboje, ali nije mogao ništa saznati; tako je stigao u Delfe i upitao za vlastite roditelje. Bog mu je odgovorio da se ne vraća u domovinu, jer će inače ubiti oca i leći s majkom. Kada je to čuo, smatrajući da je rođen od onih za koje se kazivalo, ostavio je Korint te je, putujući kočijom kroz Fokidu, nabasao na jednom tijesnom putu na Laja, koji se također vozio u kočiji. Kada mu je Polifont, jer bijaše on Lajev glasnik, naredio da se makne, te mu je ubio jednog od konja jer ga nije poslušao i jer je odugovlačio, Edip se razbjesnio te je ubio i Polifonta i Laja, i nakon toga stigao u Tebu. Laja je pokopao Damazistrat, kralj Platejaca, a kraljevinu je preuzeo Kreont, Menojkejev sin. Za njegove vladavine, teška je nesreća zadesila Tebu. Jer Hera je tamo poslala Sfingu, kojoj majka bijaše Ehidna, a otac Tifon; Sfinga je imala lice žene, tijelo, noge i rep lava te krila ptice. Ona je naučila zagonetku od Muza, te se posjela na goru Fikij i iznijela tu zagonetku pred Tebance. Zagonetka je glasila: Što je to – ima jedan glas, a može biti četveronožno, i dvonožno, i tronožno? Tebanci su znali za proročanstvo koje je govorilo da će se riješiti Sfinge kada razriješe tu zagonetku; tako su se često sastajali

---

[25] Tumači se da ime Edip znači "otečenih stopala". U skladu s probušenim djetetovim gležnjevima.

i ispitivali međusobno što je to što se pita, ali kako nisu mogli pronaći odgovor, Sfinga bi svaki put ugrabila jednoga od njih i progutala ga. Kada ih je već mnogo stradalo, te među njima i posljednji Kreontov sin Hemon, Kreont je objavio da će onome koji razriješi zagonetku dati i kraljevstvo i Lajevu ženu. Kada je Edip to čuo, razriješio je zagonetku, govoreći da je rješenje koje je tražila Sfinga – čovjek; jer kao dijete je četveronožan, pošto puže na sve četiri, kada odraste je dvonožan, a kao starac je tronožan, jer se u hodu služi štapom. Sfinga se, dakle, nato bacila s akropole, a Edip je dobio kraljevstvo i u neznanju oženio majku; od nje je dobio i sinove: Polinika i Eteokla, te kćeri Izmenu i Antigonu. Ima ih i koji kažu da su mu djeca rođena od Euriganije, kćeri Hiperfantove. Kasnije, kada su se otkrile tajne, Jokasta se objesila, a Edip je, oslijepivši sam sebe, protjeran iz Tebe, te je prokleo sinove koji su gledali kako on biva protjeran iz grada, a nisu mu pomogli. Stigavši s Antigonom na Kolon u Atici, gdje se nalazi sveti gaj Eumenida, sjeo je kao pribjegar te je uskoro umro, prihvaćen od Tezeja.

VI. Eteoklo i Polinik usuglasili su se u vezi vladavine, te su se dogovorili da će svaki naizmjence vladati jednu godinu. Neki kažu da je Polinik vladao prvi, te da je nakon godinu dana predao vlast Eteoklu; ali neki kažu da je prvi vladao Eteoklo, te da nije želio predati vlast bratu. Protjeran, dakle, iz Tebe, Polinik je došao u Arg, noseći sa sobom ogrlicu i ogrtač. Argom je vladao Adrast, sin Talajev. Polinik je po noći prišao njegovoj palači i uhvatio se u borbu s Tidejem, Enejevim sinom koji je pobjegao iz Kalidona. Kada je iznenada izbila vika, pojavio se Adrast, te ih je rastavio i prisjetio se jednoga proroka koji mu je rekao da kćeri ujarmi u brak

s veprom i lavom; njih je obojicu primio kao mladoženje, jer je jedan imao na štitu prednji dio vepra, a drugi lava. Tidej je oženio Deipilu, a Polinik Argiju, a Adrast je obećao da će ih oboje vratiti u domovinu. Najprije se požurio zaratiti na Tebu, te je sakupio najbolje ljude.

Ali Amfiaraj, Ojklov sin, kako je bio prorok, unaprijed je vidio da će svi koji krenu u rat, osim Adrasta, stradati; sam je oklijevao krenuti u rat, te je i druge odgovarao od te namjere. Ipak, Polinik je stigao Ifizu, Alektorovu sinu, te ga je molio da ga posavjetuje kako da Amfiaraja prisili da krene u rat; on mu odgovori da je to moguće ako Erifila dobije ogrlicu. Ali Amfiaraj je zabranio Erifili da prima poklone od Polinika; Polinik joj je ipak dao ogrlicu, te ju je molio da nagovori Amfiaraja da krene u rat. Jer odluka je bila na njoj; naime, kada se jednom posvađala s Adrastom, on ih je rastavio te se zakleo da će dozvoliti Erifili da presudi u nečemu u vezi čega bi se on mogao razići s Adrastom. Kada je, dakle, trebalo zaratiti na Tebu, te je Adrast zagovarao, a Amfiaraj odbijao pohod, uzevši ogrlicu, Erifila je nagovorila Amfiaraja da krene u rat s Adrastom. Kako je Amfiaraj bio prisiljen krenuti u rat, izdao je djeci zapovijed da, kada odrastu, ubiju majku i krenu na Tebu.

Adrast je sakupio vojsku zajedno sa sedmoricom zapovjednika te se požurio zaratiti na Tebu. Zapovjednici bijahu sljedeći: Adrast, sin Talajev; Amfiaraj, sin Eklejev; Kapanej, sin Hiponojev; Hipomedon, sin Aristomahov, ali neki kažu Talajev. Ovi su stigli iz Arga, ali Polinik, sin Edipov, stigao je iz Tebe; Tidej, sin Enejev, bijaše Etoljanin; Partenopej, sin Melanijev, bijaše Arkađanin. Neki pak ne broje Tideja i

Polinika, već sedmorici pribrajaju Eteokla, sina Ifijeva, i Mekisteja.

Kada su stigli u Nemeju, kojom je vladao Likurg, tražili su vodu. Hipsipila im je pokazala put do izvora, ostavljajući dječaka Ofelta, koji je još bio dojenče, sina Euridike i Likurga, kojega je ona odgajala. Jer kada su kasnije lemnijske žene opazile da je Toant spašen, ubile su ga, a Hipsipilu su prodale u roblje; zato je, kupljena, prala rublje kod Likurga. Ali dok im je pokazivala izvor, ostavljenog dječaka je usmrtila zmija. Kada su se pojavili, Adrastovi družbenici su ubili zmiju, a dječaka su pokopali. Ali Amfiaraj im reče da znak pretkazuje budućnost; dječaka su nazvali Arhemor[26]. Zatim su proslavili Nemejske igre u njegovu čast; Adrast je pobijedio u utrci s konjima, Eteoklo na stadionu, Tidej u šakanju, Amfiaraj u skoku i bacanju diska, Laodok u bacanju koplja, u hrvanju je pobijedio Polinik, a u gađanju lukom i strijelom Partenopej.

Kad su stigli u Kiteron, poslali su Tideja naprijed da objavi Eteoklu da mora prepustiti vlast Poliniku, kako je već prije bilo dogovoreno. Kako Eteoklo nije obraćao pažnju na poruku, Tidej je Tebancima postavio kušnju, izazivajući jednoga po jednoga, te ih je sve nadjačao; iako su Tebanci, čim je on otišao, postavili u zasjedu pedeset naoružanih ljudi, on ih je pobio sve osim Meona, te je zatim stigao u logor.

Naoružani, Argivci su prišli zidovima, te kako je bilo sedam vratiju, Adrast je pristao uz homolojdska vrata, Kapanej uz ogigijska, Amfiaraj uz pritidijska, Hipomedont uz onkedijska, Polinik uz hipsistajska, Partenopej uz elektrajska,

[26] To jest "početak propasti".

a Tidej uz krenidijska. Ali i Eteoklo je naoružao Tebance te, postavivši vođe, jednake je jednakima rasporedio, a zatim je upitao proročište kako bi mogao nadjačati neprijatelja. Među Tebancima bijaše vrač Tirezija, sin Evera i nimfe Hariklo, iz roda Spartanca Udeja, te on bijaše slijep. O Tirezijinoj sljepoći i proročkoj vještini kruže različite glasine. Jer neki kažu da je bio oslijepljen od bogova, jer je ljudima objavio ono što su bogovi željeli sakriti; Ferekid pak kaže da ga je oslijepila Atena, i to na sljedeći način: Harikla je bila draga Ateni ... u cijelosti golu je vidio, ona mu je rukama pokrila oči, te ga je učinila slijepim, a kada je Harikla zatražila da mu vrati vid, boginja to više nije mogla učiniti, ali mu je zato pročistila uši i učinila da može razumjeti govor svih ptica, a poklonila mu je i drenov štap, te je uz pomoć njega hodao poput onih koji vide. Ali Heziod kaže da je gledao zmije kako se pare na Kileni i ranio ih, te je od muškarca pretvoren u ženu, ali da je, ponovo gledajući iste zmije kako se pare, opet postao muškarac. Zato su Hera i Zeus, kada su raspravljali da li u ljubavnoj čari više uživaju muškarci ili žene, uzeli njega kao arbitra. On je odgovorio da kad bi se ljubavni užici podijelili na deset dijelova, muškarac bi uživao jedan, a žena devet. Zato ga je Hera oslijepila, ali mu je Zeus dao proročku vještinu.

> Tirezijina izreka Zeusu i Heri:
> Jedan samo dio, od deset dijelova, uživa muškarac,
> Ali žena punih deset, uživajući u srcu.

Doživio je i duboku starost.

Kada su Tebanci zatražili od njega savjet, on im reče da će pobijediti ako Menojkej, sin Kreontov, ponudi samoga

sebe kao žrtvu Aresu. Kada je to čuo Menojkej, sin Kreontov, ubio se pred vratima. Kada je bitka započela, Kadmovi su ljudi bili progonjeni do zidina, a Kapnej, zgrabivši ljestve, po njima se počeo penjati na zidine te ga je Zeus udario gromom. Kada se to dogodilo, Argivci su se nadali u bijeg, a zbog velikih gubitaka u ljudstvu, obje su vojske odlučile da se Eteoklo i Polinik bore za kraljevstvo u borbi jedan na jednoga, sve dok jedan drugoga ne ubiju. U još jednoj teškoj bici, Astakovi su sinovi pobijedili; jer Izmar je ubio Hipomedonta, Lejad Eteokla, a Amfidik Partenopeja. Ali, kako kaže Euripid, Partenopeja je ubio Posejdonov sin Periklimen. Melanip, preostali od Astakovih sinova, pogodio je Tideja u stomak. Dok je ovaj ležao napola mrtav, Atena je donijela lijek koji je izmolila od Zeusa; tim ga je lijekom namjeravala učiniti besmrtnim. Ali kad je to spazio Amfiaraj, koji je mrzio Tideja jer je ovaj nagovorio Argivce da zarate na Tebu, odsjekao je glavu Melanipu i dao je Tideju, koji ga je uspio ubiti iako je bio ranjen. Tidej je raskolio glavu i pojeo mozak. Ali Atena je to vidjela te je, gadeći se, srdito pogledala i uskratila pomoć. Amfiaraj je pobjegao pokraj rijeke Izmene, prije negoli ga je Periklimen uspio raniti u leđa, a Zeus je nato udario gromom i rastavio zemlju. Amfiaraj je tako nestao s kočijom i kočijašem Batonom, ili, kako će neki, Elatonom; i Zeus ga je učinio besmrtnim. Samoga Adrasta spasio je konj Arion; toga je konja Demetra dobila od Posejdona zbog toga što je legla s njime u liku Erinije.

VII. Preuzevši kraljevstvo Tebanaca, Kreont je mrtve Argivce izbacio izvan zidina, nepokopane, te je zapovjedio da ih nitko ne smije pokopati i postavio je uz tijela stražare. Međutim, Antigona, jedna od Edipovih kćeri, ukrala je Poli-

nikovo tijelo, te ga je kradomice zakopala, ali otkrivena je od samoga Kreonta, te je živa zakopana u grob. Stigavši u Atenu, Adrast je prišao oltaru milosrđa i položio pribjegarsku grančicu[27] te je zatražio da se pokopaju mrtvi; i Atenjani su krenuli s Tezejem, zauzeli Tebu, a mrtve su dali njihovim ukućanima da ih zakopaju. Dok je gorjela Kapanejeva lomača, Evadne, žena Kapanejeva, a kći Ifijeva, bacila se na lomaču te je izgorjela zajedno s njim.

Nakon deset godina, sinovi poginulih, prozvani Epigonima, želeći osvetiti smrt očeva, odlučiše se za pohod na Tebu. Kada su upitali proročište za savjet, bog im pretkaza pobjedu ako im vođa bude Alkmeon. Iako Alkmeon nije želio voditi pohod dok ne kazni majku, ipak je krenuo; jer Erifila je dobila ogrtač od Tesandra, Polinikovog sina, te je nagovorila i sinove da krenu u rat. Oni su za vođu izabrali Alkmeona, te su zaratili s Tebom. Oni koji su sudjelovali u pohodu bijahu sljedeći: Alkmeon i Amfiloh, Amfiarajevi sinovi; Egijalej, Adrastov sin; Diomed, Tidejev sin; Promah, Partenopejev sin; Stenel, Kapanejev sin; Terzandar, Polinikov sin, i Eurijal, Mekistejev sin. Oni su najprije opustošili okolna sela; zatim, kada su Tebanci krenuli na njih, predvođeni Laodamantom, Eteoklovim sinom, hrabro su se borili. Laodamant je ubio Egialeja, a Laodamanta je kasnije ubio Alkmeon. Nakon njegove pogibije, Tebanci su pobjegli unutar zidina. Ali kako im je Tirezija savjetovao da pošalju glasnika na pregovore u vezi pomirenja, a da oni dotle pobjegnu, tako su oni neprijatelju poslali glasnika, a sami su, djecu i

[27] Maslinova grančica koju je pribjegar polagao na oltar boga kao dokaz da traži božju zaštitu.

žene postavivši na kola, pobjegli iz grada. Kada su po noći stigli do izvora koji se naziva Tilfuza, Tirezija je pio s njega te ga je napustio život. Tebanci su daleko putovali, te su zauzeli grad Hestiju i nastanili ga. Argivci su kasnije opazili bijeg Tebanaca te su ušli u grad, opljačkali ga i srušili zidine. Dio su plijena poslali Apolonu u Delfe, a s njime i Tirezijinu kći Mantidu; jer zavjetovali su se da će njemu dodijeliti najbolji dio plijena.

Nakon zauzeća Tebe, kada je Alkmeon doznao da je i njegova majka Erifila primila mito protiv njega, silno se rasrdio, te kako mu je Apolon već prije bio prorekao, ubio je majku. Neki kažu da je Erifilu ubio u dogovoru s bratom Amfilohom, a neki kažu da ju je ubio sam. Ali Alkmeona je snašla Erinija majčine smrti, te je poludio i najprije otišao u Arkadiju kod Ojkla, a otamo u Psofidu kod Fegeja. Pročišćen od Fegeja, oženio je Arzinoju, njegovu kćer, te joj je poklonio ogrlicu i ogrtač. Ali nakon toga je zbog njega zemlja postala neplodna, te mu je bog objavio da ode kod Aheloja da mu ovaj ponovo presudi; on je ipak najprije otišao kod Eneja u Kalidoniju, gdje je bio ugošćen; zatim je otišao u tespijsku zemlju, ali je odande bio protjeran. Na kraju je stigao na izvore Aheloja[28] te je od njega bio pročišćen i primio je njegovu kći Kaliroju kao ženu; štoviše, kolonizirao je zemlju koju je Aheloj zahvaćao, te se tamo i nastanio. Ali kasnije je Kaliroja poželjela ogrlicu i ogrtač, te je najavila da neće s njime živjeti ukoliko ih ne dobije. Alkmeon je tako otišao u Psofidu i rekao Fegeju da mu je prorečeno kako će se riješiti ludila kada

[28] Aheloj se ovdje uzima više kao rijeka sama; time je zapravo bliži *riječnome bogu.*

ogrlicu i ogrtač odnese u Delfe te ih tamo posveti bogu. Fegej mu je povjerovao te mu ih je predao; ali kada je sluga dojavio kako on nosi Kaliroji ono što je dobio, uhvaćen je u zasjedi i ubijen od Fegejevih sinova, kojima je Fegej naredio da ga uhvate. Kada ih je Arzinoja prekorila, Fegejevi su je sinovi zatvorili u sanduk, te su je odnijeli u Tegeju i predali Agapenoru kao robinju, lažno je optuživši za Alkmeonovo ubojstvo. Kaliroja je saznala za Alkmeonovo ubojstvo, a kako joj se udvarao Zeus, zatražila je od njega da sinovi koje je rodila s Alkmeonom odrastu, kako bi mogli osvetiti očevo ubojstvo. Kako su sinovi iznenada odrasli, krenuli su osvetiti oca. Fegejevi sinovi, Pronoj i Agenor, koji su krenuli položiti ogrlicu i ogrtač u Delfe, svratili su kod Agapenora u isto vrijeme kad i Alkmeonovi sinovi Amfoter i Akarnan; nakon što su dohvatili očeve ubojice, otišli su u Psofidu te su, ušavši u palaču, ubili Fegeja i njegovu ženu. Bili su progonjeni sve do Tegeja, ali su im pomogli Tegejci i neki Argivci, te su bili spašeni, a Psofiđani su bili natjerani u bijeg. Nakon što su pribavljeno pokazali majci, otišli su u Delfe te su ogrlicu i ogrtač položili po Ahelojevoj zapovijedi. Tada su otišli u Epir, sakupili naseljenike i osnovali Akarnaniju.

Euripid kaže da je Alkmeon, za vrijeme svoje mahnitosti, dobio dvoje djece s Mantidom, Tirezijinom kćeri – sina Amfiloha i kći Tizifonu, te da je djecu prenio u Korint i dao ih korintskome kralju Kreontu da ih odgoji. Ali Kreontova je žena prodala Tizifonu u roblje zbog njezine izvanredne ljepote, u strahu da je Kreont ne bi uzeo kao zakonitu ženu. Kupio ju je Alkmeon, koji ju je držao kao sluškinju, ne znajući da je njegova kćer. Kada je stigao u Korint kako bi zatražio natrag djecu, povratio je i sina. Amfiloh je pak,

sukladno Apolonovom proročanstvu, nastanio amfilohijski Arg.

VIII. Vratimo se sada natrag Pelazgu, za kojega Akuzilaj kaže da je bio sin Zeusa i Niobe, kako smo i pretpostavili, a Heziod kaže da je bio sin same Zemlje. Njemu i Okeanovoj kćeri Meliboji, ili, kako neki kažu, nimfi Kileni, rodio se sin Likaon, koji je vladao Arkadijom, te je od mnogih žena dobio pedeset sinova: Melenaja, Tesprota, Heliksa, Niktima, Peuketija, Kaukona, Mekisteja, Hopleja, Makareja, Makedonta, Horosa, Polihona, Akonteja, Evemona, Ankiora, Arhebata, Karterona, Egeona, Palasa, Eumona, Kanetija, Prota, Lina, Koreta, Menala, Teleboja, Fizija, Fasa, Ftija, Likija, Halifera, Genetora, Bukolija, Sokleja, Fineja, Eumeja, Harpaleja, Porteja, Platona, Hemona, Kineta, Leja, Harpalika, Hereja, Titana, Mantineja, Kletora, Stimfala, Orhomena... Svi su oni bili ispred ljudi u oholosti i bezbožnosti. Zeus je želio iskušati njihovo bezboštvo te im je prišao, nalikujući običnome čovjeku. Oni su mu pružili gostoprimstvo te su, na nagovor najstarijega brata Menala[29], ubili dijete jednoga od naseljenika i njegove iznutrice pomiješali s posvećenim mesom, i ponudili to gostu. Ali Zeus se zgrozio i prevrnuo stol, na mjestu koje se i danas zove Trapeza[30], a Likaona je i njegove sinove udario gromovima, sve osim najmlađega Niktima; jer Geja se požurila te je dohvatila Zeusovu desnicu i tako zaustavila njegov bijes. Ali kada je Niktim naslijedio kraljevstvo, došlo je do poplave u Deukalionovom dobu. Neki kažu da je do nje došlo zbog bezboštva Laonovih sinova.

---

[29] Različito od prvoga imena!

[30] Ime se izvodi iz grčkoga *trapeza* – stol.

Eumol pak, i još neki drugi, kažu da se Likaonu rodila kći Kalista; iako Heziod nju navodi kao jednu od nimfi; Hazije kaže da je ona bila Nimfejeva kćer, a Ferekid da je bila Ketejeva kćer. Kako je ona bila Artemidina družica u lovu, nosila je jednaku haljinu kao i ona, te joj se zaklela da će ostati djevica. Ali Zeus ju je poželio te je s njome spavao protivno njezinoj volji, nalikujući, kako neki kažu, Artemidi, a kako pak drugi kažu – Apolonu. Želeći cijelu stvar sakriti pred Herom, nju je pretvorio u medvjeda. Hera je nagovorila Artemidu da je prostrijeli kao divlju zvijer. Ali ima ih koji kažu da ju je Artemida sama prostrijelila, jer nije sačuvala djevičanstvo. Kada je Kalista poginula, Zeus je ugrabio bebu i u Arkadiji je predao Maji da je odgoji, nazvavši je Arkada; Kalistu je pretvorio u zvijezdu i nazvao je Medvjed.

IX. Arkad i Lejanira, Amiklova kći, ili Meganira, Krokonova kći, ili, kako kaže Eumolp, nimfa Hrizopelija, imali su sinove Elata i Afida. Oni su podijelili zemlju među sobom, ali je vlast imao Elat, koji je od Laodike, Kinirove kćeri, dobio Stimfala i Pereja, a Afid je dobio sina Aleja i kći Stenobeju, koju je oženio Projt. Alej i Nera, Perejeva kći, imali su kći Augu, te sinove Kefeja i Likurga. Auga je bila zavedena od Herakla, te je sakrila bebu u svetome gaju Atene, čija je bila svećenica. Ali kako je zemlja ostala neplodna, i kako su proročanstva objavila da se u Ateninom gaju nalazi nešto bezbožno, otac ju je pronašao i odnio Naupliju da je ubije; od njega ju je, pak, preuzeo i oženio Teutrant, vladar Mizijaca. Ali dijete je bilo izloženo na planini Parteniju, gdje ga je dojila ženka jelena, pa je zato nazvan Telef; odgojen od korintskih pastira, krenuo je u Delfe tražeći roditelje; podučen od boga, stigao je u Miziju, gdje je postao Teutrantov

usvojeni sin; kada je ovaj preminuo, postao je nasljednik njegova kraljevstva.

Likurg i Kleofila, ili Eurinoma, imali su sinove Ankaja, Epoha, Amfidama i Ijanta. Amfidam je imao sina Melanija i kći Antimahu, koju je oženio Euristej. Ijantu i Klimeni, Minijevoj kćeri, rodila se Atalanta. Atalantu je otac izložio, jer je žudio za muškom djecom, ali je medvjedica često dolazila i dojila je, sve dok je nisu pronašli lovci te je odgojili kod njih. Kada je Atalanta odrasla, čuvala se kao djevica i, loveći u divljini, stalno je bila naoružana. Kada su je kentauri Rojk i Hilej pokušali silovati, poginuli su od njezinih strijela. Krenula je i s odličnicima u lov na Kalidonijskoga vepra, te se u igrama održanim u čast Pelija hrvala s Pelejem i pobijedila. Naknadno je otkrila roditelje, ali kako ju je otac želio nagovoriti da se uda, otišla je do mjesta nalik stadionu, te je u sredinu zabila tri lakta visok kolac; od toga je mjesta odaslala svoje prosce da se utrkuju, a sama je trčala naoružana; onoga koga bi uhvatila, snašla bi smrt, a onoga koga ne bi – brak. Kada ih je već mnogo poginulo, Melanij, koji se zaljubio u nju, je došao trčati, noseći sa sobom zlatne Afroditine jabuke; bacao ih je iza sebe dok je bio proganjan. Ona ih je pobirala, te je tako bila pobijeđena u utrci. Nju je, dakle, oženio Melanij. Kaže se da su, dok su jednom lovili, ušli u sveti Zeusov gaj, te da su bili pretvoreni u lavove kada su tamo zajedno legli. Heziod i neki drugi tvrdili su da Atalanta nije Ijantova, već Shinejeva kći, a Euripid da je Menalova, te da njezin muž nije Melanij, nego Hipomen. Atalanta je s Melanijem ili Aresom imala Partenopeja, koji je zaratio na Tebu.

X. U Kileni, u Arkadiji, Atlasu i Okeanovoj kćeri Plejoni rodilo se sedam kćeri koje su bile nazivane Plejadama: Alkio-

na, Meropa, Kelena, Elektra, Steropa, Taugeta i Maja. Steropu je oženio Enomaj, a Meropu Sizif. Posejdon se sastao s dvije od njih; najprije s Kelenom, koja je rodila Lika, kojega je Posejdon nastanio na Otocima blaženih, a nakon nje s Alkionom, koja je rodila kći Etuzu, onu koja je Apolonu rodila Eleutera i sinove Hirieja i Hiperenora. Hiriej i nimfa Klonija imali su Nikteja i Lika, a Niktej i Poliksa su imali Antiopu; Antiopi i Zeusu rodili su se Zet i Amfion. S ostalim Atlasovim kćerima legao je Zeus.

Dakle, najstarija, Maja, sastala se sa Zeusom, te je rodila Hermesa u kilenskoj pećini. On je, u pelenama, bio položen u kolijevku, ali se izvukao i stigao u Pijeriju, te je ukrao goveda koja je čuvao Apolon. Kako ne bi bio opažen na osnovu tragova, stavio im je nazuvke, te ih je doveo u Pil i ostatak goveda sakrio u pećini; dva je goveda prinio kao žrtvu, a kože je pribio na stijene; dio mesa je skuhao i pojeo, a dio spalio te brzo otišao u Kilenu. Pred pećinom je pronašao kornjaču kako jede, te je očistio njezino meso, a na oklop je rastegnuo strune od goveda koja je žrtvovao; tako je napravio liru i pronašao trzalicu. Tražeći goveda, Apolon je stigao u Pil te je počeo ispitivati stanovnike. Oni su mu rekli da su vidjeli nekog dječaka kako goni goveda, ali mu ne mogu reći kuda su goveda odvedena jer nisu mogli pronaći tragove. Kako je uz pomoć proročanstva otkrio kradljivca, Apolon je stigao kod Maje u Kilenu i optužio je Hermesa. Ona mu je pokazala dijete u pelenama. Apolon ga je odnio kod Zeusa i tražio je goveda. Kada je Zeus zapovjedio Hermesu da ih vrati, on je zanijekao da ih je ukrao; ipak, kako ih nije uvjerio, odveo je Apolona u Pil i vratio mu goveda. Kada je začuo zvuk lire, Apolon mu je, u zamjenu, dao goveda. Dok ih je

Hermes napasao, ponovo si je napravio siringu te je u nju svirao. Ali Apolon je želio dobiti i nju, te mu je dao zlatni štap koji je zaradio dok je čuvao goveda. Hermes je, međutim, tražio da za siringu dobije i štap te da nauči vještinu proricanja. Tako je Hermes Apolonu dao siringu, i bio je poučen vještini proricanja uz pomoć kamenčića. Zeus ga je postavio za osobnoga glasnika, i za glasnika podzemnih bogova.

Taugeta je sa Zeusom dobila Lakedemona, po kojemu se i naziva lakedemonska zemlja. Lakedemon i Sparta, kći Eurota, koji bijaše sin Lelega i neidske nimfe Kleoharije, imali su Amikla i Euridiku, koju je oženio Akrizije. Diomed i Amikla, Lapitova kći, imali su Kinorta i Hijakinta. Kažu da je Hijakint bio Apolonov ljubimac kojega je ovaj slučajno ubio, pogodivši ga diskom. Kinort je imao sina Perijereja, koji je oženio Gorgofonu, Perzejevu kći, kako kaže Stezihor, te je ona rodila Tindareja, Ikarija, Afareja i Leukipa. Afarej i Arena, Ebalova kći, imali su Linkeja, Idu i Piza; ali, po mišljenju mnogih, Ida je Posejdonov sin. Linkej je imao odličan vid, tako da je mogao vidjeti i stvari pod zemljom. Leukipu se rodiše kćeri Hilera i Fojba; njih su pograbili i oženili Dioskuri. Pored njih, Leukip je još dobio Arsinoju. S njome se sastao Apolon, te je ona rodila Asklepija. Ali neki kažu da Asklepije nije bio sin Arsinoje, Leukipove kćeri, već da je bio sin Koronide, Flegijeve kćeri, iz Tesalije. Kažu da se Apolon zaljubio u nju, te da se odmah sastao s njome, ali da je ona protiv očeve volje izabrala živjeti s Ishijem, Kenejevim bratom. Gavrana, koji mu je to dojavio, Apolon je prokleo, te je njega, koji je do tada bio bijel, učinio crnim, a Koronidu je ubio. Dok je ona gorjela, ugrabio je bebu Asklepija iz lomače te ga je odnio kentauru Hironu, od kojega je ovaj bio

i odgojen, te je naučio liječničku vještinu i umijeće lova. Kako je postao kirurg i usavršio svoju vještinu, ne samo da je spriječio da neki umru, nego je i oživljavao one koji su već bili mrtvi; od Atene je dobio krv koja je istekla iz Gorgoninih žila; krv koja je istekla iz žila na lijevoj strani koristio je za ljudsku propast, a krv koja je istekla iz žila na desnoj strani koristio je za spas ljudi, te je uz pomoć tih sredstava budio one koji su već bili mrtvi. Pronašao sam neke koji kažu da je on uzdizao iz mrtvih: Kapeneja i Likurga, kako Stezihor kaže u *Erifili*; Hipolita, kako kaže autor *Naupaktike*; Tindareja, kako kaže Panijazid; Himeneja, kako kažu orfici; te Glauka, sina Minosova, kako kaže Melesagora. Ali Zeus, uplašivši se da će ljudi od Asklepija preuzeti to umijeće te jedni drugima pomoći, udario je Asklepija gromom. Razbješnjevši se zbog toga, Apolon je pobio Kiklope, koji su Zeusu priskrbili grom. Zeus ga je namjeravao baciti u Tartar, ali mu je, na Letin zahtjev, naredio da jednu godinu služi čovjeku kao nadničar. Ovaj je tako otišao Admetu, Feresovu sinu, u Feru, i njemu je služio čuvajući mu goveda, te je učinio da sve krave otele po dva mladunca.

Ima ih koji kažu da su Afarej i Leukip sinovi Perijereja, Eolova sina, te da je Kinort dobio Perijereja, da je Perijerej dobio Ebala, a da je Ebal s neidskom nimfom Batijom dobio Tindareja, Hipokonta i Ikarija.

Hipokont je, dakle, imao djecu: Dorikleja, Skeja, Eutiha, Bukolonta, Liketeja, Tebra, Hipotoja, Eurita, Hipokorista, Alkinoja i Alka. Kako je imao toliko djece, izgnao je Ikarija i Tindareja iz Lakedemonije. Oni su pobjegli Testiju i udružili se s njime u ratu koji je vodio sa susjedima; Tindarej je oženio Testijevu kći Ledu. Kasnije pak, kada je Heraklo

ubio Hipokonta i njegovu djecu, oni su se vratili, i Tindarej je preuzeo kraljevstvo.

Ikarije i Periboja, neidska nimfa, imali su Toanta, Damazipa, Imeuzima, Aleta, Perileja i kći Penelopu koju je oženio Odisej; Tindareju i Ledi rodile su se Timandra, koju je oženio Ehem, Klitemnestra, koju je oženio Agamemnon, te Filonoja, koju je Artemida učinila besmrtnom. Zeus se, u liku labuda, sastao s Ledom, a istu se noć s njome sastao i Tindarej; Zeus je dobio Poluksa i Helenu, a Tindarej Kastora i Klitemnestru. Neki pak kažu da je Helena bila kći Zeusa i Nemezide; jer dok je bježala od susreta sa Zeusom, ona je promijenila svoj lik u guščji, ali se Zeus preobrazio u labuda te ju je uhvatio; nakon njihova sastanka, ona je izlegla jaje. Jaje je u svetim vrtovima pronašao neki pastir te ga je donio i predao Ledi; ona ga je stavila u sanduk u kojemu ga je čuvala; kada se, nakon određenog vremena, rodila Helena, Leda ju je odgojila kao vlastitu kćer. Kada je izrasla u prelijepu ženu, Tezej ju je ukrao i doveo u Afidnu. Ali dok je Tezej bio u Hadu, Poluks i Kastor su krenuli na Afidnu, zauzeli grad i oteli Helenu, te odveli Tezejevu majku Etru kao ratnu zarobljenicu. Grčki su kraljevi pristigli u Spartu kako bi tražili Heleninu ruku. Prosci bijahu sljedeći: Odisej, Laertov sin; Diomed, Tidejev sin; Antiloh, Nestorov sin; Agapenor, Ankajev sin; Stenelaj, Kapanejev sin; Amfimah, Kteatov sin; Talpije, Euritov sin; Meget, Filejev sin; Amfiloh, Amfiarajev sin; Menestej, Petejev sin; Shedije i Epistrof, Ifitijevi sinovi; Poliksen, Agastenejev sin; Penelej, Hipalkimov sin; Lejt, Alektorov sin; Ajant, Ilejev sin; Askalaf i Jalmen, Aresovi sinovi; Elefenor, Halkodontov sin; Eumel, Admetov sin; Polipit, Piritov sin; Leontej, Koronov sin; Podalirij i Mahon,

Asklepijevi sinovi; Filoktet, Pijantov sin; Euripil, Euhemonov sin; Protezilaj, Ifiklov sin; Menelaj, Atrejev sin; Ajant i Teukro, Telamonovi sinovi, te Patroklo, Menojtijev sin. Kada je uvidio množinu prosaca, Tindarej se uplašio da će se oni međusobno zavaditi kada izabere samo jednoga od njih. Odisej mu je obećao da će, ukoliko mu ovaj pomogne u osvajanju Penelope, predložiti rješenje uz pomoć kojega neće doći ni do kakve svađe. Kada mu je Tindarej obećao pomoći, Odisej mu reče neka zatraži od svih prosaca da se zakunu da će pomoći ukoliko izabrani mladoženja bude napadan od drugoga zbog spornoga vjenčanja. Čim je to čuo, Tindarej je prosce priveo zakletvi, te je izabrao Menelaja kao mladoženju, a uz Ikarijevu je pomoć za Odiseja isprosio Penelopu.

XI. Menelaj je od Helene dobio kćer Hermionu, a po nekima i sina Nikostrata; od robinje Pijeride, rodom Etoljanke, ili, kako kaže Akuzilaj, od Tereide, dobio je sina Megapenta; od nimfe Knozije, kako tvrdi Eumel, dobio je Ksenodama.

Od djece koju je rodila Leda, Kastor se vježbao u ratnoj vještini, a Poluks u šakanju, te su se, zbog hrabrosti, oboje nazivali Dioskurima[31]. Kako su željeli oženiti Leukipove kćeri, pograbili su ih iz Mesene te su to i učinili. Poluksu i Fojbi rodio se Mnezilaj, a Kastoru i Hileri Anogon. Kada su, s Afarejevom djecom, Idom i Linkejem, gonili zaplijenjena goveda iz Arkadije, dozvolili su Idi da podijeli plijen; on je kravu isjekao na četiri dijela i rekao da će onaj koji prvi pojede svoj dio dobiti polovinu plijena, a drugi ostatak. Prete-

---

[31] "Zeusovi dječaci".

kao ih je, progutavši najprije svoj dio, a zatim i bratov, te je s njime odveo plijen u Mesenu. Ali Dioskuri su zaratili na Mesenu i odveli spornu stoku, kao i mnogu drugu. Idu i Linkeja su čekali u zasjedi. Ipak, kada je Linkej spazio Kastora, javio je to Idi, koji ga je onda ubio. Poluks ih je gonio te je ubio Linkeja, pogodivši ga kopljem, ali dok je progonio Idu, bio je od njega pogođen kamenom u glavu, te je pao u nesvijest. Zeus je pogodio Idu gromom, ali je Poluksa doveo na nebo. Poluks nije prihvatio besmrtnost jer je Kastor bio mrtav, pa im je stoga Zeus dodijelio obojci da jedan dan žive među bogovima, a jedan dan među smrtnicima. Kada su Dioskuri bili prebačeni među bogove, Tindarej je poslao po Menelaja u Spartu i predao mu je kraljevstvo.

XII. Elektra, Atlasova kći, sa Zeusom je dobila Jaziona i Dardana. Jazion se, dakle, zaljubio u Demetru te je, u pokušaju da siluje boginju, bio udaren gromom. Dardan je tugovao zbog bratove pogibije te je ostavio Samotraku i došao na suprotno kopno. Tom je zemljom vladao Teukro, sin rijeke Skamandra i nimfe Idaje; po njemu su se i stanovnici te zemlje nazivali Teukrima. Tako, primljen od kralja, dobio je dio zemlje i kraljevu kći Batiju pa je osnovao grad Dardan, a kada je Teukro umro, cijelu je zemlju nazvao Dardanija. Rodila su mu se i djeca – Il i Erihtonij, od kojih je Il umro bez djece, a Erihtonij je naslijedio kraljevstvo te je oženio Astiohu, Simoentovu kćer, i dobio je sina Trosa. Naslijedivši kraljevstvo, Tros je zemlju po sebi nazvao Troja, te je oženio Kaliroju, Skamandrovu kćer, a dobio je kći Kleopatru i sinove Ila, Asarka i Ganimeda. Ganimeda je pograbio Zeus zbog njegove ljepote, i uz pomoć orla donio na nebo te ga je postavio za vinotoču bogovima; Asarko je s Hijero-

mneme, Simoentovom kćeri, imao sina Kapisa; on je pak s Temistom, Ilijevom kćeri, imao sina Anhiza s kojim se Afrodita sastala zbog erotske žudnje, te mu je rodila Eneju i Lira, koji je umro bez djece. Ipak, Il je stigao u Frigiju, gdje su se održavale igre, osnovane od kralja, te je pobijedio u hrvanju; kao nagradu je dobio pedeset mladića i jednako toliko djevojaka, a kralj mu je u skladu s proročanstvom dao i šarenu kravu, te mu je rekao da osnuje grad na onom mjestu gdje ona prilegne; tako je krenuo slijediti kravu. Ona je prilegla čim je stigla do brežuljka kojega su nazivali Frigijska Ata; Il je tamo osnovao grad, te ga je nazvao Ilij. Molio je Zeusa da mu se ukaže neki znak, te je po danu, pred šatorom, ugledao od Zeusa poslan Paladij[32]. Bijaše tri lakta visok, skupljenih nogu; u desnici je imao uzdignuto koplje, a u drugoj ruci preslicu i vreteno.

O Paladiju se prenosi ovakva priča: kažu da je Atena nakon što se rodila bila odgajana kod Tritona, kojemu kći bijaše Palada; obje su se uvježbavale u vještini ratovanja te su se posvadile. Kada je pak Palada namjeravala udariti Atenu, Zeus se uplašio te je predmetnuo egidu[33]; Palada je ustuknula i pogledala gore te je tako pala ranjena od Atene. Atena je tugovala za njom te je načinila drveni kip nalik Paladi kojemu je oko prsa omotala egidu koje se ova bila uplašila. Uzdigla ga je pokraj Zeusa te ga je poštivala. Kasnije, kada mu je Elektra pribjegla u vrijeme svoje propasti, Zeus je bacio Paladij zajedno s Atom u ilijsku zemlju; Il mu je podigao

[32] Kip Atene Palade; nekada čuvan u tvrđavi trojanskoj, zatim od Odiseja i Diomeda ukraden, zbog čega se govorilo da se nalazi i u Ateni i u Argu.

[33] Štit od kozine.

hram te ga je poštivao. To je, dakle, ono što se pripovijeda o Paladiju.

Il je oženio Euridiku, Adrastovu kćer, te je dobio Laomedonta. Laomedont je oženio Strimu, Skamandrovu kćer; međutim, po nekima je njegova žena bila Plakija, Otrejeva kćer, a po drugima Leukipa. Tako je dobio sinove: Titona, Lampa, Hiketaja, Podarka, te kćeri Hezionu, Kilu i Astiohu; od nimfe Kalibe dobio je Bukoliona.

Zora je pograbila Titona zbog ljubavi i dovela ga u Etiopiju; tamo se s njime sastala te mu je rodila sinove Emationa i Memnona. Nakon što je Heraklo zauzeo Ilij, kako smo maloprije spomenuli, na vlast je došao Podark, kojega su zvali i Prijam; on je najprije oženio Arizbu, Meropovu kćer, s kojom je dobio sina Ezaka koji je pak oženio Asteropu, Kebrenovu kćer; dok je žalio zbog njezine smrti, bio je pretvoren u pticu. Prijam je Arizbu dao Hirtaku, te je oženio drugu ženu – Hekabu, Dimasovu kćer, ili, kako neki kažu, Kizejevu, odnosno, kako opet neki drugi tvrde, kći rijeke Sangarija i Metope. Njoj se najprije rodio Hektor; kada se trebala roditi druga beba, Hekaba je sanjala da je rodila vatreni plamen te da je on zahvatio cijeli grad i zapalio ga. Kada je Prijam saznao od Hekabe za san, poslao je po sina Ezaka; jer ovaj je bio tumač snova, podučen od majčina oca Meropa. On je rekao da će dijete biti propast zemlje, te je naložio da se ono izloži. Prijam pak, čim se dijete rodilo, dao je sluzi da ga odnese i izloži na Idu; sluga se zvao Agelaj. Nakon što ga je ostavio izloženog, dijete je pet dana hranila medvjedica. Kada ga je kasnije pronašao živog, uzeo ga je i odnio na svoju zemlju gdje ga je odgojio kao vlastitog sina, nazvavši ga Paris. Kako se, kada je izrastao u mladića, odlikovao ljepotom

i snagom, kasnije je bio preimenovan u Aleksandra, jer je odbijao lopove i branio stada. Nedugo potom, pronašao je svoje roditelje.

Nakon njega, Hekaba je rodila kćeri: Kreuzu, Laodiku, Poliksenu i Kasandru, s kojom se Apolon želio sastati te joj je obećao da će je podučiti vještini proricanja. Ona je naučila vještinu, ali se nije s njime sastala; stoga je Apolon njezinom umijeću proricanja oduzeo snagu uvjeravanja. Kasnije je Hekaba rodila i sinove: Deifoba, Helena, Pamona, Polita, Antifa, Hiponoja, Polidora i Trojla; za Trojla se kaže da ga je začela s Apolonom.

S drugim je ženama Prijam imao sinove: Melanipa, Gorgitija, Filemona, Hipotoja, Glauka, Agatona, Hersidama, Euagoru, Hipodama, Mestora, Atanta, Dorikla, Likaja, Driopa, Bijanta, Hromija, Astigona, Telesta, Evandra, Kebriona, Milija, Arhemaha, Laodoka, Ehefrona, Idomeneja, Hiperiona, Askanija, Demokona, Areta, Diopita, Klonija, Ehemona, Hipiroha, Egeoneja, Lizita, Polimeda, te kćeri Meduzu, Medezikastu, Lizimahu, Aristodemu.

Hektor je, dakle, oženio Andromahu, Etionovu kćer, a Aleksandar Enonu, kćer rijeke Kebrena. Ona je naučila vještinu proricanja od Reja, te je upozorila Aleksandra da ne plovi po Helenu. Kako ga nije uspjela nagovoriti, rekla mu je da ako bude ranjen dođe do nje jer ga jedino ona može izliječiti. Kada je pograbio Helenu iz Sparte i kada je Troja bila opsjednuta, prostrijeljen je od Filokteta Heraklovim strijelama, te je otišao kod Enone na Idu. Ona pak, sjećajući se pretrpljenoga zla, izjavi da ga ne želi liječiti. Aleksandar je, dakle, bio odnesen u Troju, gdje je i skončao, ali

u međuvremenu se Enona predomislila te je donijela lijek za terapiju. Kada ga je zatekla mrtvog, objesila se.

Rijeka Azop bijaše sin Okeana i Tetide, ili, kako kaže Akuzilaj, Pere i Posejdona, a kako kažu neki treći, Zeusa i Eurinome. Za njega je pošla Metopa, kći rijeke Ladona, te mu je rodila dva sina – Izmena i Pelagona, i dvadeset kćeri, od kojih je Zeus pograbio jednu – Eginu. Tražeći je, Azop je došao na Korint gdje je saznao od Sizifa da je Zeus onaj koji ju je pograbio. Ali Zeus je Azopa koji ga je progonio pogodio gromom, te ga je otjerao natrag u njegovo korito; zbog toga se sve do današnjih dana iz toga korita vadi ugljen. Kada je prebacio Eginu na otok koji su tada zvali Enona, ali se sada po njoj zove Egina, Zeus se s njome sastao te je od nje dobio sina Eaka. Kako je ovaj bio jedini čovjek na otoku, Zeus je mrave pretvorio u ljude. Eak je oženio Endeidu, Skironovu kćer, od koje mu se rodiše sinovi Pelej i Telamon. Ali Ferekid kaže da je Telamon bio Pelejev prijatelj, a ne brat, te da je bio sin Akteja i Glauke, Kihrejeve kćeri. Kasnije se Eak sastao s Psamatom, Nerejevom kćeri, koja se bila pretvorila u foku jer se nije željela s njime sastati, a on je dobio sina Foka.

Najbogobojazniji od sviju bijaše Eak. Kada je i Grčka bila zahvaćena nesrećom zbog Pelopa, koji je zaratio sa Stimfalom, kraljem Arkađana, i koji je, kako nije mogao nikako zauzeti Arkadiju, ubio kralja pretvarajući se da mu je prijatelj, a njegove je udove kasnije razasuo naokolo, proročanstva bogova su govorila kako će se Grčka riješiti nevolja samo ako se Eak bude molio za nju. Kada se Eak pomolio za nju, Grčka je bila lišena oskudice. Eaka tako štuju i nakon njegove smrti, i to kod Plutona, te on čuva i ključeve Hada.

Kako se Fok isticao u atletskim natjecanjima, njegova su braća, Pelej i Telamon, skovali urotu protiv njega; kako je Telamon bio izabran ždrijebom za taj zadatak, on je za vrijeme natjecanja ubio brata pogodivši ga diskom u glavu. Uz pomoć Peleja, prenio ga je i sakrio u nekoj šumi. Ali kada su kasnije bili otkriveni, zbog tog ubojstva su bili protjerani s Egine od strane Eaka. Telamon je otišao na Salaminu kod Kihreja, sina Posejdona i Salamine, Azopove kćeri. Ovaj je zavladao otokom tako što je ubio zmiju koja ga je dotad pustošila; kako je umro bez djece, kraljevstvo je ostavio Telamonu. Ovaj je oženio Periboju, kći Alkataja, sina Pelopova; zbog toga što se Heraklu pomolio da dobije muškoga sina, a nakon te njegove molitve se pojavio orao, nazvao je dijete Ajak. Kada je s Heraklom zaratio na Troju, dobio je kao dar Hezionu, Laomedontovu kćer, od koje mu se rodio Teukro.

XIII. Pelej je pobjegao u Ftinu kod Euritija, Aktorova sina, te je od njega bio pročišćen, a primio je na dar i njegovu kći Antigonu i jednu trećinu zemlje. Rodila mu se i kći Polidora, koju je oženio Bor, sin Perijerov. Otamo je on, zajedno s Euritijem, otišao u lov na Kalidonijskog vepra, ali je, pogodivši kopljem vepra, slučajno pogodio i ubio Euritija. Bježeći natrag u Ftiju, stigao je u Jolk kod Akasta, te je i od njega bio pročišćen. Borio se i u igrama posvećenim Peliju, hrvajući se s Atalantom. Astidamija, Akastova žena, zaljubila se u Peleja, te mu je poslala pozivnicu za sastanak. Kako ga nije mogla nagovoriti, njegovoj je ženi poslala poruku da je Pelej namjeravao oženiti Steropu, Akastovu kćer; kada je ova to čula, objesila se s dvorca. Peleja je krivo optužila i kod Akasta, govoreći da ju je pokušavao iskoristiti. Kada je

to čuo, Akast nije želio ubiti čovjeka kojega je pročistio, već ga je odveo u lov na Pelij. Tamo je došlo do natjecanja u lovu, te je Pelej odsjekao jezike životinja koje je svladao i položio ih u torbu, ali su Akastovi prijatelji to zaplijenili, te su ga ismijali kao da nije ništa ulovio. On im je ipak pokazao jezike koje je imao, te je rekao da je i ulovio toliko životinja. Kada je zaspao na Peliju, Akast ga je ostavio samog te je otišao sakrivši mu mač u kravljoj balezi. Kada se Pelej probudio i pošao tražiti mač, bio je uhvaćen od kentaura te bi i poginuo da ga nije spasio Hiron; nakon što ga je pronašao, on mu je vratio i mač.

Pelej je oženio Polidoru, Perijerovu kćer, od koje je dobio Menestija, koji je zapravo bio sin rijeke Sperheja. Kasnije je oženio Tetidu, Nerejevu kćer, oko čije su se ruke zavadili Zeus i Posejdon; oni su se povukli kada je Temida prorekla da će njezin sin biti jači od oca. Neki kažu da je Prometej, kada se Zeus krenuo sastati s njome, izjavio kako će onaj kojega mu ona rodi vladati nebom. Neki kažu da se Tetida nije željela sastati sa Zeusom jer je bila odgojena od Here, te se Zeus razbjesnio i želio je udati za smrtnika. Hiron je, dakle, predložio Peleju da je uhvati i zadrži, čak i ako bude mijenjala oblike; pričekavši je u zasjedi, on ju je ugrabio, te iako se mijenjala, sad u vatru, sad u vodu, pa čak i u zvijer, on je nije pustio prije negoli je vidio da je vratila prvotni oblik. Oženio ju je na Peliju, te su tamo bogovi pjevali himne, slaveći vjenčanje. Hiron je Peleju poklonio ljupko koplje, a Posejdon konje – Balija i Ksanta, koji su bili besmrtni.

Čim je Tetida dobila Pelejevu bebu, željela ju je učiniti besmrtnom, te ju je kradomice po noći skrivala u vatru da bi tako uništila ono što bijaše smrtno od njegova oca, a po

danu bi je mazala ambrozijom. Pelej ju je jednom spazio i vidio je dijete kako leži u vatri te je vrisnuo; tako je Tetida bila spriječena dovršiti ono što je bila naumila, te je ostavila dijete kao nahoče i otišla Nereidama. Pelej je dijete odnio Hironu, a ovaj ga je uzeo i nahranio lavljim iznutricama i iznutricama divljih svinja, te medvjeđim mozgom, i prozvao ga je Ahilejem, jer usne nikada nije prinio grudima, iako se prije zvao Ligirij.

Nakon toga, Pelej je s Jazonom i Dioskurima opustošio Jolk, te je ubio i Astidamiju, Akastovu ženu; rastrgavši joj udove, preko nje je uveo vojsku u grad.

Kada je Ahilej napunio devet godina, Kalhant je izjavio da Troja ne može biti zauzeta bez njega; međutim, Tetida je unaprijed vidjela da on mora umrijeti ako krene ratovati, te ga je obukla u žensku odjeću i povjerila Likomedu kao djevojku. Dok je tamo odrastao, sastao se s Likomedovom kćeri Deidamijom, te mu se kasnije rodilo dijete, nazvano Neoptolem. Ali Ahilejeva je tajna bila prokazana, te ga je Odisej tražio kod Likomeda i pronašao uz pomoć trublje. Na taj je način Ahilej ipak krenuo na Troju.

Pratio ga je Feniks, Amintorov sin. Ovaj je Feniks bio oslijepljen od vlastita oca jer je krivo optužen za silovanje od strane Ftije, očeve priležnice. Pelej ga je odveo do Hirona te ga je, nakon što mu je ovaj izliječio oči, postavio za kralja Dolopljana.

Pratio ga je i Patroklo, sin Menojtija i Stenele, Akastove kćeri; ili Periopide, Feretove kćeri; ili pak Polimele, Pelejeve kćeri, kako tvrdi Filokrat. Tako je, u Opuntu, nakon što se zavadio u igri kocaka, Patroklo ubio dječaka Klitonima, Amfidamantova sina, a pobjegao je zajedno s ocem, te je boravio kod Peleja i postao Ahilejev ljubimac.

XIV. Kekrop, stvoren iz same zemlje, imao je tijelo složeno od čovjeka i zmije, i prvi je vladao Atikom te je zemlju koja se prije nazivala Akta po sebi nazvao Kekropija. Priča se da su u njegovo vrijeme bogovi odlučili zauzeti gradove i u njima uspostaviti vlastite kultove. Prvi je na Atiku došao Posejdon, te je udario trozupcem posred Akropole i na tom se mjestu pojavilo more koje danas zovu Erehtejskim morem. Nakon njega je stigla Atena te je, učinivši Kekropa svjedokom svoga zauzeća, posadila maslinu koja se još uvijek može vidjeti u Pandroziju. Kada su se njih dvoje zavadili oko zemlje, Zeus ih je rastavio te je postavio arbitre; ne kako su neki rekli Kekropa i Kranaja, niti Erisihtona, već dvanaest bogova. Oni su donijeli presudu, i zemlja je bila dodijeljena Ateni jer je Kekrop posvjedočio da je ona prva zasadila maslinu. Atena je, dakle, po sebi grad nazvala Atena, a Posejdon je, rasrdivši se zbog svega toga, poplavio Triazijsku ravnicu te je i Atiku sakrio pod more.

Kekrop je oženio Aktejevu kći Agraulu, te je dobio sina Erisihtona koji je umro bez da je imao djece. Kekrop je još dobio i kćeri: Agraulu, Herzu i Pandrozu. Agrauli i Aresu rodila se Alkipa. Silovao ju je Halirotij, sin Posejdona i nimfe Eurite, te ga je Ares otkrio i ubio. Od Posejdona doveden na Areopag, Ares je bio osuđen, ali je na kraju suđenja bio oslobođen.

Herza i Hermes imali su sina Kefala u kojega se zaljubila Zora, te ga je pograbila i sastala se s njime u Siriji, gdje mu je rodila i sina Titona, kojemu se pak rodio sin Faeton, njemu sin Astinoj, a njemu pak Sandok koji je iz Sirije stigao u Kilikiju i osnovao grad Kelender te oženio Farnaku, kći Megazara, kralja Hirije, i dobio sina Kinira. On je na Cipru,

stigavši tamo sa svojim narodom, osnovao Paf; tamo je oženio Metarmu, kći Pigmalija, kralja Ciprana; rodili su mu se Oksipor i Adonis, a pored njih još i kćeri Orzedika, Laogora i Brezija. One su zbog Afroditine srdžbe legle sa strancima te su život skončale u Egiptu. Adonis je bio još dječak kada je poginuo u lovu na vepra, pogođen Artemidinim bijesom. Ali Heziod za njega kaže da je sin Feniksa i Alfeziboje, a Panijazid kaže da je bio sin Tijaza, kralja Asirijaca, koji je imao kći Smirnu. Ona se zbog Afroditine srdžbe, jer je navodno nije poštivala, zaljubila u vlastita oca, te je uz pomoć dadilje dvanaest noći spavala s ocem bez njegova znanja. Ali čim je on to zapazio, izvukao je mač te ju je progonio; kada je bila uhvaćena, molila se bogovima da je učine nevidljivom. Sažalivši se nad njome, bogovi su je pretvorili u drvo koje se naziva mirta. Deset mjeseci nakon što je stablo puklo, rodio se onaj kojega su zvali Adonis, a kojega je Afrodita zbog njegove ljepote još kao bebu sakrila u vazu, skrivajući ga pred bogovima, te ga je predala Perzefoni. Kada ga je Perzefona ugledala, nije ga više željela vratiti. Tada je došlo do suđenja kod Zeusa, pa se godina imala podijeliti na tri dijela, te je Adonis jedan dio godine ostajao sam sa sobom, jedan dio godine mu je bilo određeno da ostane kod Perzefone, a ostatak je godine boravio kod Afrodite; ali je Adonis Afroditi udijelio i vlastiti dio. Ipak je kasnije, dok je lovio, Adonis poginuo od veprovih kljova.

Kada je Kekrop umro, Kranaj je zavladao zemljom, a bio je on sin Zemlje, te se govori da je u njegovo vrijeme došlo do poplave kojoj je svjedok bio Deukalion. On je oženio Pediju, ženu iz naroda Lakedemonjana, kći Minesa,

te je dobio Kranaja, Kranajhmu i Atidu koja je umrla još kao djevica, te je po njoj zemlju nazvao Atida.

Amfiktij je zbacio Kranaja te je sam zavladao; za njega neki kažu da je bio Deukalionov sin, a neki da je bio sin Zemlje. S vlasti ga je zbacio Erihtonij, nakon što je vladao dvanaest godina. Za Erihtonija neki kažu da je bio sin Hefesta i Kranajeve kćeri Atide, a neki kažu da je bio sin Hefesta i Atene, i to da je došao na svijet na ovakav način: Želeći napraviti oružje, Atena je došla kod Hefesta. On se, pak, ostavljen od Afrodite, zaljubio u Atenu te ju je počeo progoniti, iako je ona bježala. Kada joj je prišao blizu uz veliki napor, jer ipak je on bio hrom, pokušao se s njome sastati. Ali ona, kako je bila mudra i djevica, nije mu se podala; ipak, on je ispustio svoje sjeme na božičino stegno. Zgražajući se, ona je vunom obrisala sjeme, te je vunu bacila na zemlju. Kako je na taj način sjeme palo na zemlju, od toga je nastao Erihtonij. Njega je odgojila Atena, tajeći to od ostalih bogova, želeći ga učiniti besmrtnim; položila ga je u kovčeg te ga je dala Pandrozi, kćeri Kekropa, zabranivši joj da otvori kovčeg. Ali su ga, zbog znatiželje, otvorile Pandrozine sestre te su vidjele zmiju kako se obavila oko djeteta; kako neki kažu, od te su zmije i nastradale, a kako drugi tvrde, poludjele su zbog Atenina bijesa te su se bacile s akropole. Erihtonij, odgojen u gaju od strane same Atene, nakon što je zbacio Amfiktiona, zavladao je Atenama, te je na akropoli postavio drveni kip Atene i ustanovio Panatenejske svečanosti. Oženio je Praksiteju, neidsku nimfu, od koje mu se rodio sin Pandij.

Kada je Erihtonij umro i bio pokopan u istom onom Ateninom gaju, Pandij je zavladao zemljom; ali u njegovo su vrijeme Demetra i Dioniz došli u Atiku. Demetru je Ke-

lej prihvatio u Eleuzini, a Dioniza je prihvatio Ikarij, koji je od njega dobio granu loze i naučio vještinu spravljanja vina. Želeći božju naklonost pokloniti ljudima, Ikarij je otišao nekim pastirima koji su kušali piće, ali su, iz zadovoljstva, obilno srkali bez dodavanja vode, te su pomislili da su začarani pa su ga ubili. Ipak, sljedeći dan su shvatili što su učinili te su ga pokopali. Kada je njegova kći Erigona pošla tražiti oca, domaća joj je kuja imenom Mera, koja je pratila Ikarija, pokazala mrtvo tijelo; ona je tamo oplakala svojega oca te se zatim objesila.

Pandij je oženio Zeuskipu, majčinu sestru, te je dobio kćeri Proknu i Filomelu, i sinove blizance Erehteja i Buta. Kada je s Labdakom ušao u rat oko granica zemlje, iz Trakije je pozvao u pomoć Tereja, Aresova sina, te kako je uz njega rat uspješno okončao, dao mu je svoju kći Proknu za ženu. On je od nje dobio sina Itiza. Kasnije je snubio i Filomelu, nakon što se u nju zaljubio, te joj je govorio da je Prokna mrtva, iako ju je sakrio na selu. Poslije je i oženio Filomelu, te je s njome spavao i odsjekao joj jezik. Ali ona je u ogrtač isplela slova te je tako dojavila Prokni vlastitu nesreću. Ova je potražila sestru, te je ubila sina Itiza, pa ga je skuhala i poslužila kao večeru Tereju; zatim je hitro pobjegla, zajedno sa sestrom. Kada je Terej to opazio, pograbio je sjekiru te ju je progonio. Čim su stigle u fokijsku Dauliju, sestre su bile uhvaćene te su se molile bogovima da budu pretvorene u ptice; Prokna je postala slavuj, a Filomela lastavica; ali i Terej je bio pretvoren u pticu, te je postao pupavac.

XV. Kada je Pandij umro, njegova su djeca razdijelila očevo nasljedstvo te je Erehtej tako dobio kraljevstvo, a But svećeničku službu kod Atene i Posejdona Erehteja. Erehtej

je oženio Praksiteju, Frazimovu kći od Diogenije, Kefizove kćeri, a dobio je sinove: Kekropa, Pandora i Metija, te kćeri: Prokridu, Kreuzu, Htoniju i Oritiju, koju je pograbio Borej.

Htoniju je, dakle, oženio But, Kreuzu Ksut, a Prokridu Kefal, Dejonov sin. Podmićena zlatnim vijencem, Prokrida je legla s Ptelejem, te je, otkrivena od Kefala, pobjegla kod Minosa. On se u nju zaljubio, te ju je pokušao nagovoriti da se sastanu. Ako bi se neka žena sastala s Minosom, bilo ju je nemoguće spasiti. Jer, pošto je spavao s mnogim ženama, Pazifaja ga je začarala tako da, kada bi legao s drugom, u stid bi joj odaslao divlje zvijeri te su tako žene pogibale. Minos je imao brzoga psa i koplje koje je uvijek letjelo ravno, te je, u zamjenu za njih, Prokrida legla s njime, ali mu je prije toga dala da popije kirkejski[34] korijen, kako je ne bi povrijedio. Kasnije, u strahu od Minosove žene, otišla je u Atenu, te se pomirila s Kefalom i otišla s njime u lov; jer bila je ona sklona lovu. Dok je ona lovila u grmlju, Kefal ju je, u neznanju, pogodio kopljem, te ju je tako ubio. Kada mu je bilo suđeno na Areopagu, bio je osuđen na vječni progon.

Dok se Oritija igrala uz rijeku Ilidu, pograbio ju je Borej, te se s njome sastao; ona je rodila kćeri Kleopatru i Hijonu, te krilate sinove Zeta i Kalaja. Oni su plovili s Jazonom, te su poginuli progoneći Harpije; ali, kako kaže Akuzilaj, Heraklo ih je ubio u Tenosu. Kleopatru je oženio Finej, kojemu je ona rodila sinove Pleksipa i Pandija. Kada je od Kleopatre dobio te sinove, oženio je Ideju, Dardanovu kćer. Ona je posinke krivo optužila pred Finejem da su je silovali, te je

[34] Kirkej – rt Lacije, sada Monte Circello.

Finej, povjerovavši u to, oboje oslijepio. Ali kada su plovili s Borejem, Argonauti su ga kaznili.

Hiona se sastala s Posejdonom, te je, skrivajući to od oca, rodila Eumolpa, a da ne bi bio otkriven, bacila je dijete u duboko more. Ali Posejdon ga je prihvatio, te ga je odnio u Etiopiju i dao ga Bentezikimi da ga odgoji; Bentezikima je bila njegova vlastita kćer koju je imao s Amfitritom. Kada je odrastao, Bentezikimin muž mu je dao drugu od njegove dvije kćeri. Ali on je pokušao silovati i sestru žene koju je oženio, te je zbog toga protjeran, zajedno sa sinom Izmarom. Stigao je kod Tegirija, kralja Tračana, koji je udao svoju kćer za njegova sina. Ali, kada je kasnije uhvaćen kako kuje zavjeru protiv Tegirija, pobjegao je kod Eleuzinjana, te je s njima sklopio prijateljstvo. Kasnije, kada je Izmar umro, vratio se, pozvan od Tegirija, te je naslijedio kraljevstvo nakon što je razriješio prijašnji sukob. Kada su Eleuzinjani zaratili s Atenjanima, bio je pozvan od Eleuzinjana, te se, zajedno s njima, borio s brojnijom silom Tračana. Kada se, pak, Erehtej raspitivao o mogućoj pobjedi Atenjana, bog je prorekao da će dobiti rat ako on ubije jednu od svojih kćeri. On je ubio najmlađu, a nato su ostale ubile same sebe. Jer, kako su neki rekli, one su se bile dogovorile da će zajedno umrijeti. Kada je nakon pokolja došlo do bitke, Erehtej je ubio Eumolpa, ali Posejdon je uništio i Erehteja i njegovu kuću, pa je zemljom zavladao Kekrop, najstariji od Erehtejeve djece, koji je oženio Metijaduzu, Eupalamonovu kćer, te je dobio Pandija. Pandij, vladajući nakon Kekropa, u pobuni je bio protjeran od Metionovih sinova, te je, stigavši u Megaru kod Pila, oženio njegovu kći Piliju. Kasnije je postavljen i za vladara grada; jer Pil je ubio očevoga brata Bijanta i

kraljevstvo predao Pandiju, a sam je sa skupinom ljudi otišao na Peloponez i osnovao grad Pil.

Dok je Pandij bio u Megari, rodili su mu se sinovi: Egej, Pald, Niz i Lik. Neki kažu da je Egej Skirijev sin, ali da je posvojen od Pandija. Nakon Pandijeve smrti, njegovi su sinovi zaratili na Atenu, te su protjerali Metionide i vlast podijelili na četiri dijela; međutim, svu je vlast ustvari imao Egej. Prvo je oženio Metu, Hopletovu kćer, a poslije Halkiopu, Reksenorovu kćer. Kako nije imao djece, bojao se braće, te je otišao u Pitiju i raspitivao se u vezi djece. Bog mu je prorekao:

> "Razjapljeno grlo vinske mješine, o najbolji od ljudi,
> ne razrješuj prije nego stigneš do vrha Atene."

U neznanju što da učini s tim proročanstvom, otišao je natrag u Atenu. Putujući trezenskim putem, odsjeo je kod Piteja, Pelopova sina, koji je shvatio proročanstvo pa ga je napio i legao sa sestrom Etrom. Ali, u istoj se noći i Posejdon sjedinio s njome. Egej je naredio Etri da odgoji to dijete ako bude muško, ali da ne govori čije je, te je pod nekim kamenom ostavio mač i sandale, i rekao da ih dječak uzme kada bude mogao sam pomaknuti kamen, a ona da ga tada s time pošalje u svijet.

Sam je, pak, stigao u Atenu, te je slavio Panatenejske svečanosti, na kojima je u svemu pobijedio Minosov sin Androgej. Njega je Egej poslao na maratonskoga bika, od kojega je bio i ubijen. Ali neki kažu da je, dok je putovao u Tebu na natjecanja koja su se trebala održati u Lajevu čast, bio uhvaćen iz zasjede od strane natjecatelja, te je ubijen iz zavisti.

Minos je bio obaviješten o njegovoj smrti dok je u Paru prinosio žrtvu Haritama, te je zbacio vijenac s glave i zaustavio flautu, ali je ipak žrtvovanje dolično priveo kraju; od tada pa sve do danas, na Paru prinose žrtve Haritama bez flauta i vijenaca. Kako je vladao morem, nedugo potom zaratio je s brodovljem na Atenu te je zauzeo Megaru, kojom je vladao Niz, Pandijev sin, a uhvatio je i ubio Megareja, Hipomenejeva sina, koji je iz Onhesta došao u pomoć Nizu. Kćerinom izdajom poginuo je i Niz; jer on je posred glave imao ljubičastu dlaku, a postojalo je proročanstvo koje je govorilo da će on umrijeti kada se ona iščupa. Njegova se kći Skila zaljubila u Minosa, te je iščupala ocu dlaku. Ali kada je Minos zavladao Megarom, zavezao je djevojku za stopala na krmu broda te ju je utopio.

Kako se rat otegnuo, a nikako nije uspijevao zauzeti Atenu, molio se Zeusu da se osveti Atenjanima; tako su grad snašle glad i kuga. Atenjani su najprije, povinovavši se jednome starom proročanstvu, smaknuli Hijakintove kćeri: Anteju, Egleju, Liteju i Orteju, na grobu kiklopa Geresta; jer njegov je otac Hijakint stigao iz Lakedemona i nastanio Atene. Kako ovaj postupak nije bio od koristi, zapitali su za proročanstvo kako da se iskupe. Bog im je odgovorio da Minosu pruže mogućnost za osvetu kakvu god bi on zatražio. Poslali su, dakle, po Minosa te su mu ponudili da traži osvetu. Minos im je naredio da sedam mladića i jednako toliko djevojaka, bez oružja, pošalju Minotauru kao hranu. Minotaur je bio zatvoren u labirintu iz kojega se nije mogao pronaći izlaz; jer tajni je izlaz bio zapriječen zamršenim zavojima. Konstruirao ga je Dedal, čiji je otac bio Eupalam, sin Metijev, a čija je majka bila Alkipa. Jer bijaše on najbolji arhitekt i

prvi pronalazač slika. On je pobjegao iz Atene jer je s Akropole bacio Talosa, sina njegove sestre Perdike; naime, Talos je bio njegov učenik te se Dedal uplašio da ga ovaj zbog talenta ne bi nadmašio; jer Talos je pronašao zmijinu čeljust te je njome prepilio tanak komad drveta. Ali tijelo je bilo pronađeno, a Dedalu je bilo suđeno na Areopagu te je, nakon što je osuđen, pobjegao kod Minosa. Ondje se Pazifaja zaljubila u Posejdonova bika, a Dedal joj je pomogao, izgradivši drvenu kravu, te je konstruirao i labirint u kojega su Atenjani svake godine slali sedam mladića i jednako toliko djevojaka, kao hranu Minotauru.

XVI. Etra je Egeju rodila sina Tezeja; kada je Tezej odrastao, odgurnuo je kamen i uzeo sandale i mač, te se pješice požurio u Atenu. Cestu je očistio od zlih ljudi koji su stalno vrebali. Najprije je u Epidauru ubio Perifeta, sina Hefesta i Antikle, koji se, zbog toljage koju je nosio, nazivao topuzlija. Kako je imao slabe noge, nosio je željeznu toljagu kojom je ubijao prolaznike. Otevši mu tu toljagu, Tezej ju je ponio sa sobom. Drugoga je ubio Siniza, sina Polipemona i Sile, kćeri Korintove. Ovaj se Siniz nazivao savijačem borova; jer nastavao je korintski Istam, te je prisiljavao prolaznike da savijaju borove; ovi, pak, nisu uspijevali u tome zbog slabosti, a stabla bi ih odbacivala te su oni bijedno pogibali. Na taj je isti način Tezej ubio Siniza.

IZVADAK IZ APOLODOROVE KNJIŽNICE[35]

I. Kao treću žrtvu, ubio je prasicu koju su nazivali Feja, po starici koja ju je othranila; neki kažu da je ta prasica bila plod Ehidne i Tifona. Kao četvrtoga je ubio Skirona Korinćanina, Pelopova sina, a kako pak neki tvrde, Posejdonova. U megarskoj je zemlji on držao stijene, po njemu nazvane Skironskima, te je prisiljavao prolaznike da mu peru noge; i dok bi ih oni prali, on bi ih gurnuo u dubinu kao plijen ogromnoj kornjači. Ipak, Tezej ga je uhvatio za stopala i bacio u more. U Eleuzini je, kao petoga, ubio Kerkija, sina Branha i nimfe Argiope. Taj je Kerkij prisiljavao prolaznike na hrvanje, te ih je u hrvanju uništavao; Tezej ga je, pak, podigao uvis, te ga je udario o tlo. Šestoga je ubio Damasta, kojega neki nazivaju Polipemon. On je stanovao pored puta, pa je tu prostro dva ležaja: jedan mali i jedan veliki, te je pozivao prolaznike u goste; malene je lijegao na veliki ležaj te bi ih umlatio maljevima, kako bi se izjednačili s ležajem, a velike

[35] *Epitome* – sastavljen od vatikanskog izvatka i sabaitskih fragmenata.

je lijegao na mali ležaj, pa bi im pilio dijelove tijela koji bi virili preko kreveta.

II. Nakon što je počistio cestu, Tezej je došao u Atenu. Ali Medeja je tada dijelila stan s Egejem, te je protiv Tezeja skovala zavjeru i upozorila Egeja da ga se čuva jer da će ga ovaj iznevjeriti. Egej, kako nije poznavao vlastitoga sina, uplašio se te ga je poslao na maratonskoga bika. Istoga dana kada je Tezej svladao bika, Egej mu je namjeravao dati otrov koji je dobio od Medeje. Ali baš kada mu je namjeravao prinijeti napitak, Tezej je ocu poklonio mač; čim ga je Egej prepoznao, izbio mu je čašu iz ruke. Kako je Tezej sada bio otkriven ocu, i kako je on saznao za zavjeru, izbacio je Medeju iz kuće.

Tezej je bio ubrojen u treći danak Minotauru, ili se, kako neki kažu, dobrovoljno ponudio. Kako je lađa imala crna jedra, Egej je naložio sinu da, ako se vrati živ, na lađu razapne bijela jedra. Kada je stigao na Kretu, Arijadna, Minosova kćer, strastveno mu se ponudila, te mu je obećala pomoći ako je povede kao svoju ženu kada bude odlazio u Atenu. Kada se Tezej složio i to i obećao, tražila je od Dedala da im otkrije izlaz iz labirinta. Na njegov prijedlog, dala je Tezeju nit kada je ulazio u labirint. Tezej ju je zavezao za vrata te je ušao, vukući nit za sobom. Kada je pronašao Minotaura u najudaljenijem dijelu labirinta, ubio ga je, izudaravši ga šakama; prateći nit, izišao je iz labirinta. Po noći je s Arijadnom i djecom stigao na Naks. Tamo se Dioniz zaljubio u Arijadnu te ju je oteo; nakon što ju je doveo na Lemno, Dioniz se s njome sastao te je dobio Toaza, Stafila, Ojnopjona i Pepareta.

Tugujući za Arijadnom dok je uplovljavao, Tezej je zaboravio na lađu rastegnuti bijela jedra; kada je Egej s akropole

vidio lađu sa crnim jedrom, smatrao je da je Tezej poginuo te se bacio u ponor i tako rastao od života. Ipak, Tezej je preuzeo vladavinu Atenom, te je ubio pedesetero Palasove djece; jednako su tako bili ubijeni i svi oni koji su mu se protivili, te je sam držao cijelu vlast.

Kada je Minos opazio bijeg Tezeja i njegova društva, Dedala je, kao krivca, zatvorio u labirint, zajedno s njegovim sinom Ikarom kojega mu je rodila Minosova robinja Naukrata. On je pak konstruirao krila, za sebe i svojega sina, te je sinu koji se spremao za let naložio da ne leti previsoko, kako se ljepilo ne bi otopilo na suncu, a krila razvezala, a niti da leti blizu mora, kako pera s krila ne bi otpala od vlage. Ali Ikar je zanemario očeve upute te se zabavljao i sve više hitao uvis; kada se ljepilo otopilo, pao je u more, koje se po njemu naziva Ikarijsko, te je poginuo. Dedal se pak spasio, stigavši u Kamik na Siciliji. Ali Dedala je progonio Minos; noseći spiralnu školjku, tražio ga je u svakoj zemlji, te je objavio da će dati veliku nagradu onome koji kroz školjku provuče nit, vjerujući da će na taj način pronaći Dedala. Kada je stigao u Kamik na Siciliji, na dvor Kokala, kod kojega se skrivao Dedal, pokazao je spiralnu školjku. Kokal ju je uzeo i objavio da će provući nit, te ju je dao Dedalu da to učini; on je nit zavezao za mrava, te je probušio školjku i dozvolio mravu da prođe kroz nju. Kada je Minos otkrio da je nit provučena, opazio je i da je Dedal kod Kokala te ga je odmah zatražio da se preda. Kokal je obećao da će ga isporučiti te je ugostio Minosa. Ali Minos je smaknut, nakon što je bio okupan od Kokalovih kćeri; neki pak kažu da je poginuo nakon što je poliven kipućom vodom.

Zarativši protiv Amazonki zajedno s Heraklom, pograbio je Antiopu, a kako će pak neki, Melanipu; ali Simonid tvrdi Hipolitu. Zato su Amazonke krenule na Atenu. Kada su se utaborile kod Areopaga, Tezej ih je, zajedno s Atenjanima, pobijedio. S Amazonkom je imao sina Hipolita, a nakon toga je od Deukaliona dobio Fedru, Minosovu kćer. Kada se slavio njihov brak, pojavila se naoružana Amazonka, koja je prethodno bila udana za Tezeja, zajedno sa svojim družicama, namjeravajući pobiti sakupljene goste. Oni su pak brzo zatvorili vrata te su je ubili. Neki čak kažu da ju je ubio Tezej, u borbi. Fedra pak, nakon što je Tezeju rodila dva sina, Akamanta i Demofonta, zaljubila se u Amazonkina sina Hipolita, te ga je tražila da se s njome sastane. Ali kako je on mrzio sve žene, izbjegao je taj sastanak. Fedra, uplašivši se da je ne ocrni kod oca, razbila je vrata sobe, te je razderala odjeću i lažno optužila Hipolita za silovanje. Ali Tezej joj je povjerovao, te se molio Posejdonu da uništi Hipolita. Zato je, kada je Hipolit jurio u svojim kolima i prolazio pokraj mora, Posejdon poslao bika iz vala. Kako su se konji uplašili bika, kola su se razvalila. Zapleten u uzde, Hipolit je izdrljan do smrti. Kada je njezina strast bila javno objavljena, Fedra se objesila.

Kada se Iksion zaljubio u Heru, pokušao ju je silovati, a kako je Hera to dojavila, Zeus je želio znati da li je to stvarno tako; zato je napravio oblak sličan Heri, te ga je položio pokraj njega; kako se Iksion hvalio da se sastao s Herom, Zeus ga je privezao za kotač na kojemu je bio nošen od vjetrova, te je kaznu platio u zraku. Oblak je s Iksionom rodio Kentaura.

Kada je pristupio ratu protiv Kentaura, Tezej je zaratio s Piritom. Jer kada je Pirit prosio Hipodamiju, počastio je Kentaure kao da su mu rod. Ali kako nisu bili naučeni na vino, napili su se, obilno ga točeći, a kada je mlada bila uvedena, pokušali su je silovati; ali Pirit, naoružan, zajedno s Tezejem je stupio u bitku, a Tezej ih je mnoge pobio.

Kako je Kenej prethodno bio žena, Posejdon se sastao s njime, te je zatražio da postane neranjiv muškarac; stoga je i u bici s Kentaurima, ne obazirući se na rane, pobio mnoge Kentaure; ipak, ostali su ga okružili, te su ga udarili omorikom i zakopali u zemlju.

Kako se Tezej s Piritom dogovorio da će oženiti Zeusove kćeri, za sebe je iz Sparte ugrabio Helenu, kojoj je tada bilo dvanaeset godina, a ugovarajući Piritu brak s Perzefonom, spustio se u Had. I Dioskuri su s Lakedemonjanima i Arkađanima zauzeli Atenu i odveli kao plijen Helenu, a s njome i Etru, Pitejevu kćer; ali Demofon i Akamant su pobjegli. Povratili su Dioskuri i Menesteja, te su mu povjerili upravljanje Atenom. Ali kada je Tezej zajedno s Piritom stigao u Had, bio je prevaren; kako bi bili ugošćeni, Had im je rekao da najprije sjednu na tron zaborava, kojemu su oni prirasli i bili zarobljeni zmijama koje su ih obavile. Pirit je ostao vječno vezan, ali je Heraklo izbavio Tezeja te ga je poslao u Atenu. Tamo je bio protjeran od Menesteja, te je otišao kod Likomeda, koji ga je bacio u bezdan i ubio.

Tantal je bio kažnjen u Hadu tako što je nad njime postavljena stijena, a boravio je u jezeru, te je oko sebe gledao stabla puna plodova koja su rasla pored jezera; voda mu je doticala čeljusti, ali kada bi pokušao srknuti, voda bi presušila; kada bi poželio ubrati plodove, nošena vjetrom zajedno

s plodovima, stabla bi se podigla do oblaka. Neki kažu da je on time kažnjen jer je ljudima izbrbljao božanske tajne, te jer je s vršnjacima podijelio ambrozije.

Brotej, iako je bio lovac, nije štovao Artemidu. On je izjavio kako čak ni od vatre ne bi mogao biti ozlijeđen; poludio je, dakle, i bacio se u vatru.

Kako je Pelop bio zaklan i skuhan na večeri bogova, postao je još mlađi kada je ponovo oživljen, a kako se isticao ljepotom, postao je ljubimac Posejdona, koji mu je dao krilata kola; ta kola ne bi smočila osovine čak ni kada bi jurila kroz more. Enomaj, kralj Pize, imao je kći Hipodamiju, te se u nju ili zaljubio, kako kažu neki, ili mu je bilo prorečeno da će skončati od onoga koji je oženi te je nitko nije uzeo za ženu; ipak, otac je nije nagovorio da legne s njime, a prosci su od njega ubijeni. Jer on je imao oružje i konje koje je dobio od Aresa, a proscima je ponudio ruku svoje kćeri kao nagradu; prosac je trebao povesti Hipodamiju u vlastitim kolima i bježati do korintskoga Istma. Enomaj bi ga odmah progonio, naoružan, te bi ga ubio čim bi ga ulovio. Onaj koji ne bi bio ulovljen, mogao je uzeti Hipodamiju za ženu. Na ovaj je način pobio mnoge prosce; kako neki kažu – dvanaest. Odsjekao bi glave proscima i pribio ih na svoju kuću.

Konačno je, kao prosac, stigao i Pelop. Kada je vidjela njegovu ljepotu, Hipodamija se u njega zaljubila te je nagovorila Mirtila, Hermesova sina, da mu pomogne; a Mirtil je bio Enomajev kočijaš. Mirtil se, dakle, zaljubio u nju, te joj je želio ugoditi pa nije ubacio klinove u prstenove kotača; tako je učinio da Enomaj bude pobijeđen u utrci te da, zapetljan u uzde, bude vučen do smrti. Po nekima pak, ubio

ga je sam Pelop. Saznavši za njegovu izdaju, Enomaj je prokleo Mirtila dok je umirao, moleći da ga ubije Pelop.

Pelop je, dakle, dobio Hipodamiju. Putujući zajedno s Mirtilom, stigao je na jedno mjesto te se malo povukao kako bi donio vodu žednoj ženi; u tom ju je trenu Mirtil pokušao silovati. Kada je to saznao od nje, Pelop je s Geretskoga rta bacio Mirtila u more, koje je po njemu nazvano Mirtojsko. Padajući u more, on je odaslao kletve protiv Pelopova roda. Ali nakon što je Pelop stigao na ocean i bio pročišćen od Hefesta, vratio se u Pizu, u Elidi, i naslijedio Enomajevo kraljevstvo, prethodno uništivši ono što se nazivalo Apija i Pelazgiotida, koju je po sebi nazvao Peloponez.

Pelopovi sinovi bijahu Pitej, Atrej, Tijest i drugi. Atrejeva žena bijaše Aeropa, Katrejeva kćer, a voljela je Tijesta. Jednom se Atrej zakleo da će Artemidi žrtvovati najbolju od svojih ovaca; ali kažu da je zanemario svoje obećanje kada se pojavilo zlatno janje. Janje je zadavio, te ga je položio u sanduk i tamo ga čuvao; njega je Aeropa dala Tijestu nakon što ju je zaveo. Jer Mikenjani su primili proročanstvo koje im je govorilo da za kralja izaberu Pelopa, te su oni poslali po Atreja i Tijesta. Kada je došlo do rasprave o kraljevstvu, Tijest je mnoštvu objavio da ono treba pripasti onome koji ima zlatno janje; kada se Atrej složio, Tijest je pokazao janje te je tako zavladao. Ali Zeus je Hermesa poslao Atreju, te mu je naložio da se dogovori s Tijestom da Atrej zavlada ako Sunce krene u suprotnom smjeru. Kada je Tijest dao riječ, Sunce je zašlo na istoku. Kada je božanstvo utvrdilo Tijestovu lakomost, Atrej je dobio kraljevstvo i protjerao Tijesta. Kada je kasnije saznao za preljub, Tijestu je poslao glasnika s prijedlogom za pomirenje; čim je zavarao Tijesta kako mu je prija-

telj, i kada su stigla djeca koju je Tijest imao s neidskom nimfom – Aglaj, Kalilej i Orhomen, Atrej ih je pobio, iako su oni zasjeli kod Zeusova oltara kao pribjegari. Odsjekao im je udove, te ih je skuhao i ponudio Tijestu bez ekstremiteta; kada se ovaj najeo, pokazao mu je udove i izbacio ga iz zemlje. Ali svim silama pokušavajući uhvatiti Atreja, Tijest se obratio proročištu, te mu je bilo odgovoreno da će se to ostvariti ako dobije dijete s vlastitom kćeri. Tako je, dakle, i učinio te je s kćeri dobio Egista. Kada je Egist odrastao i saznao da je Tijestov sin, ubio je Atreja i povratio kraljevstvo Tijestu.

Ali dadilja je Agamemnona i Menelaja odvela kod Polifida, koji je vladao Sikionom. On ih je pak poslao natrag kod Etoljanina Eneja. Nedugo potom, Tindarej ih je vratio natrag, pa su oni prognali Tijesta te se ovaj nastanio u Kiteriji, nakon što su od njega primili zakletvu na Herinom žrtveniku gdje je bio pribjegao. Oženili su Tindarejeve kćeri, te su postali njegovi zetovi; Agamemnon je za ženu uzeo Klitemnestru, nakon što je ubio njezina supružnika Tantala, Tijestova sina, zajedno s njegovom tek rođenom bebom. Menelaj je oženio Helenu.

Agamemnon je vladao Mikenjanima, a oženio je Klitemnestru, Tindarejevu kćer, nakon što je prethodno ubio njenoga muža Tantala, Tijestova sina, zajedno s njegovim djetetom; Agamemnon je dobio sina Oresta, te kćeri Hrizotemidu, Elektru i Ifigeniju. Menelaj je oženio Helenu, te je vladao Spartancima nakon što mu je Tindarej predao kraljevstvo.

III. Ipak, kasnije je Aleksandar pograbio Helenu, kako neki kažu, po Zeusovoj odluci, kako bi njegova kći postala

poznata po tome da je izazvala rat među Europom i Azijom; ili, kako su drugi rekli, kako bi se potvrdio rod polubogova. Zbog jednog od ta dva razloga, Erida je bacila jabuku u natjecanju oko ljepote Heri, Ateni i Afroditi. Zeus je zapovjedio Hermesu da ih vodi na Idu, kod Aleksandra, kako bi im on presudio. One su najavile da će Aleksandru dati poklon. Hera je rekla da će mu, ako bude proglašena prvom među boginjama, dati vlast nad svim ljudima; Atena da će mu dati pobjedu u ratu; a Afrodita da će mu dati brak s Helenom. On je Afroditu pred svima odlikovao te je, brodovima koje je izgradio Fereklo, otplovio u Spartu. Devet je dana bio gošćen od Menelaja, a deseti je dan otputovao na Kretu kako bi pokopao majčinog oca Katreja, te je nagovorio Helenu da ode s njime. Ona je ostavila Hermionu, koja je tada imala devet godina, te je većinu svojih stvari stavila na brod i otplovila s njime usred noći. Hera im je poslala snažnu oluju, zbog čega su bili prisiljeni pristati u Sidonu. Na oprezu kako ne bi bio progonjen, proveo je dosta vremena u Fenikiji i na Cipru. Kada se ponadao da je potjera gotova, s Helenom je stigao u Troju. Ali neki kažu da je Helenu oteo Hermes po Zeusovoj volji, te da ju je odveo u Egipat i dao je na čuvanje Proteju, kralju Egipćana, a da je Aleksandar došao u Troju s likom Helene načinjenim od oblaka.

Kada je Menelaj opazio otmicu, stigao je u Mikenu kod Agamemnona, te ga je tražio da sakupi vojsku protiv Troje i da se Grčka unovači. On je, pak, poslao glasnika svakome od kraljeva, podsjećajući ih na zakletvu koju su položili, te ih je upozorio da paze svaki na svoju ženu, govoreći da je uvreda ista i zajednička cijeloj Grčkoj. Kako ih je bilo mnogo koji su žudjeli ratovati, pristigli su i kod

Odiseja na Itaku. Kako on nije želio ratovati, pravio se ludim. Ali Palamed, Nauplijev sin, dokazao je da je ludilo lažno tako što ga je slijedio, dok se Odisej pravio da ludi, te je, ugrabivši Telemaha iz Penelopinih njedara, izvukao mač kao da će ga ubiti. Uplašivši se za sina, Odisej je priznao da je ludilo lažno, te je krenuo u rat.

Odisej je uzeo frigijskog zarobljenika te ga je prisilio da napiše pismo o izdaji, kao da Prijam piše Palamedu; zakopavši zlato u Palamedovim odajama, pismo je ostavio u taboru. Kada je Agamemnon saznao i pronašao pismo, predao je Palameda suborcima da ga kamenuju kao izdajicu.

Menelaj je, zajedno s Odisejem i Taltibijem, otišao kod Kinira na Cipar, kako bi ga nagovorili da im se pridruži u ratu. On je Agamemnonu, koji nije bio prisutan, poklonio oklope, te je obećao da će poslati pedeset brodova, ali je poslao samo jedan, kojim je zapovijedao Migdalij, a ostale je sagradio od zemlje te ih je bacio u more.

Kćeri Anija, Apolonova sina, Elaida, Sperma i Ena, bijahu nazivane uzgajivačicama svinja; njih je Dioniz obdario umijećem da iz zemlje proizvode ulje, kruh i vino.

Vojska se sakupila u Aulidi. Oni koji su krenuli na Troju bijahu sljedeći: od Beoćana desetorica vođa; doveli su četrdeset brodova. Od Orhomenjana, četvorica vođa; doveli su trideset brodova. Od Fokijaca, četvorica vođa; doveli su četrdeset brodova. Od Lokrijaca, Ajaks, Eleuzov sin; doveo je četrdeset brodova. Od Eubojaca, Elefenor, sin Halkodonta i Alkione; doveo je četrdeset brodova. Od Atenjana, Menestej; doveo je pedeset brodova. Od Salaminjana, Telamonjanin Ajak; doveo je dvanaest brodova. Od Argivaca, Diomed, Tidejev sin, i njegova pratnja; doveli su osamdeset brodova.

Od Mikenjana, Agamemnon, sin Atreja i Aerope; stotinu brodova. Od Lakedemonjana, Menelaj, sin Atreja i Aerope; šezdeset brodova. Od Piljana, Nestor, sin Neleja i Hloride; četrdeset brodova. Od Arkađana, Agapenor; sedam brodova. Od Elejaca, Amfimah i njegova pratnja; četrdeset brodova. Od Dulihijaca, Meget, Filejev sin; četrdeset brodova. Od Kefalenjana, Odisej, sin Laerta i Antiklije; dvanaest brodova. Od Etoljana, Toad, sin Andremona i Gorge; doveo je četrdeset brodova. Od Krećana, Idomenej, Deukalionov sin; četrdeset brodova. Od Rođana, Tlepolem, sin Herakla i Astiohe; devet brodova. Od Simejaca, Nirej, Harpov sin; tri broda. Od Koana, Fidip i Antif, Tesalovi sinovi; trideset brodova. Od Mirmidonaca, Ahilej, sin Peleja i Tetide; pedeset brodova. Iz Filake, Protezilaj, Ifiklov sin; četrdeset brodova. Od Ferejaca, Eumel, Admetov sin, jedanaest brodova. Od Olizonjana, Filoktet, Pojasov sin; sedam brodova. Od Enijanaca, Gunej, Okitov sin; dvadeset dva broda. Od Trikejaca, Podalirij; trideset brodova. Od Ormenijaca, Euripil; četrdeset brodova. Od Girtonijaca, Polipit, Piritov sin; trideset brodova. Od Magnezijaca, Prot, Tentredonov sin; četrdeset brodova. Sveukupno bijaše tisuću i trinaest brodova, četrdeset tri vođe i trideset članova vodstva.

Kada je vojska bila u Aulidi, te nakon što su žrtvovali Apolonu, zmija je pobjegla iz žrtvenika pokraj obližnje platane u kojoj je bilo gnijezdo; nakon što je pojela osam vrabaca, zajedno s devetom pticom – majkom, bila je pretvorena u kamen. Kalhant je izjavio da im je taj znak ukazan po Zeusovoj volji. Sudeći po onome što se dogodilo, izjavio je da Troja mora biti zauzeta u vremenu od deset godina. Tako su se pripremali zaploviti na Troju. Agamemnon osobno

bijaše vođa cjelokupne vojske, dok je Ahilej bio zapovjednik brodovlja, a imao je samo petnaest godina.

Kako nisu znali plovni put za Troju, pristali su u Miziji, te su je opustošili, smatrajući da je to Troja. Mizijcima je vladao Telef, Heraklov sin, te je, kada je vidio porobljenu zemlju, naoružao Mizijce, i Grke je progonio sve do brodova, a mnoge je pobio, među kojima i Terzandra, Polinikova sina, nakon što se ovaj zaustavio. Ali kada je Ahilej krenuo na njega, on nije čekao, te je sada on bio progonjen. Za vrijeme potjere bio je uhvaćen u mladicu vinove loze i pogođen kopljem u stegno. Odlazeći iz Mizije, Grci su se otisnuli na more, ali ih je zahvatila jaka oluja, te su se rastali jedni od drugih i pristali u svoje domovine. Kako su se Grci tada vratili kućama, kaže se da je rat trajao dvadeset godina. Jer u drugoj godini nakon Helenine otmice, Grci su bili spremni ratovati, ali kada su se iz Mizije vratili u Heladu, tek su se nakon osam godina ponovo vratili u Arg i došli u Aulidu.

Kada su se ponovo sakupili u Argu, nakon spomenute stanke od osam godina, našli su se u velikoj nedoumici oko putovanja jer nisu imali vođu koji bi bio u stanju pokazati put za Troju. Telef iz Mizije je imao nezaliječenu ranu, a Apolon mu je bio prorekao da će biti izliječen kada mu liječnikom postane onaj koji ga je ranio. Zato je on, obučen u dronjke, stigao u Arg, te je molio Ahileja da ga izliječi i obećao mu da će im pokazati put do Troje. Ahilej ga je izliječio, ostrugavši rđu njegova pelijskoga koplja. Nakon što je bio izliječen, Telef im je pokazao plovni put, a Kalhant je uz pomoć svoje proročke vještine potvrdio vjerodostojnost prikazanoga.

Ali kada su se otisnuli iz Arga i po drugi put stigli u Aulidu, brodovlje je ostalo bez vjetra; Kalhant je objavio da neće moći putovati, ako najljepša od Agamemnonovih kćeri ne bude žrtvovana Artemidi; jer božica je bila srdita na Agamemnona; naime, kada je ustrijelio jelena, on je izjavio: "Ni Artemida to ne bi učinila bolje"; a ni Atrej joj nije žrtvovao ono zlatno janje. Kada je to proročanstvo bilo objavljeno, Agamemnon je Klitemnestri poslao Odiseja i Taltibija te je zatražio Ifigeniju, navodeći da ju je obećao dati Ahileju za ženu, kao nagradu za pohod. Kada ju je Klitemnestra poslala, Agamemnon ju je priveo žrtveniku te ju je namjeravao žrtvovati; ipak, Artemida ju je pograbila i odnijela Taurijcima, te ju je postavila kao svećenicu, a umjesto nje je žrtveniku prinijela jelena; kako pak neki kažu, učinila ju je besmrtnom.

Otplovivši iz Aulide, pristali su u Tenedu. Tenedom je vladao Tened, sin Kikna i Proklije, ili, po nekima, Apolona; protjeran od oca, Tened se tamo nastanio. Jer Kikno je s Proklijom, Laomedontovom kćeri, imao sina Teneda i kći Hemiteju, ali se kasnije oženio Tragazovom kćeri Filonomom; ona se zaljubila u Teneda, a kako ga nije mogla nagovoriti na ljubav, lažno ga je optužila kod Kikna da ju je silovao; kao svjedoka nemila događaja, dovela je svirača frule Eumolpa. Kikno je povjerovao te je Teneda, zajedno s njegovom sestrom, položio u kovčeg i odaslao na more. Kada je kovčeg pristao na otoku Leukofri, Tened je izišao te je nastanio otok, a po sebi ga je nazvao Tened. Ali kada je Kikno kasnije saznao istinu, kamenovao je svirača frule, a ženu je živu zakopao u zemlju.

Kada su, dakle, Grci prilazili s lađama Tenedu, Tened ih je spazio te ih je odbijao bacajući na njih kamenje; ipak je

poginuo od Ahileja, udaren mačem po prsima, iako je Tetida upozorila Ahileja da ga ne ubija; jer on je sam trebao poginuti od Apolona ako ubije Teneda. Dok su nudili žrtvu Apolonu, iz oltara je ispuzala vodena zmija i ugrizla Filokteta; dok ugriz nije zarastao i dok se nije riješio neugodna mirisa, vojska nije mogla nastaviti pohod, pa ga je Odisej, po Agamemnonovoj zapovijedi, ostavio na otoku Lemnu, zajedno s Heraklovim lukom kojega je Filoktet posjedovao. On je tamo lovio ptice te je tako u pustoši imao hrane.

Otplovivši s Teneda, zaplovili su prema Troji te su poslali Odiseja i Menelaja da zatraže Helenu i stvari. Trojanci su sazvali skupštinu, te ne samo da nisu htjeli vratiti Helenu, već su ih i namjeravali ubiti. Njih je ipak spasio Antenor, ali Grci, rasrđeni barbarskom uvredom, podignuvši naoružanje zaplovili su na njih. Tetida je pak zapovjedila Ahileju da ne silazi prvi s broda; jer prvi koji siđe, trebao je prvi i umrijeti. Kako su barbari saznali da im se približava vojna, naoružani su krenuli na more, te su im sprečavali iskrcavanje, gađajući ih kamenjem. Od Grka, prvi je sišao Protezilaj, te nakon što je pobio mnoge barbare, pao je od Hektorove ruke. Njegova žena Laodamija voljela ga je i nakon njegove smrti te je napravila njemu sličan lik i s njime je komunicirala. Bogovi su joj se smilovali pa je Hermes povratio Protezilaja iz Hada. Kada ga je Laodamija vidjela, smatrala je da se vratio iz Troje pa se razveselila, ali kada je bio ponovo vraćen u Had, ona se ubila.

Nakon što je Protezilaj poginuo, iskrcao se Ahilej s Mirmidoncima, te je ubio Kikna, bacivši mu kamen u glavu. Kada su ga barbari vidjeli mrtvoga, pobjegli su u grad, a Grci su sišli s brodova i napunili ravnicu tijelima. Potom su

zatvorili Trojance te su ih opsjeli, a brodove su izvukli na suho. Kako barbari nisu pokazali hrabrost, Ahilej je zaskočio Trojla u svetištu timbrejskoga Apolona te ga je ubio, a po noći je došao u grad i uhvatio Likaja. Ahilej je ubio neke od najboljih ratnika, te je opustošio zemlju i stigao u Idu po Enejeva goveda. Ali Enej je pobjegao, a Ahilej je pobio govedare i Prijamova sina Mestora, te je odveo goveda. Zauzeo je Lezb i Fokeju, a zatim Kolofon i Smirnu, Klazomenu i Kimu, a nakon njih Egialej i Ten, takozvane stote gradove; zatim ovim redom: Adramit i Sidu, pa Endij, Linej i Kolon. Zauzeo je i hipoplakijsku Tebu i Lirn; zatim Antandar i mnoge druge.

Kada je prošlo razdoblje od devet godina, Trojancima su pristigli saveznici iz okolnih gradova: Eneja, Anhizov sin, a s njime Arheloh i Akam, Antenorovi sinovi, pa Tean, vođe Dardanaca; od Tračana, Akam, Euzorov sin; od Kikonjana, Eufem, Trezenov sin; od Peonjana, Pirehmo; od Paflagonaca Pilemenej, Bilastov sin; iz Zelije, Pandar, Likaonov sin; iz Adrastije, Adrast i Amfij, Meropovi sinovi; iz Arizbe, Azij, Hirtakov sin; iz Larise, Hipotoj, Pelazgov sin; iz Mizije, Hromij i Enom, Arsinovi sinovi; od Alizonjana, Odij i Epistrof, Mekistejevi sinovi; od Frigijaca, Fork i Askanij, Aretonovi sinovi; od Meonaca, Mestlo i Antif, Talemenovi sinovi; od Karijaca, Nast i Amfimah, Nomionovi sinovi; od Likijaca, Sarpedon, Zeusov sin, te Glauk, sin Hipolohov.

IV. Ahilej nije otišao u borbu jer je bio srdit zbog Brizeide, kćeri svećenika Hriza. Barbari su se stoga ohrabrili te su izišli iz grada. Aleksandar se borio s Menelajem u borbi jedan na jedan; poraženoga je Aleksandra ponijela Afrodita. Pandar je pak razriješio primirje pogodivši Menelaja strijelom.

Diomed je bio hrabar pa je ranio Afroditu kada je ova došla u pomoć Eneji, a nabasao je na Glauka te se prisjetio prijateljstva njihovih otaca i razmijenio s njime oružje. Kada je Hektor pozvao najboljega u borbu jedan na jedan, od mnogih koji su došli bio je izabran Ajaks te se pokazao hrabrim; ipak, kako je pala noć, glasnici su ih rastavili.

Grci su pred brodovljem podigli zid i iskopali jarak, tako da su, kada je došlo do bitke u ravnici, Trojanci progonili Helene do zida. Ali Grci su odaslali Ahileju poslanike – Odiseja, Feniksa i Ajanta, moleći ga da im se pridruži u borbi, obećavajući mu i Brizeidu i druge darove. Kada je pak pala noć, poslali su Odiseja i Diomeda kao uhode; oni su ubili Dolona, Eumelova sina, i Reza, Tračanina, koji je stigao prethodnoga dana kao saveznik Trojanaca te se još nije ni borio, a bio se utaborio dalje od trojanske vojske i odvojeno od Hektora; ubili su i dvanaestoricu ljudi koji su spavali oko njega, a konje su odveli na brodove. Ali po danu je došlo do silovite bitke; bili su ranjeni Agamemnon i Diomed, Odisej i Euripil, te Mahaj, a došlo je i do bijega Grka; Hektor je razvalio zid i ušao, a kako se Ajaks povukao, zapalio je brodove.

Kada je Ahilej vidio Protezilajev brod kako gori, poslao je Patrokla zajedno s Mirmidoncima, naoružavši ga vlastitim oružjem i poklonivši mu konje. Kada su ga Trojanci vidjeli, pomislili su da je to Ahilej te su se dali u bijeg. Patroklo ih je progonio do zida i mnoge od njih je i pobio, među kojima i Sarpedona, Zeusovog sina, te je bio ubijen od Hektora, nakon što je prethodno bio ranjen od Euforba. Došlo je do silovite borbe za njegovo tijelo te je Ajaks jedva pobijedio i spasio tijelo. Ahilej je zato zanemario svoj bijes i povratio

Brizeidu. Kada mu je Hefest donio cjelokupnu ratnu opremu, tako naoružan krenuo je u bitku te je progonio mnoge Trojance do Skamandra; tamo je mnoge druge ubio, a ubio je i Asteropeja, sina Pelegona, sina rijeke Akzija; zbog toga je rijeka žestoko navalila na njega. Ali Hefest joj je isušio tok, nakon što ju je progonio s moćnim plamenom. Ahilej je pak ubio Hektora u bici jedan na jedan, te ga je, zavezavši njegove gležnjeve za svoja kola, vukao sve do brodova. Nakon što je zakopao Patrokla, začeo je igre u njegovu čast, u kojima je s konjima pobijedio Diomed, Epej je pobijedio u šakanju, a Ajaks i Odisej u hrvanju. Nakon igara, Prijam je stigao kod Ahileja te je otkupio Hektorovo tijelo i zakopao ga.

V. Pentezileja, kći Otrere i Aresa, slučajno je ubila Hipolita, te je bila pročišćena od Prijama, a kada je došlo do bitke, mnoge je pobila, među kojima i Mahaona; kasnije je poginula od Ahileja, koji se, nakon njezine smrti zaljubio u Amazonku, te je ubio Terzita jer mu je ovaj prigovarao.

Hipolita je bila Hipolitova majka, a još je nazivaju i Glauka i Melanipa. Jer kada se slavilo Fedrino vjenčanje, ona je nastupila s oružjem, zajedno s njezinim Amazonkama, te je izjavila da će ubiti one koji su odsjeli kod Tezeja. Kada je došlo do bitke, ona je bila ubijena, i to ili slučajno od njezine družice Pentezileje, ili od Tezeja, ili jer su oni oko Tezeja opazili opasno držanje Amazonki pa su brzo zatvorili vrata te su je uhvatili i unutra ubili.

Memnon, sin Zore i Titona, stigao je u Troju s velikom silom Etiopljana u borbu protiv Grka te je, nakon što je pobio mnoge Grke, među kojima i Antioha, ubijen od Ahileja. Nakon što je prognao Trojance, Ahilej je kod Skijskih vrata bio pogođen od Aleksandra i Apolona strijelom u gležanj.

Kada je došlo do bitke oko tijela, Ajaks je ubio Glauka, a oružje je dao da se odnese na brodove. Ali tijelo je sam podigao i odnio, usred neprijatelja, gađan strijelama, a Odisej se borio s onima koji su ga napadali. Nakon što je Ahilej poginuo, vojsku je zahvatila potištenost. Pokopali su ga s Patroklom na Bijelome otoku, pomiješavši njihove kosti. Govori se da Ahilej nakon smrti boravi na Otocima blaženih s Medejom. Njemu u čast, održali su i igre, u kojima je s konjima pobijedio Eumel, Diomed je bio najbolji na stadionu, Ajaks u bacanju diska, a Teukro u gađanju lukom i strijelom. Ahilejevo je oružje bilo ponuđeno kao nagrada najboljemu. Tako su Ajaks i Odisej stupili u natjecanje. Trojanci su bili suci, ili, po nekima, suci su bili saveznici, a pobjedu je odnio Odisej. Ajaks, uzdrman od boli, planirao je po noći napasti vojsku. Ali Atena ga je izbezumila, te je on mačem nasrnuo na stoku. Izluđen, on je pobio goveda, zajedno s pastirima, kao da su Ahejci. Ali kasnije, kada se osvijestio, ubio je i sebe samoga. Agamemnon je pak zabranio da se njegovo tijelo spali, te jedino on, od onih koji su poginuli pod Ilijem, leži u lijesu. Njegov grob je u Ritiju.

Kada je rat već trajao deset godina te su Grci bili obeshrabreni, Kalhant im je prorekao da neće moći zauzeti Troju ako ne budu imali Heraklov luk i strijele da se bore na njihovoj strani. Kada je to čuo, Odisej je s Diomedom otišao na Lemno kod Filokteta, te je lukavstvom pribavio luk i strijele i nagovorio Filokteta da plovi u Troju. On je doplovio te je, izliječen od Podalirija, nastrijelio Aleksandra. Kada je Aleksandar poginuo, Helen i Deifob su se zavadili oko zaruka s Helenom; kako je Deifob bio izabran, Helen je napustio Troju te se nastanio na Idi. Ipak, kada je Kalhant izjavio da

Helen zna proročanstva koja su štitila grad, Odisej ga je dočekao u zasjedi i uhvatio te ga je doveo u tabor; Helen je bio prisiljen reći na koji je način moguće zauzeti Ilij; najprije ako se kod njih donesu Pelopove kosti; zatim ako se Neoptolem bude borio na njihovoj strani; i, kao treće, ako ukradu Paladij koji je pao od boga; jer dok je on unutar zidina, nije moguće zauzeti grad.

Kada su to čuli, Grci su prebacili Pelopove kosti, Odiseja i Feniksa su poslali kod Likomeda u Skir, a ovi su ga, opet, nagovorili da pusti Neoptolema. Kada je on došao u tabor i primio očevo naoružanje od Odiseja, koji ga se pak dobrovoljno odrekao, pobio je mnoge Trojance. Kasnije je kao saveznik Trojanaca stigao Euripil, Telefov sin, a doveo je i moćnu silu Mizijaca; ali iako se on odlikovao u borbi, ubio ga je Neoptolem. Odisej je s Diomedom usred noći krenuo u grad i tamo je ostavio Diomeda da čeka, a sam je sebe nagrdio te je obukao ubošku odjeću i neopažen ušao u grad kao prosjak; ipak, kada ga je Helena prepoznala, uz njezinu je pomoć ukrao Paladij, te je pobio mnoge koji su čuvali kip i uz Diomedovu ga je pomoć odnio do brodova.

Kasnije se dosjetio gradnji drvenoga konja, te je to predložio Epeju, koji je bio arhitekt; on je posjekao drveće s Ide, te je sagradio šupljega konja s otvorima na bokovima. Odisej je pak nagovorio pedeset najboljih da uđu u konja, ili, kako će autor *Male Ilijade*, tri tisuće njih; ostali su morali zapaliti šatore čim padne noć, te otploviti do Teneda i tamo se usidriti, a sljedeću noć doploviti potajice natrag. Oni su poslušali te su se najbolji uvukli u konja, nakon što su kao svog vođu postavili Odiseja, i urezali natpis koji je govorio: "Za povratak kući, Grci posvećuju ovaj dar Ateni." Sami su zapalili šatore

i ostavili Sinona, koji im je trebao zapaliti vatru kao znak, te su po noći otplovili i usidrili se oko Teneda.

Kada je svanuo dan i kada su Trojanci uočili prazan grčki tabor i pomislili da su Grci pobjegli, silno se radujući odvukli su konja i postavili ga pokraj Prijamovih kraljevskih odaja te su se savjetovali što im je činiti. Ali kada je Kasandra izjavila da je u njemu naoružana sila, te je to još bilo potvrđeno od vrača Laokonta, jednima se činilo da konja treba zapaliti, a drugima da ga treba baciti niz strminu. Ipak, većina je smatrala da ga treba ostaviti kao zavjetni dar bogovima, te su okrenuli na žrtvu i slavili. Ali Apolon im je poslao znak; jer dvije su zmije plivale kroz more s obližnjih otoka te su pojele Laokontove sinove. Kada je pala noć i sve je zahvatio san, Grci su doplovili s Teneda, a Sinon im je zapalio vatru s Ahilejeva groba. Helena je pak, šetajući se oko konja, pozvala odličnike, imitirajući glas svake od njihovih žena. Ali kada je Antiklo htio odgovoriti, Odisej mu je zatvorio usta. Kada su već smatrali da im neprijatelji spavaju, otvorili su konja te su izišli s oružjem; prvi je iskočio Ehij, Portejev sin, te je poginuo, ali ostali su objesili užad te su se popeli na zidove, otvorili vrata i propustili one koji su doplovili s Teneda. Kada su s oružjem umarširali u grad, ušli su u kuće i pobili one koji su spavali. Neoptolem je ubio Prijama, koji je bio pribjegao žrtveniku Međara Zeusa; Odisej i Menelaj su opazili Glauka, Antenorovog sina, kako je pobjegao u kuću, te su ušli naoružani i spasili ga. Eneja je podigao svoga oca Anhiza i pobjegao, a Grci su ga ostavili na miru zbog njegove pobožnosti. Menelaj je pak ubio Deifoba i odveo Helenu do brodova, a Tezejevi sinovi, Demofon i Akam, odveli su Etru, Tezejevu majku; za njih kažu da su kasnije došli u

Troju. Kada je Ajaks, Lokranin, vidio Kasandru kako se uhvatila drvenog Ateninog kipa, silovao ju je. Kažu da zbog toga drveni kip gleda u nebo.

Kada su poubijali Trojance, zapalili su grad, a ratni su plijen razdijelili. Nakon što su žrtvovali svim bogovima, bacili su Astijanaksa s kule, a Poliksenu su ubili na Ahilejevom grobu. Kao posebnu nagradu, Agamemnon je dobio Kasandru, Neoptolem Andromahu, a Odisej Hekabu. Kako neki kažu, nju je dobio Helen i s njome je prešao u Hersonez, gdje se ona pretvorila u kuju, te ju je pokopao na mjestu koje se sada zove Kujin grob. Jer Laodika, koja se ljepotom isticala pred svim Prijamovim kćerima, naočigled sviju je bila zakopana u ponor u zemlji. Kada su namjeravali otploviti, nakon što su opustošili Troju, bili su zadržani od Kalhanta, koji je izjavio da je Atena srdita na njih zbog Ajaksova bezboštva; i trebali su ubiti Ajaksa, ali je on pribjegao na oltar te su ga poštedjeli.

VI. Nakon toga su sazvali skupštinu, te su se Agamemnon i Menelaj svađali; Menelaj je htio da otplove, a Agamemnon da pričekaju i da žrtvuju Ateni. Kada su se Diomed, Nestor i Menelaj otisnuli svi zajedno, prva dvojica su sretno plovila, a Menelaj je zapao u oluju te je, nakon što je izgubio ostatak brodova, stigao u Egipat s pet brodova.

Ali Amfiloh, Kalhant, Leontej, Podalirij i Polipit su ostavili brodove u Iliju i putovali kopnom do Kolofona te su tamo zakopali vrača Kalhanta; jer njemu bijaše prorečeno da će skončati ako sretne mudrijega vrača od sebe. Oni su, dakle, bili prihvaćeni od vrača Mopsa, koji bijaše sin Apolona i Mante; taj se Mops svađao s Kalhantom oko vještine proricanja. Kada je Kalhant upitao koliko smokava ima divlja

smokva koja se tamo nalazila, Mops je odgovorio: "Deset tisuća, te vagan i jednu smokvu preko toga", i bilo je ustanovljeno da ih je baš toliko. Kada je Mops upitao Kalhanta koliko mladih nosi svinja i kada će se oprasiti, Kalhant je odgovorio: "Osam", a nasmiješivši se, Mops izjavi: "Kalhantovo proročanstvo je suprotno od točnoga, ali ja, kao sin Apolona i Mante, bogat sam preciznoga uvida koji potječe od točnoga proricanja, te ne proričem kao Kalhant osam, nego devet mladih u utrobi svinje, i to sve muških, a okotit će se sutra, točno u šest sati". Kada se to dogodilo, Kalhant je umro od tuge, te je bio pokopan u Notiju.

Nakon što je žrtvovao, Agamemnon je otplovio te je pristao na Tenedu, a Tetida je stigla i nagovorila Neoptolema da pričeka dva dana te da žrtvuje; i on je to i učinio. Ostali su otplovili te su oko Tenosa bili uhvaćeni u oluju. Jer Atena je zatražila od Zeusa da Grcima pošalje oluju. Tako su mnogi brodovi bili potopljeni.

Atena je pak udarila gromom u Ajaksov brod, a kada se brod raspao, on se spasio na jednoj stijeni, te je izjavio da se spasio bez obzira na namjere božice. Ali je Posejdon udario stijenu trozupcem, te ju je rascijepio, a Ajaks je pao u more i skončao; kada je bio izbačen na obalu, Tetida ga je pokopala u Mikonu.

Kako su drugi po noći bili odvedeni na Eubeju, Nauplij je na brdu Kafereju naložio vatru; oni su tu pristali, smatrajući da su to neki od onih koji su bili spašeni, te su brodovi bili razbijeni o Kaferidske stijene i mnogi su ljudi poginuli. Palamed, sin Nauplija i Klimene, Katrejeve kćeri, poginuo je kamenovan zbog Odisejeve zavjere. Kada je za to doznao Nauplij, otplovio je do Grka i tražio odštetu zbog sinovljeve

smrti, ali se vratio neobavljena posla, a kako su svi bili naklonjeni kralju Agamemnonu, uz čiju je pomoć Odisej ubio Palameda, doplovio je do grčkih obala te je uredio da grčke žene prevare svoje muževe; Klitemnestra s Egistom, Egijaleja sa Stenelajevim sinom Kometom, Idomenejeva žena Meda s Leukom. Ali nju je Leuk i ubio, zajedno s njezinom kćeri Klisitirom koja je bila pobjegla u hram; nakon što je odvojio deset gradova od Krete, zavladao je njima kao tiranin. Kada je nakon Trojanskoga rata Idomenej pristao na Kreti, Leuk ga je protjerao. To je ono što je Nauplij najprije učinio, a kasnije, kada je opazio da se Grci vraćaju kućama, na brdu Kafereju, kojega sada zovu Ksilofag, zapalio je lomaču; Grci su se tamo približili, smatrajući da je to luka, te su bili upropašteni.

Neoptolem, nakon što je po Tetidinom savjetu dva dana sačekao u Tenedu zajedno s Helenom, uputio se kopnom u zemlju Moložana, te je pokopao Feniksa, koji je umro na putu, a nakon što je u bici porazio Moložane, zavladao je i dobio Molosa od Andromahe. Helen je u Moloziji osnovao grad te ga je nastanio, a Neoptolem mu je za ženu dao njegovu majku Dejidamiju. Pelej je bio izbačen iz Ftije, protjeran od Akastovih sinova, te je poginuo, a Neoptolem je naslijedio očevo kraljevstvo. Kada je Orest pomahnitao, ugrabio je njegovu ženu Hermionu, koja je prije, u Troji, bila zaručena za njega; zbog toga je u Delfima bio ubijen od Oresta. Ali neki kažu da je on otišao u Delfe kako bi od Apolona tražio odštetu za oca, te da je opljačkao ponuđene darove i da je zapalio hram; zbog toga ga je Fočanin Maherej ubio.

Nakon lutanja, Grci su se zaustavili i nastanili na raznim stranama: jedni u Libiji, jedni u Italiji, drugi pak na Siciliji, neki na obližnjemu Iberskome otoku, a drugi pored rijeke Sangarija; ima ih koji su nastanili i Cipar. Od onih koji su doživjeli brodolom kod Kafereja, jedni su bili odnešeni na jednu stranu, a drugi na drugu. Gunej je otišao u Libiju; Antif, Tesalov sin, otišao je Pelazgima, te nakon što je zauzeo zemlju, nazvao ju je Tesalija; Filoktet je otišao kod Kampanjana u Italiju; Fidip se s Koanjanima nastanio na Andru, a Agapenor na Cipru, a ostali svaki na svoju stranu.

Ali Apolodor[36] i ostali navode kako slijedi: Gunej je ostavio svoje lađe te je stigao u Libiju na rijeku Kinif, gdje se i nastanio. Megej i Prot su nastradali s mnogima drugima na Eubeji kod Kafereja; a kada je Prot kod Kafereja doživio brodolom, Magnezijci, koji su bili s njime, bili su izbačeni na Kretu te su se tamo i nastanili.

Nakon razorenja Ilija, Menestej, Fidip, Antif, Elefenor i Filoktet zajedno su otplovili do Mima. Zatim je Menestej stigao u Mel te je tu zavladao, jer je tamošnji kralj Polijanaks umro. Antif, Tesalov sin, otišao je Pelazgima, te nakon što je zauzeo zemlju, nazvao ju je Tesalija. Fidip je, zajedno s Koanjanima, najprije bio odvučen do Andra, a zatim do Cipra, te se tamo nastanio. Elefenor je poginuo u Troji, ali su se njegovi ljudi raštrkali po Jonskome zaljevu, te su nastanili Apoloniju u Epiru. I Tlepolemovi su ljudi pristali na Kreti; zatim su ih vjetrovi odvukli, te su se nastanili na Iberskim otocima. Protezilajevi ljudi su bili odbačeni na Pelenu,

[36] Naredna su tri odlomka posuđena iz *Tzetzesovih sholija o Likofronu*, koji ih je, kako se čini, posudio od Apolodora.

blizu Kanastrove ravnice. Filoktet je pak bio odvučen u Kampaniju, u Italiji, te nakon što je zaratio s Leukanjanima, nastanio je Krimizu, blizu Krotona i Turija; kada je završio s lutanjima, osnovao je svetište Apolona Lutalice, kojemu je posvetio i svoj luk, kako kaže Euforij.

Navetij je talijanska rijeka; po Apolodoru i ostalima, tako je nazivana jer su se Laomedonove kćeri, a Prijamove sestre – Etila, Astioha i Medezikasta, nakon zauzeća Ilija našle baš u tom dijelu Italije, s ostalim zarobljenicama, te su, uplašene od robovanja u Grčkoj, zapalile brodove; stoga se rijeka naziva Navetij, a žene Nauprestide; Grci pak, koji su bili s njima, kako su im brodovi bili upropašteni, nastanili su se baš tamo.

Demofon je s par brodova doveo Bizalćane Tračanima te nakon što se u njega zaljubila kraljeva kći Filida, otac ju je udao s kraljevstvom kao mirazom. Ali Demofon se želio vratiti u domovinu, te je otišao nakon mnogih zadržavanja i nakon što je obećao da će se vratiti. Filida ga je otpratila do Devetih puteva, kako se nazivaju, te mu je dala žaru, govoreći kako ova sadrži svetinju Majke Reje i da je ne otvara sve dok ne izgubi nadu da će joj se vratiti. Demofon je pak otišao na Cipar te se tamo nastanio. Kada je prošlo određeno vrijeme, Filida je proklela Demofona i ubila se; Demofon je otvorio žaru te se, zahvaćen strahom, uspeo na konja i nesmiljeno ga potjerao, te je tako i poginuo; jer konj je posrnuo, a on je je bio odbačen te je pao na svoj vlastiti mač. Njegovi su se ljudi nastanili na Cipru.

Podalirij je stigao u Delfe te je upitao proročište gdje da se nastani; nakon što je primio odgovor da se nastani u gradu u kojemu ništa ne bi pretrpio, sve i da padne čitavo

nebo, on se nastanio na jednome mjestu u kàrikijskom Hersonezu, koje je, sve uokolo horizonta, bilo okruženo planinama.

Amfiloh, Alkmeonov sin, koji je, po nekima, kasnije stigao u Troju, u oluji je bio odbačen do Mopsa, a kako neki kažu, pobili su jedan drugoga zbog kraljevstva, u bici jedan na jednoga.

Lokrani su jedva povratili svoju zemlju, a zatim su, kada je nakon tri ljeta Lokridu zahvatila kuga, primili proročanstvo da moraju umilostiviti Atenu u Iliju, te da sljedećih tisuću godina kao pribjegarke moraju slati dvije djevice. Prvo su izabrali Periboju i Kleopatru. Kada su one stigle u Troju, progonili su ih domaći ljudi te su one pobjegle u svetište; boginji nisu prilazile, ali su pomele i oprale svetište, a van iz hrama nisu izlazile; bile su ošišane te su nosile samo donju haljinu, i bile su bez sandala. Kada su prve djevice umrle, poslali su druge, a one su ušle u grad po noći, kako ne bi bile viđene izvan svetoga gaja te ubijene; kasnije su pak slali bebe s dadiljama. Kada je prošlo tisuću godina, nakon Fokijskoga rata, prestali su slati pribjegarke.

Kada se Agamemnon s Kasandrom vratio u Atenu, bio je ubijen od Egista i Klitemnestre; jer ona mu je dala haljinu bez rukava i ovratnika te je, dok ju je oblačio, bio ubijen, a Mikenom je zavladao Egist. Ubili su i Kasandru. Ali Elektra, jedna od Agamemnonovih kćeri, ukrala je brata Oresta te ga je dala Fočaninu Strofiju da ga odgoji; on ga je odgojio, zajedno s vlastitim sinom Piladom. Kada je Orest odrastao, stigao je u Delfe te je upitao boga da li mu je dužnost osvetiti se očevim ubojicama. Kada je bog to potvrdio, otišao je kradomice u Mikenu, zajedno s Piladom, te je ubio majku

i Egista; ali nedugo potom, dohvatilo ga je ludilo, te je bio progonjen od Erinija; stigao je u Atenu, te mu je bilo suđeno na Areopagu. Neki kažu da je bio progonjen od Erinija, a drugi tvrde od Tindareja; neki pak kažu da ga je progonila Erigona, Egistova kći Klitemnestra; kako su presude bile jednake s obje strane, bio je razriješen tužbe.

Kada se raspitivao kako da se riješi bolesti, bog mu je odgovorio da za to treba donijeti drveni kip iz Taurijske zemlje. Taurijci su pak dio Skićana, koji strance ubijaju i bacaju ih u svetu vatru. Ona se nalazila u svetome gaju, donesena iz Hada uz pomoć jedne stijene. Kada je, dakle, Orest došao u Taurijsku zemlju zajedno s Piladom, bio je otkriven, uhvaćen, te je svezan odveden pred kralja Toanta, koji ih je oboje poslao kod svećenice. Ali prepoznala ga je sestra, koja je među Taurijcima djelovala kao svećenica; pograbivši drveni kip, pobjegao je s njome. Kako je donesen u Atenu, sad se zove "kip iz Tauripolija". Ali neki kažu da je Orest u oluji bio odbačen do otoka Roda, a kažu da je kip, u skladu s jednim proročanstvom, bio posvećen u jednome zidu. Kada je došao u Mikenu, sestru je Elektru udao za Pilada, a sam je oženio Hermionu, ili, po nekima, Erigonu, te je dobio Tizamena; umro je od ugriza zmije, u Orestiju u Arkadiji.

Menelaj je s pet brodova, koji su svi bili pod njegovim zapovjedništvom, pristao na Suniju, atičkom rtu, a otamo su ga vjetrovi potjerali do Krete te se prilično udaljio; lutajući po Libiji, Fenikiji, Cipru i Egiptu, sakupio je mnogo bogatstava. Po nekima je kod Proteja, kralja Egipćana, pronašao Helenu, jer je do tada Menelaj imao samo lik od oblaka. Nakon što je lutao osam godina, uplovio je u Mikenu te je tamo zatekao Oresta koji je osvetio ubojstvo oca. Kada je

stigao u Spartu, povratio je vlastito kraljevstvo. Kako ga je Hera učinila besmrtnim, s Helenom je otišao na Elizijsku poljanu.

VII. Kako neki kažu, Odisej je lutao po Libiji, a kako će pak drugi, po Siciliji; neki pak kažu da je lutao po Okeanu, ili po Tirenskom moru.

Otplovivši s Ilija, pristao je u kikonskom gradu Izmaru, te ga je zauzeo u ratu i opljačkao; jedino je poštedio Marona, koji bijaše Apolonov svećenik. Kada su to opazili, Kikoni, koji su nastavali zemlju, krenuli su na njega s oružjem; nakon što je sa svakoga broda izgubio po šestero ljudi, otisnuo se na more te je pobjegao. Pristao je u zemlji žderača lotosa, te je neke poslao da saznaju tko su ti koji nastavaju zemlju; ali kako su ovi kušali od lotosa, ostali su tamo; jer u zemlji je rastao sladak plod, nazivan lotosom, koji je činio da onaj koji ga kuša zaboravi na sve. Kada je Odisej to opazio, zadržao je ostale ljude, a one koji su kušali lotos silom je doveo na brodove. Nakon što je proplovio zemlju Kiklopa, pristao je na obali.

Nakon što je ostavio ostale brodove na obližnjemu otoku, s jednim je brodom prišao zemlji Kiklopa, te je s dvanaest prijatelja sišao s broda. U blizini mora je bila pećina u koju je ušao s mješinom vina koje mu je dao Maron. Pećina je pripadala Polifemu, koji je bio sin Posejdona i nimfe Toose; bio je to ogroman čovjek-ljudožder, a na čelu je imao jedno oko. Nakon što su zapalili vatru te žrtvovali neke od jarića, slavili su. Ali uskoro je stigao kiklop, te nakon što je uveo svoje ovce, ogromnom je stijenom zatvorio vrata, i kada ih je opazio, neke je od njih pojeo. Odisej mu je dao da pije od Maronova vina; ovaj je, nakon što je popio, zatražio još, a

kada je popio po drugi put, upitao je za njegovo ime. Kada je Odisej odgovorio da se zove Nitko, Kiklop mu je rekao da će Nikoga progutati posljednjega, a ostale prije njega; to je bilo obećanje prijateljstva koje mu je uzvratio. Svladan od pića, zaspao je. Odisej je pak pronašao toljagu koja je tamo bila položena, te nakon što ju je naoštrio uz pomoć četvorice prijatelja i zapalio joj kraj, oslijepio je njome kiklopa. Kada je Polifem zazvao u pomoć prijatelje Kiklope koji su živjeli naokolo, ovi su pristigli i upitali ga tko ga je ranio, a on je odgovorio: "Nitko", te su oni mislili da je rekao da nije ranjen pa su otišli. Kada su ovce tražile uobičajenu pašu, otvorio je vrata te je stao na ulaz, pružio ruke i opipavao ovce. Ali Odisej je svezao zajedno tri ovna, a sam je stao pod najvećega, te je izišao s ovcama, skriven ispod njihova trbuha; prijatelje je oslobodio ovaca, te je ovce potjerao na brodove, a dok je isplovljavao, doviknuo je Polifemu da se zove Odisej i da je uspio pobjeći iz njegovih ruku. Kiklopu je, pak, još davno bilo prorečeno od strane jednoga vrača da će biti oslijepljen od Odiseja. Kada je sad čuo njegovo ime, stao je odvaljivati stijene te ih bacati u more, a brod je jedva izbjegao stijenama. Od tada se Posejdon rasrdio na Odiseja.

Otplovivši sa svim svojim brodovima, stigao je na otok Eoliju, čiji je kralj bio Eol. On je od Zeusa bio postavljen kao skrbnik vjetrova – i da ih zaustavlja, i da ih odašilje. Eol je ugostio Odiseja te mu je dao volovsku mješinu u koju je zatvorio vjetrove; nakon što mu je pokazao kojim se vjetrovima mora služiti dok plovi, svezao je mješinu za brod. Koristeći se pogodnim vjetrovima, Odisej je sretno plovio. Kada je već stigao blizu Itake i vidio dim koji se diže iz grada, zaspao je. Ali njegovi su prijatelji mislili da u mješini nosi zlato,

pa su pustili vjetrove na slobodu te su, gonjeni od vjetrova, bili vraćeni natrag. Odisej je otišao kod Eola te je molio za pratnju; ovaj ga je protjerao s otoka, govoreći da ga ne može spasiti dokle god se bogovi protive.

Ploveći dalje, stigao je do zemlje Lestrigonaca, a svoj je brod privezao posljednji. Lestrigonci su bili ljudožderi, a njima je vladao Antifat. Želeći, dakle, saznati tko nastanjuje otok, Odisej je poslao svoje ljude da se raspitaju. Na njih je naišla kraljeva kćer, te ih je odvela do oca. On je dohvatio jednoga od njih te ga je pojeo, ali su ostali pobjegli, a on ih je progonio, vičući i pozivajući ostale Lestrigonce. Ovi su se spustili na more te su razbili brodove gađajući ih kamenjem, a ljude su pojeli. Odisej je presjekao vez svoje lađe te je otplovio, ali su ostali brodovi, zajedno s posadama, propali.

S jedinim preostalim brodom pristao je na Eejskom otoku. Njega je nastavala Kirka, kći Helija i Perze, te Ejetova sestra, vješta u svim čarolijama. Nakon što je razdijelio prijatelje, sam je, u skladu sa ždrijebom, ostao uz brod, ali je Euriloha s dvadeset i dva prijatelja poslao kod Kirke. Kada ih je ona pozvala, ušli su svi osim Euriloha. Svima je dala sira, meda, ječmene kaše i vina, pomiješavši to s nekom čarolijom. Kada su oni to popili, dotaknula ih je štapom, te im je promijenila oblike; tako je neke učinila vukovima, neke svinjama, neke magarcima, a neke lavovima. Kada je Euriloh to vidio, dojavio je Odiseju. Ovaj je uzeo moli[37], koju je dobio od Hermesa, te je otišao do Kirke; nakon što je ubacio moli u tu mješavinu, popio je taj pripravak te jedini nije bio začaran; tada je izvukao mač namjeravajući ubiti Kirku. Ali

---

[37] Neka čudnovata trava.

ona je zaustavila njegov bijes i povratila mu prijatelje. Nakon što je od nje primio obećanje da mu neće nauditi, Odisej je spavao s njome te mu se rodio sin Telegon. Nakon što je tamo proveo godinu dana, zaplovio je oceanom, žrtvujući dušama, a po Kirkinom savjetu, vračao mu je Tirezija te je tako vidio duše heroja i herojki. Gledao je i majku Antikleju i Elpenora, koji je pao i umro u Kirkinim odajama.

Kada se vratio kod Kirke, ona ga je poslala da otplovi i proplovi otok Sirena. Sirene su bile kćeri Ahela i Melpomene, a samo je jedna bila muzina kćer; bile su to Pizinoja, Aglaopa i Telksiepija. Jedna je od njih svirala liru, jedna je pjevala, a jedna je svirala flautu; one koji su tuda plovili svojom su pjesmom nagovarale da ostanu. Od stegna su imale oblik ptice. Dok je plovio pokraj njih, Odisej je želio čuti pjesmu, te je, po Kirkinom savjetu, napunio voskom uši svojih prijatelja, a njima je naredio da njega svežu za jarbol. Sirene su ga uspjele nagovoriti da ostane te je molio da ga odvežu; ali oni su ga još jače svezali, te su tako uspješno prošli. Sirenama je bilo prorečeno da će skončati kada jedan brod uspješno proplovi pokraj njih. One su, dakle, skončale.

Nakon toga, stigao je na dvostruke putove. Na jednoj su strani bile Lutajuće stijene, a na drugoj dvije ogromne hridi. U jednoj je bila Skila, kći Kratide i Trijena, ili Forka, a imala je lice i grudi žene, ali je od kukova imala šest glava i dvanaest psećih nogu. U drugoj je hridi bila Haribda, koja je tri puta na dan uvlačila vodu i zatim je izbacivala natrag. Savjetovan od Kirke, čuvao se plovidbe pored Lutajućih stijena; već je ploveći pored Skiline hridi stajao naoružan na pramcu. Kada se Skila pojavila, pograbila je šestoricu nje-

govih prijatelja te ih je pojela. Od tamo je stigao na otok Trinakriju, koja je bila Helijev otok gdje su pasla njegova goveda; kako nije bilo vjetra, ostao je tamo. Ali kada su njegovi prijatelji zaklali neka od goveda te se pogostili jer su ostali bez hrane, Helije je to dojavio Zeusu. Zbog toga je Odiseja, kada se otisnuo na more, Zeus udario gromom. Kada se brod raspao, Odisej se dohvatio jarbola, te je tako stigao do Haribde. Kada je Haribda uvukla jarbol u sebe, on se uhvatio za jedno drvo divlje smokve koje je raslo baš iznad nje, te je čekao. Kada je ugledao ponovo izbačeni jarbol, bacio se na njega, te je bio odnesen do otoka Ogigije.

Tamo ga je primila Kalipso, Atlasova kćer, te je legla s njime i rodila mu sina Latina. Kod nje je ostao pet godina, a tada je napravio splav i otplovio. Ali splav je na otvorenom moru bila razbijena Posejdonovim bijesom, te je Odisej bio gol doplavljen do Feačana. Nauzikaja, kći kralja Alkinoja, dok mu je prala odjeću odvela ga je kao pribjegara kod Alkinoja; on ga je ugostio te mu je dao poklone i uz pratnju ga poslao u domovinu. Ali Posejdon se razbjesnio na Feačane, te je brod razbio u stijene, a grad je ogradio planinom.

Kada se vratio u domovinu, Odisej je našao poharan dom; jer smatrajući ga mrtvim, prosci su prosili Penelopu. Iz Dulihija ih je došlo pedeset i sedam: Amfinom, Toant, Demoptolem, Amfimah, Eurijal, Paral, Evenorid, Klitij, Agenor, Euripil, Pilemen, Akamant, Terziloh, Hagij, Klimen, Filodem, Meneptolem, Damastor, Bijant, Telmij, Polid, Astiloh, Shedij, Antigon, Marpsij, Ifidam, Argij, Glauk, Kalidonej, Ehijon, Lamant, Andremon, Ageroh, Medon, Agrij, Promont, Ktezij, Akarnan, Kikno, Pserant, Helanik,

Perifron, Megastenej, Trazimed, Ormenij, Dijopit, Mekistej, Antimah, Ptolej, Lestorid, Nikomah, Polipit i Keraj. Sa Sama ih je došlo dvadeset i tri: Agelaj, Pizandar, Elat, Ktezip, Hipodoh, Euristrat, Arhemol, Itak, Pizenor, Hiperenor, Ferit, Antisten, Kerber, Perimed, Kin, Trijant, Eteonej, Klitij, Prot, Liket, Eumel, Itan i Lijam. Iz Zakinta ih je došlo četrdeset i četiri: Euriloh, Laomed, Moleb, Frenij, Indij, Minit, Liokrit, Pronom, Nizant, Dajemon, Arhestrat, Hipomah, Eurijal, Perijal, Evenorid, Klitij, Agenor, Polib, Polidor, Taditij, Stratij, Frenij, Indij, Dezenor, Laomedon, Laodik, Halij, Magnez, Olitroh, Bartaz, Teofron, Nizej, Alkarop, Periklimen, Antenor, Pelant, Kelt, Perifant, Ormen, Polib i Andromed. Sa same Itake bijaše dvanaest prosaca: Antinoj, Pronoj, Lijod, Eurinom, Amfimah, Amfijal, Promah, Amfimedon, Aristrat, Helen, Dulihij i Ktezip.

Ovi, dok su putovali u palaču, pogostili su se Odisejevim stadima te su slavili. Penelopa je, pak, bila prisiljena obećati da će se udati kada skine pogrebni plašt Laertov, a već ga je nosila tri godine; ogrtala se njime danju, a noću bi ga skidala. Na taj je način Penelopa zavaravala prosce, sve dok nije bila otkrivena. Kada je Odisej uvidio stanje kod kuće, preobučen u prosjaka prišao je svojem sluzi Eumeju, te se otkrio Telemahu i stigao u grad. Melantij, sluga kozar, naletio je na njih te ih je nagrdio. Kada je stigao u palaču, molio je prosce da mu daju hranu, a kada je pronašao prosjaka kojega su nazivali Ir, pohrvao se s njime. Ali otkrio se Eumeju i Filitiju, te je s njima i Telemahom skovao zavjeru protiv prosaca. Penelopa je proscima dala Odisejev luk, kojega je Odisej jednom davno dobio od Ifita, te je objavila da će se udati za

onoga koji ga uspije nategnuti. Kako ga nitko nije mogao nategnuti, na kraju ga je primio Odisej te je uz Eumejevu, Filitijevu i Telemahovu pomoć nastrijelio prosce. Ubio je i Melantija i sluškinje koje su spavale s proscima, te se otkrio ženi i ocu.

Nakon što je žrtvovao Hadu, Perzefoni i Tireziji, pješice je krenuo kroz Epir te je stigao do Tesproćana i, nakon što je žrtvovao u skladu s Tirezijevom vizijom, umilostivio je Posejdona. Ali Kalidika, koja je tada vladala Tesproćanima, tražila je od njega da ostane te mu je nudila kraljevstvo. Nakon što se sastala s njime, rodila mu je Polipita. Nakon što se oženio Kalidikom, zavladao je Tesproćanima i u bici je pobijedio susjede koji su ga napali. Kada je Kalidika umrla, ostavio je kraljevstvo sinu, te se vratio na Itaku i tamo je pronašao Poliporta, kojega mu je rodila Penelopa. Kada je Telegon doznao od Kirke da je Odisejev sin, otplovio je u potragu za njim. Ali kada je stigao na otok Itaku, htio je odvesti nešto od stoke, a kako ju je Odisej branio, Telegon, koji je u ruci imao koplje, ranio ga je kopljem čiji je vrh bio oštar, te je Odisej tako stradao. Kada ga je Telegon prepoznao, obilno je naricao, te je mrtvaca, zajedno s Penelopom, odveo kod Kirke, a tamo je oženio Penelopu. Kirka ih je oboje poslala na Otoke blaženih.

Neki pak kažu da je Penelopa bila zavedena od Antinoja, te da ju je Odisej poslao njenome ocu Ikariju, a kada je stigla u Mantineju u Arkadiji, da je s Hermesom rodila Pana; drugi pak kažu da je skončala od ruke samoga Odiseja, i to zbog Amfijona; jer navode da je bila od njega zavedena. Ima ih i koji kažu da je Odisej bio prozivan od domaćih lju-

di zbog pokolja, te da je kao suca uzeo Neoptolema, kralja Epirskog otočja; Neoptolem je pak, gledajući da kada jednom makne Odiseja zauzme Kefaleniju, osudio Odiseja na izgon; Odisej je otišao u Etoliju kod Toanta, Andremonova sina; oženio je njegovu kćer, te je, nakon što je ostavio sina Leontofona kojega je imao s njom, umro kao star čovjek.

Knjiga grčk[redacted] prikladan s[redacted] mitologije i l[redacted] bile zapisane u klasičnoj literaturi, bez nastojanja da je kritizira ili objašnjava. U svojem kompilatorskom radu autor je slijedio potvrđene autoritete pismene tradicije, čije je zapise obilno koristio u sastavljanju ovoga djela. Što se tiče usmene predaje, nemamo dokaza da ju je autor uvrstio u svoje djelo.

Tekst prilično točno odražava upravo ono za što se vjeruje da su stari Grci sebi predstavljali kao zapis o začetku i ranoj povijesti Svijeta, te posebno samoga naroda grčkog.

www.cid-nova.hr